

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

SANTERI LAMPI
VALLANKAAPPAUSYRITYS TURKISSA –
KEHYSANALYYSI DEMOKRATIAN TILASTA KESÄLLÄ 2016

Santeri Lampi, 93373
Lampi.V.Santeri@student.uta.fi
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Elina Kestilä-Kekkonen

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma, valtio-oppi

LAMPI, SANTERI: Vallankaappausyritys Turkissa – kehysanalyysi demokratian tilasta kesällä 2016

Pro gradu -tutkielma, 101 s., 2 liitettä.

Marraskuu 2017

Turkin istuvaa hallitusta vastaan suunnattu sotilasvallankaappausyritys kuivui vuonna 2016 nopeasti kokoon, mutta kapinalla on ollut kauaskantoisia vaikutuksia Turkin sisäpolitiikkaan ja ulkosuhteisiin. Poikkeustilan varjolla aloitettujen puhdistusten on katsottu olevan viimeisin osoitus Turkin demokratian ajautumisesta ongelmiin. Turkki on tärkeä tutkimuskohde, sillä kyse on länteen suuntautuneesta muslimimaasta, joka hakee Euroopan unionin jäsenyyttä. Lisäksi se on Pohjois-Atlantin liiton jäsen.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, *miten länsimaisissa sanomalehdissä kehystettiin Turkin demokratian tilaa sotilasvallankaappauksen jälkimainingeissa*. Turkin demokratiakehitystä taustoitetaan sen historiallisella modernisaatioprosessilla sekä poliittisen islamin asemalla osana sekulaaria yhteiskuntaa. Työn teoreettinen viitekehys perustuu länsimaiselle demokratiakäsitykselle, jota syvennetään demokratian ja islaminuskon välisen poleemisen suhteen tarkastelulla.

Tutkimusaineisto koostuu Helsingin Sanomien, Dagens Nyheterin, The New York Timesin, The Timesin ja sen sisarjulkaisu The Sunday Timesin artikkeleista. Niiden tapoja representoida Turkin demokratian tilaa esitellään kehysanalyysin keinoin. Aineiston tarkastelussa painotetaan deduktiivista lähestymistapaa, jossa kehukset operationalisoidaan ennen analyysia. Analyysia syvennetään lyhyesti myös induktiivisesti eli aineistolähtöisesti nousevien kehysten esittelyllä.

Länsimaisten sanomalehtien mukaan jo valmiiksi heikentynyt Turkin demokratia rappeutui vallankaappausyrityksen jälkeen entisestään. Vaikka sotilasvaltaa pidettiin huonoimpana vaihtoehtona, puhdistukset käynnistänyttä hallitusta kritisoitiin ankarasti. Kehystäminen liberaalidemokratialla olikin länsimaisten lehtien yleisin valinta. Tutkimuksen toinen merkittävä löydös oli se, että tutkimuskirjallisuudessa korostuvat historialliset ja islaminuskoon pohjautuvat Turkki-analyysit eivät olleet sanomalehtien suosiossa. Niiden sijaan toimittajat kehystivät artikkelinsa vallankaappausyrityksen vaikutuksilla Turkin EU-suhteisiin ja Nato-kumppanuuteen. Turkin poliittinen järjestelmä elää murroskautta, kun sitä muokataan vuoden 2017 kansanäänestyksen mukaisesti parlamentaarisesta presidenttijohtoiseksi. Turkin demokratian tarkastelussa on tarpeellista pohtia poliittisen johtajuuden tematiikkaa, sillä Erdoğanin korostunutta asemaa valtion voimahahmona ei voi nykyisellään sivuuttaa.

Asiasanat: Turkki, AKP, Recep Tayyip Erdoğan, demokratia, vallankaappaus, kehysanalyysi, politiikan tutkimus

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO	1
2.	SEKULARISMI MUSLIMIMAASSA.....	8
2.1.	Vallankumouksellinen kemализmi.....	8
2.2.	Poliittinen islam	12
3.	NÄKÖKULMIA DEMOKRATIAAN	19
3.1.	Länsimainen demokratia	19
3.2.	Yksilönvapaudet osana demokratiaa.....	25
3.3.	Yksilön oikeudet osana demokratiaa	28
3.4.	Islaminuskon suhde demokratiaan	30
4.	AINEISTO	36
4.1.	Sanomalehtien valikoinnista	36
4.1.1.	Helsingin Sanomat	38
4.1.2.	Dagens Nyheter.....	39
4.1.3.	The New York Times.....	39
4.1.4.	The Times ja The Sunday Times	40
4.2.	Artikkelien valikoinnista.....	41
5.	MENETELMÄNÄ KEHYSANALYYSI.....	43
5.1.	Tapahtumien kehystäminen	43
5.2.	Kehystäminen vallankäytön välineenä.....	46

5.3.	Tutkimuksen toteutuksesta.....	48
6.	KEHYSANALYYSI.....	49
6.1.	Kehysten määrällinen tarkastelu	49
6.1.1.	Teorialähtöiset kehykset	50
6.1.2.	Määrällisen analyysin tulokset.....	51
6.2.	Sanomalehdet kaappausyrityksen kehystäjinä	54
6.2.1.	Analyysin syventämisestä	54
6.2.2.	Liberaalidemokratian kehys	55
6.2.3.	Yhteistyön kehys.....	60
6.2.4.	Regiimin kehys	65
6.2.5.	Uskonnon kehys	69
6.2.6.	Modernisaation kehys	72
6.2.7.	Aineistolähtöiset kehykset	76
7.	POHDINTA	79
8.	LOPUKSI.....	88
	LÄHTEET.....	91
	LIITTEET	102
	Liite 1: Tutkimusaineisto sanomalehdittäin	102
	Liite 2: Kysymykset teorialähtöistä kehysanalyysia varten	106

1. JOHDANTO

”Demokratia on kuin juna. Jääkäämme pois haluamallamme asemalla.”¹

Turkin presidentti Recep Tayyip Erdoğan

Perjantai-iltana 15. heinäkuuta vuonna 2016 maailmalle tulvi uutisia, joiden mukaan Turkin armeijan tankit olivat pysäyttäneet liikenteen Istanbulissa Bosporinsalmen ylittävillä silloilla ja Ankarassa sijaitsevaan parlamenttitaloon oli tehty ilmaiskuja. Sotilasvallankaappaus kuihtui lopulta vain yhden illan kestäneeksi yritykseksi, sillä ihmiset kerääntyivät kaduille vastustamaan sotilaiden aikeita presidentti Recep Tayyip Erdoğanin pyynnöstä. Vaikka kaappausyritys kuivui nopeasti kokoon, sillä on ollut kauaskantoisia vaikutuksia Turkin sisäpolitiikkaan ja ulkosuhteisiin. Kansainvälinen keskustelu Pohjois-Atlantin liittoon (Nato) kuuluvan ja Euroopan unionin jäsenyyttä hakevan Turkin yhteiskunnallisesta tilasta leimahti välittömästi, kun suurkaupunkien kaduille oli palautettu järjestys.

Ensimmäistä kertaa Turkin historiassa vaaleilla valittu hallitus ei taipunut täysimittaisen vallankaappausyrityksen edessä, mitä voisi pitää osoituksena demokratian juurtumisesta maan poliittiseen järjestelmään. Epäonnistunutta kaappausyritystä seurasi kuitenkin Turkin hallituksen asettama poikkeustila, jonka aikana niin valtionhallinnossa, yliopistoissa kuin mediakentällä suoritettiin laajat puhdistukset toisinajattelijoiden kitkemiseksi. Kaappausyrityksen ensimmäiseen vuosipäivään mennessä 150 000 valtion instituutioiden ja yliopistojen työntekijää oli irtisanottu tai pidätetty viroistaan. Lisäksi ainakin 50 000 armeijassa, poliisissa ja oikeuslaitoksessa työskennellyttä henkilöä oli vangittu ja yli sata journalistia pantu vankilaan. Sanomalehtiä ja tv-asemia oli suljettu.²

Vielä 2000-luvun alussa maa nojasi poliittisesti länteen ja edisti EU-jäsenyysneuvotteluja aktiivisesti. Kaappausyrityksen jälkeisiä puhdistuksia on kuitenkin pidetty viimeisimpänä osoituksena Turkin demokratisoitumiskehityksen ongelmista. Moni tutkija on arvioinut Turkin demokratiakehityksen

¹ Democracy is like a train. We shall get out when we arrive at the station we want. (Popp 30.11.2010.)

² Tharoor 17.7.2017.

hyytyneen istuvan valtiojohdon osoittaessa yhä autoritaarisempia otteita.³ Samalla Turkki on loitontunut aikaisemmasta läntisestä viitekehyksestään.

Tässä työssä tarkastellaan, miten länsimaisissa lehdissä kehystettiin Turkin demokratian tilaa vuoden 2016 sotilasvallankaappausyrityksen jälkimainingeissa. Sanomalehtitekstien tarkastelu on tärkeää, sillä mediaa pidetään nykyisin neljäntenä valtiomahtina. Sillä onkin valtaa määritellä yhteiskunnallisen keskustelun puheenaiheita sekä esittää ne haluamassaan valossa. Toimittajien laatimat Turkkiä käsittelevät lehtijutut voivat muokata miljoonien ihmisten käsityksiä esimerkiksi maan demokratian tilasta. Johtavien julkaisujen tarjoamat tilannemääritelmät voivat vaikuttaa myös poliittisten avainhenkilöiden näkemyksiin.

Työn tutkimusaineisto koostuu The New York Timesissa, The Timesissa ja sen sisarjulkaisu The Sunday Timesissa, Dagens Nyheterissä sekä Helsingin Sanomissa julkaistuista artikkeleista 15.7.–31.8.2016. Sanomalehtiä ei vertailla keskenään, vaan keskeisimpänä kiinnostuksen kohteena ovat niiden tavat representoida Turkin demokratian tilaa. Sanomalehtiä käsitellään siis länsimaisen sanomalehdistön näkemyksiä edustavana otoksena.

Tieteellinen tutkimus edellyttää aina teoreettis-metodologista keskustelua, sillä esimerkiksi politiikan tutkijoiden käsitykset tieteenalansa päämääristä voivat erota toisistaan. Näkemysten pluralismia on osaltaan lisännyt se, että politiikan tutkimukseen on kulkeutunut muiden tieteenalojen lähestymistapoja. Uudet vaikutteet ovat tulleet muiden tieteiden edustajien mukana, mutta politiikan tutkijat ovat itsekin lainanneet ahkerasti muista oppialoista työkaluja omiin tutkimuksiinsa. Tämänkin poikkitieteellisen tutkimuksen menetelmä, kehysanalyysi, on lainattu viestinnän tutkimuksesta, vaikka teoreettinen viitekehys rakentuu politiikan tutkimuksen teorioiden varaan. Tutkimusasetelmaa voikin pitää yhteiskuntatieteiden lingvistisen käänteen mukaisena. Myös laadulliseksi käänteeksi kutsuttu suuntaus käsittää viestinnän ilmiöitä ja tapahtumia tulkitseväksi toiminnaksi.⁴

Turkin poliittisen järjestelmän viimeaikaiset muutokset määrittivät pitkälti tämän työn tutkimusasetelman jäsentelyä. Esimerkiksi korruptioskandaali vuonna 2013, toistuvat jihadistijärjestö Isisin toteuttamat terrori-iskut, kurdialueiden pitkittynyt konflikti ja vuoden 2017 perustuslakikansanäänestys ovat pitäneet huolen siitä, että turkkilaisessa yhteiskunnassa on kuohunut

³ Öniş 2015, 24–25.

⁴ Väliaverronen 1998, 13.

jatkuvasti viime vuosina. Vuodesta 2002 maata yhtäjaksoisesti hallinneen AKP:n⁵ valtakauden aikana Turkin demokratiakehityksessä on ollut havaittavissa niin edistymisen kausia kuin askelia taaksepäinkin. Demokratian tilan analysointi Turkin EU-jäsenyysneuvotteluihin peilaten olisi ollut tutkimuskohteena mielenkiintoinen, mutta neuvotteluiden lukkiutumisesta johtuen uusien näkökulmien tuominen akateemisen keskusteluun olisi ollut haastavaa.

Turkin EU-jäsenyysneuvotteluiden on nähty olleen avainroolissa AKP:n demokratiareformien taustalla.⁶ AKP-hallitusten toimet ovat kuitenkin viime vuosina joutuneet yhä useammin sananvapausjärjestöjen suurenuslasin alle. Tutkimuskeskus Freedom Housen *Freedom in the World* -lippulaivaraportin mukaan turkkilaiset ovat vain osittain vapaita, sillä heidän poliittisia oikeuksiaan ja kansalaisvapauksiaan rajoitetaan. Tutkimuksen mukaan hallituksen harjoittama opposition tukahduttaminen ja puuttuminen mediatalojen toimintaan vie Turkkiä kohti kontrolloidumpaa yhteiskuntaa.⁷ Michael D. Driessenin mukaan AKP ei olekaan pystynyt lujittamaan ja vakauttamaan Turkin demokraattista järjestelmää, vaikka se sinänsä tunnustaa periaatteen tasolla, että ihmisillä pitäisi olla jonkinasteisia poliittisia oikeuksia ja erinäisiä vapauksia.⁸

Vuoden 2016 kaappausyrityksen jälkeisten puhdistusten analysointi hallitsee länsimaista Turkki-keskustelua edelleen, vaikka kapinasta on kulunut aikaa jo reilusti yli vuoden verran. Vallankaappausyrityksen seurausten analysointi onkin tutkimuskohteena yhä erittäin ajankohtainen. Alun perin tässä tutkimuksessa oli tarkoitus tarkastella Turkin demokratian tilaa turkkilaisen sanomalehdistön kirjoittelun perusteella, mutta ennen verrattain moniarvoinen ja vireä mediakenttä on joutunut siinä määrin valtiovallan kontrolliin, ettei sitä voi pitää enää riippumattomana. Sensuuri vaikeutti myös tutkimuksen sekundaariaineiston keruuta, sillä Turkin tiedeväki on joutunut ahtaalle kaappausyrityksen jälkeen. Erityisesti kaappausyrityksen jälkeisiä tutkimuksia oli syytä tarkastella kriittisesti, sillä valtiolta valvoo yliopistojen aktiivisesti tutkimustyötä.⁹

Sotilasvallankaappausyritykseen liittyviä akateemisia tutkimuksia ei ole vielä julkaistu kovin montaa, mutta jo ilmestyneissä artikkeleissa keskitytään erityisesti tunnistamaan kaappausyrityksen motiiveja ja kapinan taustalla olleita tahoja. Muutamissa tutkimuksissa on analysoitu sitä, miksi kaappauksen toteutus epäonnistui niin räikeästi. Media on puolestaan analysoinut hanakasti vallankaappausyrityksen

⁵ AKP on lyhenne puolueen nimestä Adalet ve Kalkınma Partisi.

⁶ Ks. esim. Burak 2011, 67–70; Doğan 2005, 429–432; İçener & Çağlıyan-İçener 2011, 26.

⁷ Freedom House 2016.

⁸ Driessen 2014, 202–203.

⁹ Özkirimli 2017, 853.

seurauksia Turkin demokratian kannalta. Erityisesti puhdistusten laajuus on kirvoittanut kritiikkiä toimittajien keskuudessa. Tässä tutkimuksessa kartoitetaan tieteellisin keinoin näitä länsimaisissa sanomalehdissä esiintyneitä näkemyksiä Turkin demokratian tilasta kaappausyritystä seuranneiden puhdistusten aikana.

Kulttuuris-historiallisesti islamilaiseen maailmaan kuuluvan, mutta poliittisesti länteen suuntautuneen Turkin kehitys herättää jatkuvasti laajaa kiinnostusta kansainvälisessä mediassa. Samuel P. Huntington lukee kiistellyssä *Kulttuurien kamppailu* -teoksessaan Turkin epätietoiseksi maaksi (engl. a torn country), jota poliittinen eliitti on yrittänyt muokata länsimaisemmaksi maan kulttuurista, historiasta ja perinteistä huolimatta.¹⁰ Turkin poliittisen johdon kannat kiinnostavat ulkomailla myös käytännöllisistä syistä: sitä voi pitää puskurina konfliktierhän Lähi-idän ja Euroopan unionin välissä. Yhdysvalloille mahdollisuus käyttää Nato-maan lentotukikohtia ja muuta infrastruktuuria on ollut arvokasta Lähi-idän sotilasoperaatioissa. Turkki on ollut avainasemassa myös vuosia kestäneessä pakolauskriisissä ja terrorismin vastaisessa kamppailussa. Ei olekaan ihme, että epävakaa alueen liepeillä sijaitsevan poliittisen ja sotilaallisen kumppanimaan mullistukset aiheuttavat huolta.

Politiikan tutkimuksen saralla on perehdytty niin Osmanien valtakunnan ajan perintöön kuin sitä seuranneen Turkin tasavallan rakentamiseen. Myös Turkin sotilasvallankaappausten historiaa, uskonnon asemaa sekularistiseksi julistetussa valtiossa ja konfliktia kurdivähemmistön kanssa on tutkittu hyvin kattavasti. Turkin ja EU:n väliset jäsenyysneuvottelut ovat puolestaan olleet tapetilla 2000-luvulla. Viime vuosina tutkijat ovat laajalti kiinnostuneet Turkin sisäpolitiikan murroksesta, jonka myötä vuosikymmeniä vallinnut lännettymisdoktriini on tullut haastetuksi.

Johdannon jälkeen työn teoriaosuutta taustoitetaan tasavallan historiasta kumpuavilla syillä, jotka voivat osaltaan selittää nykyistä Turkin sisäpolitiikan jännitteisyyttä. Merkittävin näistä syistä lienee maan ensimmäisen presidentin Mustafa Kemal Atatürkin perustuslakiin sementtoima ideologia, josta on käytetty nimitystä kemalismi.¹¹ Kemalistisia reformeja ajaneen valtiojohdon oli tarkoitus uudistaa se, mitä oli jäänyt jäljelle ”Euroopan sairaaksi mieheksi” kutsutusta Osmanien valtakunnasta imperiumin hajoamissotien ja ensimmäisen maailmansodan jälkeen.¹² Kemalismin opeista erityisesti sekularismi vaikuttaa vielä nykyäänkin Turkin politiikassa.¹³ Sekularismilla tarkoitetaan uskonnon pitämistä erillään

¹⁰ Huntington 1996, 182–183.

¹¹ Atatürkin ajama Turkin modernisaation tarvetta korostanut aate nimettiin kehittäjänsä mukaan kemalismiksi.

¹² Euroopan sairaalla miehellä tarkoitettiin 1800-luvulla yhteiskunnallisesti rappeutunutta Osmanien valtakuntaa, joka menetti suuren osan maa-alueistaan sodissa vuosina 1912-1922.

¹³ Bagdonas 2008, 100.

valtionhallinnosta ja politiikasta. Presidentti Atatürkin johtamat tasavaltalaiset halusivatkin kitkeä islaminuskon kaikesta julkisesta elämästä, joten valtaan päästyään he lakkauttivat muun muassa sulttaanikunnan, kalifaatin ja uskontoministeriön.¹⁴

Poliittisen islamin ja kemalistisen sekularismin jännitteinen historia selittää nykyistä Turkin sisäpolitiikan polarisaatiota. Turkin armeija on esiintynyt kautta historian maallisen valtion ja presidentti Atatürkin ideologian varjelijana, mikä voi selittää sen osallisuutta heinäkuun 15. päivän sotilasvallankaappausyritykseen. Poliittisella islamilla on silti ollut vankkaa kannatusta kansan keskuudessa kautta maan historian. Armeija on kuitenkin pakottanut uskonnollisilla teemoilla poliittista kannatusta keränneet puolueet kerta toisensa jälkeen luopumaan vallasta.¹⁵

Poliittisen islamin käsittely johdattaa nykyisen päähallituspuolue AKP:n ideologisille juurille. AKP on ollut yhtäjaksoisesti Turkin suurin puolue vuoden 2002 parlamenttivaaleista lähtien ja sen valta-asemaa on luonnehdittu hegemoniseksi.¹⁶ Toisin kuin sitä edeltäneet islamilaisesta traditiosta ammentaneet puolueet, AKP ei korostanut lännen ja muslimimaailman välistä vastakkainasettelua tai uskonnon roolia poliittisina ohjenuorina. Puolue kuitenkin painotti uskonnollisen vapauden lisäämistä ihmisen yksityiselämässä, taloudellinen sääntelyn vapauttamista ja demokratian vahvistamista.¹⁷

AKP:n perustajajäseniin kuuluva presidentti Erdoğan oli keskeinen arkkitehti puolueen suunnittelussa. Kolmen pääministerikautensa aikana hänen kansansuosionsa vakiintui korkealle tasolle ja siivitti hänet presidentiksi suorassa kansanvaalissa vuonna 2014. Turkin AKP-vetoiset hallitukset vauhdittivat maan oikeusvaltiokehitystä Euroopan unionin jäsenehdokkuuden vahvistumisen jälkeen 2000-luvun alussa.¹⁸ Vielä vuonna 2002 EU-komissio kiitteli Turkin poliittisten johtajien sitoutuneisuutta ihmisoikeuksiin ja kansalaisten vapauksiin liittyvien uudistusten toteuttamisessa.¹⁹ Sittenmin vauhtiin päässyt demokratiakehitys on takunnut. Vuoden 2015 raportissa EU-komissio jo moitti maan hallitusta ilmaisun- ja kokoontumisvapauden heikentämisestä.²⁰

Tämän työn teoreettinen viitekehys rakentuu demokratian monitulkintaisen käsitteen ympärille. Sen erittelyssä tukeudutaan Robert A. Dahlin polyarkia-käsitteeseen. Polyarkian tyypittelyn avulla

¹⁴ Houston 2001, 13.

¹⁵ Bora 2009, 47–50.

¹⁶ Öniş 2015, 22.

¹⁷ Dalay & Friedman 2013, 124–127.

¹⁸ Özler & Yildirim 2008, 91–92.

¹⁹ Euroopan komissio 2002.

²⁰ Euroopan komissio 2015.

hahmotetaan niitä olosuhteita, jotka turvaavat yksilöiden poliittisen tasa-arvon ja mahdollistavat autonomisen mielipiteiden muodostamisen. Kuvaa demokratiasta tarkennetaan tarkastelemalla muuta länsimaisen demokratian ympärillä käytyä keskeistä akateemista keskustelua. Teoriaan liitetään lisäksi pohdintoja yksilönvapauksista ja -oikeuksista, jotka mielletään osaksi liberaalia demokratiaa. Yksilön ja valtion välistä suhdetta hahmotetaan Isaiah Berlinin negatiivisen ja positiivisen vapauden käsitteiden kautta, kun yksilön oikeuksien tarkastelun lähtökohtana on YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus.

Työn teoriaosuus päätetään demokratian ja islaminuskon välisen suhteen tarkasteluun. Käsittelyn lähtökohtana on edellä mainittu Huntingtonin tutkimus, jossa islaminuskon ja demokratian argumentoidaan olevan yhteensovittamattomia. Luvussa käydään läpi eri näkökulmia tähän kovaa debattia kirvoittaneen aiheeseen sekä systematisoidaan puoltavia ja vastustavia argumentteja demokratian ja islamin suhteesta. Carsten Anckarin tutkimus puolestaan puhuu sen puolesta, että uskonnolla ei edes olisi suurta merkitystä demokratisoitumisen kannalta. Keskeistä onkin huomata, ettei demokratian ja islaminuskon välisen suhteen tarkastelussa ole tarjolla yksiselitteisiä vastauksia.

Teoriaosuutta seuraa luku, jossa esitellään työn aineisto ja tuodaan esiin sen rajaukset. Luvun keskeisenä tavoitteena on aineiston kattava esittely ja sen keräämisen yhteydessä tehtyjen valintojen perusteleminen. Kerätyn sanomalehtiaineiston relevanssia tämän tutkimuksen kannalta tarkastellaankin kriittisestä näkökulmasta, jotta tutkimuksen mahdollisuudet ja toisaalta rajoitukset tulevat selvästi ilmi. Lisäksi kaikkia aineiston neljää sanomalehteä tarkastellaan lyhyesti erityisesti niiden ulkomaan uutisoinnin näkökulmasta. Koska aineistoa seulottiin hyvin tiukasti, artikkelien valikoinnille on omistettu oma alaluku. Myös aineiston puolentoista kuukauden aikarajaukseen kiinnitetään erityishuomiota.

Menetelmäluvussa paneudutaan mediatutkimuksesta tuttuun kehysanalyysiin, jota sovelletaan työn sanomalehtiaineiston analysoimiseen. Kehysanalyysiin perehdytään tarkastelemalla sen uranuurtajien, kuten Erving Goffman ja Robert Entmanin, näkemyksiä kehystämisen luonteesta ja sen mahdollisuuksista tieteellisenä tutkimusmenetelmänä. Metodien esittelyä seuraa teoriapohjaisten, deduktiivisesti hahmoteltujen kehysten perusteellinen esittely. Kehyksien todentamista helpottamaan laaditaan kysymyspatteristo. Vaikka nämä tulkintakehikot suosivat erilaisia tapoja representoida Turkin

demokratian tilaa, ne kaikki kuvaavat tutkimuskohdetta omilla tavoillaan. Representaation taustalla on ajatus siitä, että kieli on väline, jolla tuotetaan merkityksiä.²¹

Sanomalehtiaineiston analyysiin valittiin metodiksi sisällönanalyttinen kehysanalyysi. Viestinnän tutkimuksen saralla kehitetty menetelmä soveltuu myös politiikan tutkimuksen metodiksi, sillä sen avulla voidaan tutkia esimerkiksi käsityksiä Turkin demokratian tilasta. Laadullinen tekstien sisällönanalyysi mahdollistaakin artikkelien tulkinnan suhteessa niiden kontekstiin. Vaikka kyse on suhteellisen väljästä tekstintulkinnan lähestymistavasta, kehysanalyysillä voidaan valottaa sitä valintojen tekemisen prosessia, jonka äärellä esimerkiksi sanomalehtitoimittajat ovat työssään. Tutkimuksessa kuljetaankin politiikan tutkimuksen ja median tutkimuksen rajapinnassa. Entmanin teoriaa mukaillen analyysissa tarkastellaan erityisesti kehysten tapoja määritellä ongelmia, diagnosoida syitä, tehdä moraalisia arvostelmia ja ehdottaa parannuskeinoja.²² Koska aineiston kieliä ovat suomen lisäksi englanti ja ruotsi, suorat lainaukset on käännetty tutkimuksen kielelle. Kaikki käännökset ovat tutkijan itsensä tekemiä.

Sanomalehtiaineistosta deduktiivisia kehyksiä etsitään aluksi esiluvun yhteydessä määrällisesti. Määrällisen analyysin tulokset taulukoidaan ja löydöksiä eritellään lyhyesti. Tutkimuksen laajemmassa analyysiosiossa aineistoon syvennyttään laadullisen tarkastelun keinon, jolloin deduktiivisten kehysten esiintymistä analysoidaan kehys kehykseltä. Analyysin selkiyttämiseksi kehysten käyttämät keskeisimmät argumentit taulukoidaan laadullisen käsittelyn päätteeksi. Deduktiiviseen lähestymistapaan ei kuitenkaan suhtauduta ehdottomasti, vaan myös syväluvun yhteydessä havaittuja induktiivisia kehyksiä eritellään, vaikkakin tiiviisti. Ne täydentävät käsitystä Turkin demokratian tilasta ja kehystävät sitä uusilla tulkinnoilla. Pohdintaluvussa analyysivaiheen löydöksiä peilataan työn teoreettiseen viitekehykseen. Lisäksi tutkimuksen toteutusta ja mielekkyyttä tarkastellaan kriittisellä otteella. Lopuksi analysoidaan työn keskeisimpiä löydöksiä ja niiden merkitystä sekä nostetaan esille tutkimusprosessin aikana syntyneitä uusia tutkimusideoita.

²¹ Väliverronen 1998, 19.

²² Entman 1993, 52.

2. SEKULARISMI MUSLIMIMAASSA

”Minulla ei ole uskontoa, ja toisinaan toivon, että kaikki uskonnot olisivat merenpohjassa.”²³

Turkin entinen presidentti Mustafa Kemal Atatürk

2.1. Vallankumouksellinen kemalismi

Työn teoreettisena punaisena lankana kulkee länsimaisen demokratiakäsityksen ja islaminuskon välinen jännitteinen suhde, joka on kirvoittanut vilkasta keskustelua tutkijapiireissä. Maalliseksi valtioksi perustettu Turkki on ajankohtainen esimerkki tästä problematiikasta, sillä poliittisen islamin traditiosta ammentava AKP on hallinnut maata jo pitkään. Moni onkin arvioinut, että AKP:n uskonnolliset painotukset olisivat olleet kapinallisten motiivi ryhtyä vallankaappausyritykseen. Kerta ei olisi ensimmäinen, sillä Turkin armeija on perinteisesti pitänyt itseään maallisen yhteiskuntajärjestyksen takaajana.²⁴

On argumentoitu, että kylmän sodan päättymisen jälkeen uskonnon suosio politiikassa on kasvanut muslimimaissa. Se on osoittautunut tehokkaaksi identiteetin rakennusaineeksi modernissa, globalisaation vaikutuksille alttiissa yhteiskunnassa, joka on jatkuvasti uusien ilmiöiden ja trendien törmäyspisteessä.²⁵ Perinteisesti maallisena yhteiskuntana pidetty Turkki ei ole ollut tässä suhteessa poikkeus.²⁶ Tämän tutkimuksen kannalta onkin keskeistä pohtia islaminuskon roolia Turkin poliittiseen järjestelmän muotoutumisessa. Tutkija törmää väistämättä islamin rooliin on tarkastelun kohteena sitten maan poliittinen historia tai vuonna 2016 epäonnistunut vallankaappausyritys.

Yhtäjaksoisesti Turkin päähallituspuolueena vuodesta 2002 lähtien hallinneen AKP:n ja presidentti Erdoğanin on epäilty viime vuosina tietoisesti vahvistaneen uskonnon roolia yhteiskunnassa. Vallankaappausyrityksen jälkeen Turkkiin on muun muassa rakennettu tuhansia uusia moskeijoita ja uskonnolliset koulut ovat saaneet kymmeniätuhansia uusia oppilaita.²⁷ Riippumatta siitä, onko uskonto AKP:lle itseisarvo tai vain politiikan väline, islamin roolin analysointi suhteessa demokratiaan on

²³ I have no religion and at times I wish all religions at the bottom of the sea. (Bakshian Jr. 2013, 57.)

²⁴ Insel 2007, 131–132.

²⁵ Heywood 2011, 191–193.

²⁶ Esposito & Voll 1996, 202.

²⁷ Şenel 19.7.2017.

hedelmällistä akateemisen tutkimuksen kannalta. Turkin poliittista järjestelmää leimaava jännitteisyys ja vastakkainasettelu juontavat juurensa tasavallan perustamisen yhteydessä läpivietyihin yhteiskuntaa mullistaneisiin reformeihin, joihin viitattiin johdantoluvussa. Tutkimuksissa painotetaan monesti presidentti Atatürkin ajamien kemalististen uudistusten roolia Turkin länsimaistamisessa ja modernisoimisessa.²⁸ Uusien vallanpitäjien mielestä oli välttämätöntä nostaa Turkki kehittyneempien yhteiskuntien tasolle, mikä tarkoitti muuntautumista eurooppalaistyyliseksi kansallisvaltioksi.²⁹

Islaminuskoon erikoistuneen tutkija Tamara Sonnin mukaan modernisaation monimerkityksellisellä termillä viitataan islamilaisessa maailmassa eritoten rationalismin, sekularismin ja demokratian edistämiseen.³⁰ Kaikki nämä termit viittaavat löyhästi samaan ilmiöön, mutta fokusoituvat hieman eri tavoin. Tässä tutkimuksessa modernisaatiolla tarkoitetaan kokonaisvaltaista poliittis-taloudelliskulttuurista projektia, jonka avulla Turkin valtionpäämiehet pyrkivät kirmään länsimaat kehityksessä kiinni kopioimalla rakenteita ja toimintamalleja. Tavoitteena oli päästä eroon osmaniaikaisista uskonnollisista dogmeista ja taikauskosta. Tilalle oli luotava sekulaari yhteiskunta, jonka jäsenet luottaisivat positivistiseen tieteeseen sen sijaan, että turvautuisivat Koraanin opetuksiin.³¹

Turkissa modernisaation keskeisimpiä opinkappaleita olivat edellä mainitun sekularismin lisäksi uuden turkkilaisen³² nationalismin korostaminen ja liittyminen osaksi markkinataloutta. Reformit näkyivät monin tavoin kansalaisten arjessa: latinalaiset aakkoset syrjäyttivät arabialaisen kirjaimiston, ja valtio käynnisti laajamittaisia tieteenfilosofisesti positivismiin pohjautuneita koulutushankkeita.³³ Esteet naisten osallistumiselta julkiseen elämään poistettiin, ja islaminuskon vaikutusta valtionhallinnossa vähennettiin. Lisäksi maahan perustettiin yhteiskuntatieteilijä Max Weberin ajatuksiin pohjautunut legaalis-rationaalinen byrokratiakoneisto toteuttamaan oikeusvaltioperiaatetta.³⁴ Reformien suunnittelijat uskoivat, että tasavaltalaisuuden ja perustuslaillisuuden ihanteiden juurruttaminen kansaan osana valtion länsimaistamista johtaisi ennen pitkään poliittiseen järjestelmän demokratisoitumiseen.³⁵

²⁸ Ks. esim. Bagdonas 2008, 100; Menderes 2006, 471–472.

²⁹ Altunisik & Tür 2005, 16.

³⁰ Sonn 2005, 65.

³¹ Heper & Yıldırım 2011, 6.

³² Monikansallisen Osmanien valtakunnan romahtamisen jälkeen kansallista yhtenäisyyttä vahvistettiin turkkilaisuutta korostaneella nationalismilla.

³³ Bakshian Jr. 2013, 56.

³⁴ Toprak 2005, 280–284.

³⁵ Altunisik & Tür 2005, 22.

Turkin yhteiskunnallisen reformin voi tiivistää niin sanottuihin kemalismiin kuuteen nuoleen, joihin Atatürk sisällytti tärkeimmät poliittiset tavoitteensa. Vaikka periaatteet esiteltiin jo vuonna 1931, ainakin osalla niistä voidaan edelleen perustella Turkin poliittisen kulttuurin piirteitä.³⁶ Kuten edellä todettiin, *sekularismin* periaatteella tarkoitettiin Turkin kontekstissa islaminuskon tiukkaa valvontaa maallisen valtiovallan toimesta. Kemalistinen ideologia oli myös *tasavaltalainen* ja *nationalistinen*, koska se teki selvän pesäeron monikansalliseen ja sulttaanin johtamaan osmanien imperiumiin. Se oli myös *vallankumouksellinen*, sillä kemalismo luotiin vauhdittamaan perinpohjaista muutosta.³⁷ Lisäksi ideologia tukeutui *valtiojohtoisuuteen*³⁸. Toni Alarannan mukaan valtion korostunut rooli niin politiikassa, taloudessa kuin sosiaalisessa elämässä oli kemalistien strateginen valinta. He uskoivat, että keskitetyllä päätöksenteolla voitaisiin luoda nopeasti keskiluokka suojelemaan uutta yhteiskuntamuotoa.³⁹

Viimeinen kemalismiin kuulunut oli *populismi*, jolla viitataan länsimaaisessa kontekstissa poliittisia ja taloudellisia eliittejä vastustaviin liikkeisiin. Nykyisin populismi-käsitteen taustalla on oletus siitä, että poliittisen päätöksenteon pääasiallinen legitimizeetti pohjaa kansalaisten toiveiden ja mielihaluojen noudattamiseen.⁴⁰ Tässä yhteydessä populismin käsitteen hienosyisempi erittely ei ole tarpeen. On kuitenkin tärkeä huomata, että sen suhde demokratiaan ei ole ongelmaton. Yhtäältä populistisella retoriikalla voidaan agitoida uusia äänestäjiä mukaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Toisaalta populismi voi olla ylhäältä alaspäin suuntautuvaa mobilisaatiota, jossa vahva johtaja luo tunneyhteyden kansalaisiin.⁴¹ Jukka Paastela arvion mukaan Atatürk olikin populisti, joka omaksui roolin uuden valtion luoja ja pelastajana, mutta päätyi samalla muokkaamaan Turkista diktatuuriin.⁴²

Atatürkin alullepanemia reformeja voi kuvailla autoritaarisiksi, sillä koko kansakunnan oli osallistuttava pienen eliitin määrittelemän modernin Turkin rakentamiseen, jonka periaatteet erosivat huomattavasti Osmanien valtakunnan ajoista. Lisäksi uudistukset pantiin alulle yksipuoluejärjestelmän vallitessa.⁴³ Erityisesti sekularismi oli islaminuskoiselle väestölle kova pala. Yhdessäkään muslimimaassa ei ollut koettu vastaavanlaista sekularisaatio-ohjelmaa, sillä esimerkiksi sharia-laki poistettiin käytöstä ja naiset

³⁶ Bagdonas 2008, 100–102.

³⁷ Rustow 1965, 182.

³⁸ Valtiojohtoisuudesta käytetään myös vierasperäisiä synonyymeja statismi ja etatismi.

³⁹ Alaranta 2013, 57.

⁴⁰ Heywood 2002, 354.

⁴¹ Eder 2004, 51.

⁴² Paastela 2000, 716.

⁴³ Toprak 2007, 169.

saivat täydet oikeudet osallistua yhteiskunnalliseen elämään.⁴⁴ Kabir Tambar huomauttaakin, että uskonnon erottaminen valtiosta on usein leimattu eliitin ideologiseksi hankkeeksi. Arvio sopii Turkin kontekstiin, sillä yhteiskunnan sekularisoiminen oli ylhäältä saneltu, yksipuoluejärjestelmän toimesta kansalle esitetty vaatimus.⁴⁵

Kemalistisen autoritarismin voidaan katsoa jättäneen leimansa Turkin poliittiseen järjestelmään.⁴⁶ Tässä yhteydessä autoritarismilla viitataan Andrew Heywoodin määritelmän mukaisesti tilanteeseen, jossa eliitti asetti omat intressinsä ensisijaisiksi suhteessa hallittavien subjektien yksilönvapauksiin.⁴⁷ Vuosien 1923–1945 yksipuoluevallan aikana kemalistinen Tasavaltalainen kansanpuolue (CHP)⁴⁸ ohjasi Turkin kehitystä hegemonisella⁴⁹ otteella, sillä se pystyi ajamaan agendaansa voimalla ilman pelkoa kilpailevista puolueista. CHP:n dominanssi poliittisessa järjestelmässä olikin pitkään kyseenalaistamaton. Sekularisaatio ei kuitenkaan saanut kansalta varauksetonta tukea. Modernisaatio oli kemalistisen regiimin tärkein prioriteetti, mutta sen oppien juurruttaminen muslimiyhteiskuntaan osoittautui haastavaksi. Lännessä sekularismin suosio kasvoi sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen myötä, kun kirkon monopoli totuuden vartijana murtui. Turkissa vastaavaa kehitystä ei ollut kuitenkaan koettu.⁵⁰

Kemalismia kohtaan osoitettu kritiikki heijastelee niitä syitä, joiden takia poliittinen islam on saanut jalansijaa muodollisesti sekulaarissa Turkissa. AKP:n juuret ovat poliittisen islamin traditiossa, ja sen ideologinen tausta poikkeaa huomattavasti kemalismista. Turkin poliittista historiaa voidaan tulkita niin, että tasavaltalaiset ajoivat sekularismia niin päättäväisesti, että kansanvaltaisuus jäi toissijaiseen asemaan. Demokraattisia reformeja laiminlyötiin sillä verukkeella, että kansa ei ollut vielä kypsä päättämään valtion suunnasta. Valtaa keskitettiin presidentille, joka otti itselleen kaikkien turkkilaisten isää tarkoittavan Atatürk-lisänimen.⁵¹ Atatürkin muotokuvat ja näköispatsaat ovat edelleen laajalti esillä julkisilla paikoilla ja häntä pidetään symbolisessa mielessä kansakuntaa yhdistävänä hahmona. Silti voidaan kysyä, miksi kemalistien vallankumous ajautui lopulta ongelmiin ja ideologia menetti

⁴⁴ Toprak 2005, 283.

⁴⁵ Tambar 2009, 521.

⁴⁶ Ks. esim. Kissane 2014, 296; Polat 2006, 515–516.

⁴⁷ Heywood, 2002, 38.

⁴⁸ CHP on lyhenne puolueen nimestä Cumhuriyet Halk Partisi.

⁴⁹ Hegemonialla tarkoitetaan käsitteen suppeassa muodossa järjestelmän yhden toimijan johtoasemaa tai dominanssia suhteessa muihin toimijoihin. (Heywood 2011, 221.)

⁵⁰ Karaveli 2010, 91.

⁵¹ Insel 2007, 124–126.

hegemonisenasemansa.⁵² Nykyisin kemalismen edustajia kritisoivien mielipiteiden esittäminen niin maan parlamentissa kuin lehdistössä on arkipäivää. Sekä liberaalin että uskonnollisen kansanosan keskuudessa on edelleen paljon tyytymättömyyttä Atatürkin ja CHP:n historiasta löytyviä autoritaarisia modernisointitoimia kohtaan.⁵³

2.2. Poliittinen islam

Turkin armeija on varjellut kemalistista ideologiaa hyvin radikaalein keinoin Turkin tasavallan historian aikana. Se on syrjäyttänyt vaaleilla valitun hallituksen laskentatavasta riippuen lukuisia kertoja tasavallan historian aikana. Binnaz Toprakin mukaan armeijasta tuli tärkeä vaikuttaja Turkissa sen jälkeen, kun se oli tehnyt kaksi täysimittaista vallankaappausta vuosina 1960 ja 1980. Lisäksi vuosina 1971 ja 1997 armeija suoritti puolittaiset kaappaukset hallituksia uhkailemalla.⁵⁴ Marvine Howen mukaan armeijan interventiot ja jatkuva poliittisen päätöksenteon valvonta heikensivätkin Turkin demokratian kehitystä.⁵⁵

Sekaantuminen siviilipoliitiikkaan on heikentänyt armeijan mainetta kansalaisten silmissä.⁵⁶ Dankwart A. Rustow katsoo, että sen suhde kemalismiin on ollut ambivalentti: yhtäältä Atatürkin korostama tasavaltalaisuus ei salli upseerien sekaantumista politiikkaan, mutta toisaalta kemalismia pitää suojella, jos esimerkiksi sekularismin periaate joutuu uhatuksi.⁵⁷ Armeijan roolin ymmärtäminen kemalistisen ideologian suojelijana on keskeistä myös, kun analysoidaan vuoden 2016 vallankaappausyritystä. On silti hyvä panna merkille, ettei kapinan todellisesta motiivista ole vielä saatavilla varmaa tietoa tätä tutkimusta laadittaessa.⁵⁸ Tutkimuksen teoreettisen taustoituksen kannalta on kuitenkin hyvä käydä lyhyesti läpi niitä yhteiskunnallisia murrosvaiheita, joiden yhteydessä armeija on sotkeutunut poliittisen järjestelmän toimintaan.

Armeijalla on ollut Turkissa suuri merkitys poliittisen järjestelmän muovautumisessa, ja sen voi erityisesti nähdä vaikuttaneen poliittisen islamin kehittymiseen. Kemalistisen tradition suojelijana esiintyneestä Turkin armeijasta on kuitenkin tullut kiusallinen toimija maan demokratiakehityksen

⁵² Howe 2000, 11–21.

⁵³ Karaveli 2010, 86–87.

⁵⁴ Toprak 2007, 181.

⁵⁵ Howe 2000, 249.

⁵⁶ Harris 2011, 203.

⁵⁷ Rustow 1965, 186.

⁵⁸ Barkey 14.7.2017.

kannalta, sillä sen mahdollinen sekaantuminen politiikkaan huolestuttaa edelleen monia. Toisaalta armeijan aktiivisuus saa myös hyväksyntää osakseen tietyiltä ryhmittymiltä. Viime vuosina on silti käynyt yhä selvemmäksi, että armeijan on vaikea asettua poikkiteloin hallitusta vastaan, jos lainsäätävä nauttii kansan luottamusta.⁵⁹

Kemalistisen CHP:n yksipuoluevalta päättyi vuoden 1946 parlamenttivaaleihin, joihin osallistui 24 uutta puoluetta. Ne keräsivät kannatusta erityisesti maaseudun köyhän väestön keskuudessa korostamalla perinteiden merkitystä, mutta kemalismin arvostelu oli edelleen laitonta.⁶⁰ CHP saikin kovan vastuksen uudesta Demokraattisesta Puolueesta (DP)⁶¹, josta kehkeytyi vastavoima yksipuoluregiimin valta-asemaa vastaa. Vuoden 1950 parlamenttivaaleissa DP:stä tuli suurin puolue. Sen menestystä on selitetty sillä, että monen kansalaisen silmissä CHP-eliitti ei ymmärtänyt tavallisten ihmisten arjen ongelmia, vaan keskittyi vain modernisaation edistämiseen. DP-vallan myötä myös sekularismista ja islaminuskosta käytiin ensimmäistä kertaa avointa keskustelua.⁶² CHP ei kuitenkaan luopunut vallasta helposti, vaan kyseenalaisti DP:n hallitusvallan. Kiista päättyi vuonna 1960 sotilasvallankaappaukseen, jonka jälkeen armeija teloitti DP:tä edustaneen pääministeri Adnan Menderesin.⁶³

Toisin kuin esimerkiksi monissa latinalaisen Amerikan maissa, Turkissa armeija luopui valtiovallasta pian vallankaappauksen jälkeen. Yhteiskunnallinen ilmapiiri kiristyi jälleen, kun ideologisen vastakkainasettelun värittämä 1960-luku toi mukanaan aatteellisia kamppailuja. Niin islamistiset konservatiivit kuin ammattiliitot, yliopisto-opiskelijat ja poliittinen oikeistokin radikalisoituivat, ja levottomuudet johtivat yhteenottoihin. Poliittinen järjestelmä ei kyennyt kanavoimaan eri väestöryhmien intressejä, ja maa ajautui sisällissodan partaalle.⁶⁴ Vuonna 1971 armeija pysäytti eskaloituvan tilanteen verettömällä vallankaappauksella, jolla rajoitettiin kansalaisjärjestöjen toimintaa sekä kansalaisten perusoikeuksia ja vapauksia.

Vuosikymmenen loppua kohden yhteiskuntarauha oli taas vaakalaudalla, sillä terrorismi ja yleinen epäjärjestys lisääntyivät vauhdilla. Jopa islamilaiset liikkeet ryhtyivät äänekkäästi esittämään vaatimuksia, ja myös valtionhallinto ja poliisi politisoituivat radikaalisti. Tilanteen eskaloituessa armeija teki uuden vallankaappauksen vuonna 1980 pysäyttääkseen epävakauden kierteen. Armeijan

⁵⁹ Toprak 2007, 181–182.

⁶⁰ Altunisik & Tür 2005, 26–27.

⁶¹ DP on lyhenne puolueen nimestä Demokrat Parti.

⁶² Altunisik & Tür 2005, 27–30.

⁶³ Insel 2007, 125.

⁶⁴ Altunisik & Tür 2005, 35–36.

näkökulmasta epädemokraattiset toimijat olivat käyttäneen liberaalin demokratian tarjoamia vapauksia ja mahdollisuuksia väärin omiin tarkoituksiinsa.⁶⁵ Armeijan esittämä kritiikki kertookin karua kieltä sitä johtaneiden upseerien demokratiakäsityksestä. Vallankaappaus oli tällä kertaa totaalisempi kuin edellisillä kerroilla. Kaikki puolueet lakkautettiin, niiden johtajat vangittiin ja kymmeniä tuhansia pidätettiin.

Poliittinen islam on käsitteenä hyvin monitulkintainen, sillä uskontoa on käytetty ja hyödynnetty muslimimaiden politiikassa monin eri tavoin. Turkissa siirtyminen monipuoluejärjestelmään avasi islamilaisille liikkeille mahdollisuuden organisoitua poliittisesti. Vaikka kemalismin tärkeimmät opinkappaleet olivat koskemattomia, moni puolue kalasteli uskonnollisen kansanosan ääniä aktiivisesti. Islaminuskosta ammentaneet poliittiset liikkeet joutuivat kuitenkin muotoilemaan sanomaansa niin, ettei se haastaisi kemalistista valtioideologiaa liian rohkeasti.

Mahdollisten sotilasvallankaappausten lisäksi islamista ammentavat puolueet ovat pelänneet perustuslakituomioistuimen tuomioita. Alun perin kemalistista ideologiaa suojelemaan perustettu tuomioistuin on nimittäin lakkauttanut kymmeniä puolueita syyttämällä niitä juuri uskonnollisävytteisistä poliittisista tavoitteista.⁶⁶ Turkin perustuslain esipuheessa sekularismin koskemattomuutta alleviivataan seuraavasti: ” [...] hengelliset tuntemukset eivät sekularismin periaatteen mukaisesti missään tapauksessa saa sekaantua julkisten asioiden hoitoon ja politiikkaan.”⁶⁷ Turkki on yksi yhdestätoista muslimienemmistöisestä valtiosta, jossa sekularismin periaate mainitaan perustuslaissa. Muut sekularismia korostavat muslimimaat sijaitsevat Keski-Aasiassa ja Afrikassa.⁶⁸

Vuonna 1970 perustetusta Milli Görüş -liikkeestä muodostui Turkin ensimmäinen poliittisen islamin ajatushautomo.⁶⁹ Turkin kontekstissa poliittista islamia kannattavien puolueiden historiassa on havaittavissa tietynlaista valintojen evoluutiota. Milli Görüş -liikkeestä versoneiden puolueiden kohtalot opettivat, että islamin julkinen esilletuonti on riskialtista. Nykyistä päähallituspuolue AKP:tä voi pitää perustellusti tämän kehityskulun viimeisimpänä edustajana Turkissa. Suurin osa sen perustajista saikin ensikosketuksensa politiikkaan juuri Milli Görüş -liikkeessä, jonka johtoajatuksina olivat muun muassa

⁶⁵ Dodd 1996, 133.

⁶⁶ Çakmak & Dinc 2010, 75.

⁶⁷ [...] sacred religious feelings shall absolutely not be involved in state affairs and politics as required by the principle of secularism. (Turkin perustuslaki 1982.)

⁶⁸ Cavanaugh & Edel 2016, 639.

⁶⁹ Toprak 2007, 171.

länsimaisen sivilisaation, EU:n ja sionismin vastustaminen. AKP:n perustamisen yhteydessä näistä linjavedoista jouduttiin kuitenkin luopumaan.⁷⁰

Ensimmäinen Milli Görüş -liikkeestä menestykseen ponnistanut puolue oli vuonna 1995 parlamenttivaalit voittanut Hyvinvointipuolue (RP)⁷¹. Se ei kuitenkaan pystynyt tasapainoilemaan kannattajakuntansa uskonnollisten toiveiden ja kemalistisen valtioideologian välillä. Puolue päätyi esimerkiksi provosoimaan kemalisteja, kun se esitti, että museoksi muutettu Hagia Sofia pitäisi palauttaa taas moskeijaksi. Vuonna 1997 vanha valtaeliitti ei enää sietänyt Hyvinvointipuolueen islamilaista agenda, ja armeija sysäsi hallituksen syrjään. On hyvin symbolista, että Hyvinvointipuoluetta edustanut silloinen Istanbulin kaupunginjohtaja, tuleva presidentti, Erdoğan joutui vankilaan lausuttuaan joukkokokouksessa uskonnollisen runon.⁷²

Nykyinen presidentti- ja pääministeripuolue AKP kuvailee vuonna 2002 alkanutta valtakauttaan hiljaiseksi vallankumoukseksi, jonka myötä Turkin demokratia on vihdoinkin päässyt kukoistamaan.⁷³ Ensimmäisinä vuosinaan se vältteli strategisesti islamistisen puolueen leimaa. AKP esitti itsensä konservatiivisena demokratiaan uskovana puolueena, joka suhtautui myönteisesti esimerkiksi EU-jäsenyysneuvotteluihin. Erhan Doğanin mukaan uskonnollisten puheidensa vuoksi vankilassa istunut puolueen puheenjohtaja Erdoğan pyrki esiintymään muuttuneena poliitikkona. Tärkeintä oli välttää konflikti sekularistien kanssa.⁷⁴ Umut Bozkurt kuitenkin muistuttaa, että AKP:n perustajajäsenten taustat kasvattivat puolueen suosiota, vaikka Erdoğan oli julkisesti etäännyttänyt puoluettaan islamista. Uskonnollisessa kansanosassa ei silti unohdettu, että Erdoğan jakoi samat uskonnolliset hyveet, kuten hurskauden ja marttyyriyden kuin hänen kannattajansa.⁷⁵

EU-jäsenneuvottelut osoittautuivat AKP:lle keinoksi pitää niin armeija, perustuslakituomioistuin kuin kemalistinen eliitti tyytyväisinä. Puolue osoitti valinnoissaan sellaista pragmaattisuutta ja joustavuutta, johon aikaisemmat uskonnollista taustaa omanneet puolueet eivät olleet kyenneet. Neuvottelut EU:n kanssa edellyttivät kansalaisten oikeuksien ja vapauksien edistämistä, joten Turkin perustuslakiin tehtiin monia oikeusvaltiota vahvistaneita lisäyksiä. Näin ollen niin Bryssel, lännettymistä ajaneet kemalistit kuin lisää vapautta saanut uskonnollinen kansanosa olivat tyytyväisiä. Uudenlaisen ideologisen synteessin

⁷⁰ Atacan 2005, 187–189.

⁷¹ RP on lyhenne puolueen nimestä Refah Partisi.

⁷² Toprak 2007, 172–180.

⁷³ AKP 2013.

⁷⁴ Doğan 2005, 429–430.

⁷⁵ Bozkurt 2013, 383–384.

myötä puolueesta muovautui turkkilaisen poliittisen islamin kannattajien ja muiden konservatiivien liitto.⁷⁶ Toisaalta myös yhteistyö liberaalien intellektuellien kanssa vahvisti puoluetta sen alkuaikoina. Tyytymättömyys vanhaan kemalistiseen eliittiin satoi AKP-puolueen laariin suosiona monenlaisissa eri kansanryhmissä.⁷⁷

Islamilaisen uskonoppineen Fethullah Gülenin johtama liike oli merkittävässä roolissa AKP:n noustessa valtaan. Liikkeellä ei ole virallista nimeä, mutta siitä käytetään nimityksiä Gülen-liike ja hizmet-liike.⁷⁸ Liikkeeltä puuttuu myös formaali hallintorakenne. Se on kuitenkin integroitunut ja soluttautunut osaksi virallista valtionhallintoa jäsentensä avulla. Gülenin seuraajat ovat lisäksi perustaneet muun muassa kansainvälisen kouluverkoston, sanomalehtiä, televisiokanavia ja finanssiorganisaatiota. Gülenistien ylläpitämissä korkeatasoisissa yksityiskouluissa panostetaan englanninkieleen ja luonnontieteisiin. Maltillinen liike ei haluakaan vahvistaa uskonnon asemaa valtiollisessa elämässä, vaan se tähtää ihmisten arvojen ja moraalin muuttamiseen. Lisäksi liike hyväksyy monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden ihanteet.⁷⁹

Pitkään Turkin AKP-hallitukset hyväksyivät gülenistien vaikutusvaltaisen verkoston kasvun, ja gülenistejä jopa suosittiin valtion virkojen täytössä. Vuonna 2013 pääministerinä toimineen Erdoğanin ja Gülenin välit kuitenkin tulehtuivat korruptioskandaalin yhteydessä. Erdoğan syytti gülen-liikettä AKP-hallitukseen kohdistuneen lahjusskandaalin masinoimisesta.⁸⁰ Selkkauksesta lähtien gülenistisestä liikkeestä on maalattu kuvaa Turkin valtiovallalle rinnakkaisena järjestelmänä, joka on hivuttautunut virallisten valtiorakenteiden sisälle. Lisäksi sen jäseniä on yritetty kitkeä valtion viroista.

Toisin kuin välittömästi vallankaappausyrityksen jälkeen laajasti uskottiin, islaminuskon kitkeminen politiikasta ei välttämättä ollut vuoden 2016 vallankaappausyrityksen ykköstavoite.⁸¹ Ison-Britannian ulkopoliittisen komitean raportin perusteella kaappaus oli hätäisesti suunniteltu kapina istuvan hallituksen suistamiseksi vallasta. Turkin hallituksen puhdistustoimet valtion instituutioissa lienevät menneet monen toisinajattelijan näkökulmasta liian pitkälle. Vaikka kapinaan ryhtyneen fraktion motiivit ovat vielä jokseenkin hämärän peitossa, joukossa näyttää olleen lukuisia imaami Gülenin

⁷⁶ Dalay & Friedman 2013, 127.

⁷⁷ Karaveli 2010, 85–86.

⁷⁸ Hizmet tarkoittaa suomeksi palvelua tai palvelusta.

⁷⁹ Çaylak & Dinç 2017, 181.

⁸⁰ Başkan-Canyaş & Canyaş 2015, 280–285.

⁸¹ Ks. esim. Caliskan 2016; Milan 2016; Ünay & Dilek 2016.

seuraaaja.⁸² Turkin hallitus on syyttänyt kiivaasti gülenistien verkostoja vallankaappausyrityksestä. Valtiovalta onkin alkanut käyttää liikkeestä johdonmukaisesti nimitystä Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ), joka tarkoittaa suomeksi fethullahilaista terroristijärjestöä.

On perusteltua esittää, että Istanbulin keskustan Gezi-nimisestä puistosta alkunsa saaneet laajat hallituksen vastaiset protestit vuonna 2013 olivat käänteentekevä konflikti, jonka jälkeen AKP-vetoiset hallitukset alkoivat kaventaa kansalaisyhteiskunnan vapauksia. Esimerkiksi kansainvälinen kirjailijajärjestö PEN peräänkuulutti toimia ilmaisunvapauden vahvistamiseksi Gezi-puiston mielenosoitusten jälkimainingeissa.⁸³ Kymmenisen vuotta pääministerinä toiminut Erdoğan valittiin presidentiksi vuonna 2014, minkä jälkeen lähes 2000 ihmistä on saanut syytteen valtionpään kunnian loukkaamisesta. Lisäksi sosiaalisen median palveluiden, kuten videosivusto YouTuben ja mikroviestipalvelu Twitterin toimintaa on rajoitettu rankalla kädellä.⁸⁴ Huhtikuussa 2017 Turkissa pidettiin kansanäänestys uudesta perustuslaista, jonka myötä maan parlamentaarinen järjestelmä väistyy presidenttijohtoisen tilalta. AKP:ta ja Erdoğania on syytetty kasvavan autoritarisuuden ohella muun muassa korruptiosta, kurdialueiden pommittamisesta keskellä parlamenttivaalien kiihkeintä kampanjaa sekä omien puoluetovereiden savustamisesta ulos maan johtotehtävistä. Selkkaukset eivät ole kuitenkaan juuri vaikuttaneet valtiojohdon suosioon vaaliurnilla.⁸⁵

Kuten työn johdannossa todettiin, Turkki on sijaintinsa, kokonsa ja kansainvälisten suhteidensa takia kiinnostava tutkimuskohde. Euroopassa on vuosikymmeniä kiistelty Turkin EU-jäsenyyshankkeesta, jolle annettiin alkutahdit jo vuonna 1959, kun maa haki Euroopan yhteisön jäsenyyttä. Turkin länsimaistamisprojekti onkin pakottanut eurooppalaiset valtiot pohtimaan, missä kulkevat Euroopan rajat ja mitä eurooppalaisuus ylipäänsä on. Näitä määrittelyjä on aina leimannut rajojen vetäminen: toiset valtiot, kansat ja kulttuurit hyväksytään, kun toiset jätetään ulkopuolelle. Tutkija Hakan Yılmazin mukaan yhteistä määritelmille on ollut se, että Turkki on lähes aina jätetty niiden ulkopuolelle. Poissulkemisessa on vedottu niin uskontoon, sivilisaatioon kuin kulttuuriin.⁸⁶

Turkin modernisaatioprosessin ensimmäisinä vuosikymmeninä maa muokkasi instituutioitaan länsieurooppalaisen mallin mukaisiksi. Tämä näkyi myös turkkilaisten arjessa, kun esimerkiksi naisten oikeudet ottivat aimo harppauksen eteenpäin kemalistivallan aikana. Toisen maailmansodan jälkeen

⁸² Ison-Britannian alahuone 2017.

⁸³ Kansainvälinen PEN 2014.

⁸⁴ Kayaoglu 2016, 16–17.

⁸⁵ Salt 2016, 123–131.

⁸⁶ Yılmaz 2005, 46–51.

yhdentymisen muuttui Yılmazin mukaan haastavammaksi, sillä ihmisoikeuksista tuli läntisen poliittisen kulttuurin johtoajatus. Kemalismin kuusi nuolta eivät enää kantaneet, ja kuilu Turkin ja integroituvan Euroopan välillä alkoi kasvaa.⁸⁷ Vaikka Turkki on edennyt muslimimaista kenties pisimmälle demokratisoitumisen tiellä, ei projekti ole ollut mutkaton. Kuten on käynyt ilmi, pessimistiset äänenpainot maan demokratian tulevaisuudesta ovat vahvistuneet viime vuosina. Dani Rodrikin kuvailee Turkin hallituksen häilyvyyttä suhtautumisessa oikeusvaltion periaatteisiin seuraavasti: ”Turkissa laillisuusperiaate ei toteudu, jos hallituksen vastapuoli – olkoot he sekularisteja, liberaaleja tai kurdiaktivisteja – on kiistan väärällä puolella.”⁸⁸ Hän luokittelee maan vaalidemokratiaksi, joka turvaa poliittiset oikeudet kansalaisilleen. Kansalaisoikeudet, joista tärkeimpänä yhdenvertaisuus lain edessä, eivät kuitenkaan Rodrikin mukaan toteudu. Vaalidemokratian työkalupakkiin voi kuulua esimerkiksi kajoaminen mediatalojen koskemattomuuteen, kuten Turkissa on viime vuosina tehty. Rodrikin mukaan Turkin demokratian kehittymättömyys johtuu osittain armeijan aktiivisesta roolista. Se on keskeyttänyt siviilihallinnon institutionalisoitumisen monia moneen kertaan, jottei poliittinen islam saisi jalansijaa.⁸⁹

Menemättä syvemmälle eurooppalaisen ja turkkilaisen identiteetin pohdintaan voidaan todeta, että EU:n ja Turkin välit ovat herättäneet aina intohimoja. AKP:n EU-myönteisyys oli omiaan kasvattamaan optimismia vielä 2000-luvun alussa, jolloin Erdoğan luonnehti jäsenyyden saavuttamista Turkin tärkeimmäksi projektiksi, sitten tasavallan perustamisen. AKP:n johto esitti Turkin jäsenyyden olevan vastalääke sivilisaatioiden yhteentörmäys-puheille.⁹⁰ Turkkilaisten into ei kuitenkaan tarttunut kaikkiin EU-johtajiin, ja välit ovat sittemmin kylmenneet. Katkerana EU:n epäröimisestä AKP on turvautunut turkkilaisen nationalismiin ja islamilaisen kulttuuriperinnön vahvistamiseen.

Turkin ja EU:n välisissä suhteissa on koettu monenlaisia vaiheita, mutta viime vuosina lähentymisprosessi ei ole juurikaan mennyt eteenpäin. EU-jäsenyysneuvottelut ovat pitkälti jumiutuneet ja Turkin valtiojohto on ajautunut toistuvasti diplomaattisiin selkkauksiin eri EU-maiden johtajien kanssa. Osapuolet ovat kuitenkin toisilleen tärkeitä yhteistyökumppaneita. Yksi viimeisimmistä esimerkeistä on EU:n ja Turkin tekemä pakolaissopimus, joka solmittiin jo alkuvuodesta 2016. Sen avulla EU pyrkii kaitsemaan ihmissalakuljettajien toimintaa ja saamaan EU:hun suuntaavan luvattoman muuttoliikkeen kuriin. Pakolaissopimuksesta on kuitenkin muodostunut Turkin valtiojohdolle keino

⁸⁷ Yılmaz 2005, 54–55.

⁸⁸ In Turkey, the rule of law fails whenever government opponents – whether they are secularists, liberals, or Kurdish activists – are on the wrong side of a dispute. (Rodrik 2016, 52.)

⁸⁹ Rodrik 2016, 51–57.

⁹⁰ İçener & Çağlıyan-İçener 2011, 25–28.

kiristää EU:ta. Jos sopimus purkautuisi, turvapaikanhakijoiden eteneminen Eurooppaan voisi horjuttaa EU:n poliittista tasapainoa. Kesän 2016 sotilasvallankaappausyritys ja sitä seuranneet puhdistukset olivat omiaan kasvattamaan huolta eurooppalaisten johtajien keskuudessa sopimuksen pitävyydestä.

Jos Turkin poliittinen integroituminen länteen on ollut problemaattista, sotilaallinen liittoutuminen länsimaiden kanssa saavutettiin Nato-jäsenyyden muodossa jo vuonna 1952. Turkin sijainti Neuvostoliiton läheisyydessä oli Yhdysvaltain näkökulmasta tärkeä strateginen siirto kylmän sodan aikana. Neuvostoliiton romahdettua Turkin arvo sotilasliiton silmissä ei kuitenkaan vähentynyt; sijainti Lähi-idän liepeillä ja ”porttina” Keski-Aasiaan on ollut hyödyksi myöhemminkin. Turkki puolestaan hyötyi jäsenyydestään niin, että sen ei tarvinnut olla huolissaan Neuvostoliiton tai Yhdysvaltain valloitusyrityksistä toisin kuin moni muu lähialueen valtio.⁹¹

Turkin länsimyrönteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on kuitenkin muuttanut kurssia viime vuosien aikana. Kun Neuvostoliitto romahti, Turkin tärkein motiivi liittoutua sotilaallisesti länsimaiden kanssa katosi. Se ei tarvinnut enää lännen turvatakuita.⁹² Viimeisimpänä osoituksena AKP-valtiojohdon ulkopoliittisesta ennalta-arvaamattomuudesta voi pitää Yhdysvaltain syyttämistä vuoden 2016 vallankaappausyrityksen tukemisesta ja valmistelusta. Demokraattisten maiden liittona itseään mainostava Nato onkin ollut vaikeuksissa liittolaisensa kanssa. Turkki on sille tärkeä kumppani, mutta erityisesti kaappausyrityksen jälkeen AKP-vetoisen hallituksen toimet ovat olleet Naton näkökulmasta vaivaannuttavia.

3. NÄKÖKULMIA DEMOKRATIAAN

3.1. Länsimainen demokratia

Teoreettinen keskustelu demokratian käsitteestä on politiikan tutkimuksen kestoaihe. Sen määrittelyä koskeva polveileva debatti on tuottanut monenlaisia tapoja hahmottaa demokratian kriteereitä. Demokratia onkin tarkoittanut eri poliittisissa kulttuureissa eläneille ihmisille eri asioita eri aikakausina.⁹³ Yhtenä syynä tähän lienee toisen maailmansodan jälkeinen kehitys, jossa monenkirjavat

⁹¹ Toprak 2005, 284.

⁹² Rahigh-Aghsan 2011, 46.

⁹³ Dahl 1998, 2–3.

regiimit halusivat näyttäytyä tai tulla tunnustetuiksi demokraattisina. Demokraattisuutta määriteltiin hyvin joustavasti, tarkoitushakuisesti ja harhaanjohtavasti. Esimerkiksi Saksan demokraattinen tasavalta (DDR) ei nimestään huolimatta juuri kunnioittanut kansalaistensa yksityisyydenvapautta ja koskemattomuutta. Dahl arvioi, että 1900-luvun loppupuoliskolla kutakuinkin kaikki demokraattiselle valtiojärjestykselle vaihtoehtoiset mallit katosivat. Epädemokraattiset ryhmät, uskonnolliset fundamentalistit ja fanaattiset nationalistit löysivät silti kaikupohjaa ajatuksilleen.⁹⁴

Demokratiaksi naamioituminen on ollut Dahlin mukaan monelle autoritaariselle⁹⁵ regimille keino legitimoida valta-asemaansa.⁹⁶ Kuitenkin jo demokraattiseksi itseään kutsuneiden vallanpitäjien vastuullisuuden arviointi paljastaa, että regimien kirjo on ollut moninainen. Esimerkiksi toisen maailmasodan jälkeisiä itäblokin satelliittivaltioita alettiin neuvostoliittolaisessa kielenkäytössä kutsua kansandemokratioiksi, vaikka valta oli *de facto* keskitetty kommunistisille regimeille.⁹⁷ Myös Turkin poliittisessa historiassa on ratsastettu demokratialla. Edellä kuvattua kemalistisen regimin hegemoniaa markkinoitiin aikanaan demokraattisen kehityksen takaajaksi. Esimerkiksi armeijan vallankaappauksia perusteltiin tarpeella palauttaa poliittisen järjestelmän demokraattisuus.

Demokratian käsitteellisissä pohdinnoissa on pantava merkille, että politiikan tutkimuksen teoriat ja mallit on usein tarkoitettu ideaalityypeiksi, joille ei välttämättä löydy vastinparia akateemisen maailman ulkopuolelta. Demokratiateoriat ovat silti välttämättömiä eri valtiomuotojen tutkimuksessa, sillä niillä pyritään mallintamaan todellisuutta mahdollisimman tarkasti. Poliitiikan tutkijat ovat lähestyneet demokratian käsitettä monista eri näkökulmista. Yhtäältä tutkimuskohteeksi on valittu pragmaattinen hallinnon institutionaalisen järjestämisen analysointi, jolloin vallankäytön oikeutuksen tutkiminen on jäänyt vähemmälle huomiolle. Toiset tutkijat ovat kiinnittäneet huomion demokraattisiin ideaaleihin ja arvoihin. Loput tutkijat ovat yhdistelleet kahta edellä mainittua.⁹⁸

Anhony H. Birch huomauttaa, että nykymaailmalle on periytynyt antiikin kreikkalaisilta vain, vapaasti käännettynä, kansanvaltaa tarkoittava demokratia-termi mutta ei käyttökelpoisia ohjeita demokratian toteuttamiseksi. Antiikissa agoralle, kokoontumisaukiolle, saapui vain rajattu joukko äänivaltaisia kansalaisia päättämään yhteisistä asioista suorilla äänestyksillä. On selvää, ettei niin sanottu klassinen

⁹⁴ Dahl 1998, 1.

⁹⁵ Tässä tutkimuksessa autoritarismilla viitataan vallan keskittämiseen ja hallitsemiseen ns. ylhäältäpäin. Autoritaarinen hallinto suhtautuu varauksella liberaalin demokratian yksilönvapauksiin ja kansalaisten poliittisiin oikeuksiin.

⁹⁶ Dahl 1989, 233.

⁹⁷ Birch 1993, 46–47.

⁹⁸ Birch 2001, 74.

demokratian määritelmä ⁹⁹ kannan pitkälle nykypäivän tarpeisiin vastauksia etsivässä demokratiatutkimuksessa.¹⁰⁰ Tämän Turkin demokratiaa peilaavan tutkimuksen teoreettisena taustana käytetäänkin länsimaissa 1900-luvun loppua kohden kehittyntä demokratia-ajattelua. Julkisessa keskustelussa valtioita lokeroidaan populaarissa mielessä kevyin perustein ja yksinkertaistavasti perinteisiksi demokratioiksi, uusiksi demokratioiksi ja ei-demokraattisiksi valtioiksi. Tilanne ei kuitenkaan ole staattinen: toiset syventävät sitoutuneisuuttaan demokraattisiin prosesseihin, kun toiset kehittyvät autoritaariseen suuntaan.¹⁰¹ Mediassa jopa jokin yksittäinen tapahtuma tai toimintatapa voidaan leimata epädemokraattiseksi.

Turkin demokratian tilaa seurataan kansainvälisessä lehdistössä tarkalla silmällä. Maan hallitusta ja presidentti Erdoğania on syytetty demokratian rappeuttamisesta ja läntisen arvoyhteisön hylkäämisestä erityisesti Gezi-puiston mielenosoitusten, epäonnistuneen sotilasvallankaappauksen ja perustuslakikansanäänestyksen jälkeen. Autoritaarisista otteista syytetty presidentti Erdoğan on vastannut arvosteluun lukusia kertoja tukeutumalla saavuttamiinsa vaalivoittoihin, joiden valossa hänen toimensa valtionpäänä olisivat oikeutettuja ja legitiimejä. Menderes Cinarin mukaan AKP:n käsitys demokratisoitumisesta on kapea, sillä se ottaa huomioon vain vaaleilla valittujen edustajien ja heidän äänestäjiensä välisen suhteen. EU-jäsenyysneuvotteluiden yhteydessä Turkkiä onkin kritisoitu siitä, ettei moni yhteiskunnallinen epäkohta nouse politiikan agendalle. Esimerkiksi vähemmistöjen, kuten aleviittien, armenialaisten ja ortodoksien asioita ei ole huolittu hallituksen agendalle.¹⁰²

Ergun Özbudunin huolestuneen arvion mukaan Turkin vallanpitäjien näkemys demokratiasta on yhä majoritaarisempi ¹⁰³. Hänestä vaikuttaa siltä, että Erdoğan näkee poliittisen vallan oikeutuksen kumpuavan yksinomaan vaalivoitoista.¹⁰⁴ Vaalien järjestäminen on toki erottamaton osa demokraattista hallintoa, mutta liberaalin demokratian olennaisena piirteenä pidetään myös vähemmistön perusoikeuksien turvaamista riippumatta enemmistön mielipiteestä.¹⁰⁵ Erdoğanin puheet ovatkin

⁹⁹ Antiikin aikana kehittynyt klassinen demokratia oli pieniyhteisöjen demokratiaa. Kansalaisten osallistuminen poliittiseen päätöksentekoon oli välitöntä, sillä viranomaiset valittiin suoralla vaalilla, arpomalla tai kierrättämällä tehtäviä. (Berndtson 2008, 201–202).

¹⁰⁰ Birch 2011, 71.

¹⁰¹ Dahl 1998, 2.

¹⁰² Cinar 2006, 482–483.

¹⁰³ Majoritarismissa enemmistö alistaa vähemmistöä, tai lievemmissä muodossa vähemmistö joutuu mukautumaan enemmistön tahtoon. (Heywood 2012 40.)

¹⁰⁴ Özbudun 2014, 157.

¹⁰⁵ Ks. esim. Setälä 2003, 66–69; Heywood 2012, 40–41.

havainnollistava esimerkki siitä, kuinka monenlaiset demokratiakäsitykset voivat päätyä valtakamppailun välineiksi.

Moniarvoisen keskustelun turvaaminen miljoonien ihmisten yhteisöissä on jatkuvan keskustelun aihe yhteiskuntatieteissä. Nykypäivän olosuhteissa yksilön vaikutusmahdollisuuksien heikentyminen ja valtiovallan legitimitietin rappeutuminen ovat aiheuttaneet erityistä huolta. Poliittiseen prosessiin on yritetty sovittaa piirteitä suorasta demokratiasta, joka korostaa kansalaisen asemaa vallankäyttäjänä. Teoreettisessa mielessä täydellinen suora demokratia häivyttäisi hallitsevien ja hallittavien välisen rajanvedon, jolle parlamentaarinen valtiojärjestys nykyisin pohjautuu.¹⁰⁶

Kilpailevien arvomaailmojen ja mielipiteiden nouseminen osaksi poliittista prosessia kuuluu erottamattomasti moderniin, länsimaiseen demokratiaan. Avoimessa yhteiskunnallisessa keskustelussa avainasemassa on päätöksentekoon osallistava pluralismi. Birch korostaakin, että pluralismi ja totalitaarinen hallinto eivät sovi yhteen.¹⁰⁷ Pluralistisen yhteiskunnan jäsenet pääsevät esittämään näkemyksiään vapaasti ja monin eri keinoin. James Bohmanin mukaan avointa julkista keskustelua edellyttävä deliberatiivinen demokratia voi toteutua vain silloin, kun kansalaisten osallistumista tuetaan tietoisesti institutionaalisilla ja sosiaalisilla toimilla.¹⁰⁸ Bohman kokee, että deliberatiivisuus on demokraattisen vallankäytön legitimitietin kannalta välttämätöntä. Hän esimerkiksi näkee, että nykyiset kulttuurieroista kumpuavat moraalikonfliktit vaativat vilkasta julkista keskustelua ratketakseen. Vaikka deliberaatio voi helposti kuulostaa yliopistomaailmaan kuuluvalla älyllisen miekkailun termiltä, Bohmanin mukaan sen toteutumisen mittaaminen on relevanttia vallankäytön legitimitietin kannalta.¹⁰⁹

Edellä kuvattu pluralismin vaatimus tukee käsitystä, jonka mukaan moniäänisyyllä on tärkeä rooli osana länsimaista demokratian konseptia. Tasa-arvoinen osallistuminen julkiseen keskusteluun nykyaikaisessa valtiossa on myös Dahlin polyarkia-käsitteen keskiössä. Polyarkia tarkoittaa sananmukaisesti monien valtaa. Se on malli modernin ajan demokraattisesta järjestelmästä, jossa Dahlin määrittelemät polyarkian instituutiot turvaavat poliittisen tasa-arvon toteutumisen.¹¹⁰ Maija Setälä tulkitsee, että Dahlin teorian keskeinen pyrkimys on operationalisoida demokratian tärkeimmät periaatteet näkyvämmiksi nykyaikaisessa valtiossa.¹¹¹

¹⁰⁶ Heywood 2002, 70.

¹⁰⁷ Birch 2001, 183–184.

¹⁰⁸ Bohman 1996, 238.

¹⁰⁹ Mt, 3.

¹¹⁰ Dahl 1998, 90.

¹¹¹ Setälä 2003, 86.

Pohjimmiltaan polyarkiassa on kyse kaikkien kansalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta päätöksenteossa. Tämä edellyttää erinäisten preferenssien ottamista huomioon jo poliittisen agendan määrittelyvaiheessa.¹¹² Dahlin mukaan valtiovallan on annettava tilaa yksilön moraaliselle kehitykselle ja vastuuntunnon voimistumiselle. Jos tätä kansalaisen autonomiaa muodostaa omia mielipiteitä rajoitetaan liiallisella holhoamisella tai oikeuksien rajoittamisella, yksilö ei kykene osallistumaan demokraattiseen prosessiin täysivaltaisena kansalaisena.¹¹³ Jos valtio rajoittaa esimerkiksi lehdistönvapautta, kansalaisten on vaikeampi muodostaa valistuneita käsityksiä yhteiskunnallisista asioista.

Dahlin mukaan polyarkia turvaa a) *yhtäläisen äänioikeuden*, b) *vaikuttavan poliittisen osallistumisen*, c) *mahdollisuuden muodostaa valistuneita mielipiteitä*, d) *mahdollisuuden vaikuttaa politiikan agendaan* sekä e) *poliittisen inklusiivisuuden*.¹¹⁴ Polyarkisessa demokratiajärjestelmässä näiden kriteerien toteutumisesta pitävät huolta tietyt määritellyt instituutiot. Ensinnäkin poliittisen valtiovallan tulee kuulua perustuslain mukaisesti luottamushenkilöille, jotka on valittu edustamaan kansalaisia reiluissa, säännöllisissä ja vapaissa vaaleissa. Äänioikeus vaaleissa kuuluu käytännössä kaikille aikuisille, jotka voivat myös itse halutessaan asettua ehdolle. Valtiovallan tulee lisäksi turvata kansalaisten ilmaisunvapaus, kuten erityisesti mahdollisuus kritisoida luottamushenkilöitä, hallitusta, ideologiaa tai vallitsevaa järjestelmää. Lopulta mahdollisuuden vapaaseen mielipiteiden muodostamiseen takaa tiedon vastaanottaminen useista vaihtoehtoisista lähteistä, sillä hallituksella tai muulla yksittäisellä toimijalla ei saa olla tiedonvälityksessä monopoliasemaa.¹¹⁵

Polyarkia-käsite kuvaa modernin edustuksellisen demokratian ja klassisen demokratiakäsityksen välistä eroa systemaattisessa muodossa. Vaikka polyarkia terminä ei ole vakiintunut yleiseen käyttöön, Dahlin kriteerien suosio johtunee niiden samankaltaisuudesta toisen maailmansodan jälkeisen edustuksellisen demokratiakäsityksen kanssa. Teoriassa korostuvatkin erityisesti institutionaaliset järjestelyt ja kansalaisten poliittiset oikeudet.¹¹⁶ Polyarkian tunnusmerkit voidaan erottaa myös yhdysvaltalaisen Freedom House -tutkimuslaitoksen demokratia-analyysien taustalta.¹¹⁷

¹¹² Dahl 1989, 114–115.

¹¹³ Mt, 104–105.

¹¹⁴ Mt, 222.

¹¹⁵ Mt, 233.

¹¹⁶ Setälä 2003, 89.

¹¹⁷ Mt, 190.

Polyarkian kriteeristöä kohtaan esitetty kritiikki kertoo, sen mahdollisten puutteiden lisäksi, teorian keskeisestä asemasta demokratiatutkimuksen saralla. Setälästä Dahlin kriteerit ovat ”melko konventionaalisia ja keskittyvät poliittisen kilpailun instituutioihin”.¹¹⁸ Hän kritisoi niin sanottua yksinkertaista käsitystä poliittisesta tasa-arvosta, jonka mukaan kaikilla kansalaisilla olisi yhtäläinen vaikutusvalta poliittisten prosessien lopputuloksiin. Setälä arvioi, että Dahl ei korosta riittävästi vaihetta, jossa politiikan agenda muodostuu. Hän huomauttaa, että jo tarjolla olevat, valmiiksi pureksitut vaihtoehdot määrittävät ihmisten preferenssejä. Agendaa ei voikaan muodostaa ennakolta kansalaisten lukemattomien erilaisten mielipiteiden ja arvojen pohjalta, vaan demokratiassa sen voidaan nähdä hahmottuvan ennemmin julkisen, deliberatiivisen keskustelun kautta.¹¹⁹

Edellä esitetty kritiikki kohdistuu Dahlin ennakko-oletukseen siitä, että poliittinen tasa-arvo toteutuu, kun kansalaiset pääsevät äänestämään mieltymystensä mukaisesti esillä olevista vaihtoehdoista. Edellä institutionaaliseksi luonnehdittu polyarkian kriteeristö ei otakaan sisällöllisesti kantaa poliittisen agendan muotoutumiseen. Se pyrkii kuitenkin turvaamaan ne olosuhteet, joissa tasa-arvoinen yhteiskunnallinen keskustelu voi toteutua. Esimerkiksi vapaus ilmaista itseään ja järjestäytyä haluamallaan tavalla sekä monipuolinen mediakenttä ovat vilkkaan julkisen keskustelun peruskiviä.

Setälä kritisoi Dahlia myös siitä, että polyarkia-teoria ei suoranaisesti ota kantaa erilaisten mielipiteiden vertailuun. Hänestä kriteerit kaipaavat rinnalleen oikeudenmukaisuusteoriaa, joka arvottaisi julkisessa keskustelussa esille nousevia eri preferenssejä. Setälä katsoo, että polyarkian instituutiot eivät yksinään riitä turvaamaan esimerkiksi vähemmistöjen perusoikeuksia.¹²⁰ Dahl kuitenkin uskoo, että polyarkiassa yksilön moraali kultivoituu ja hän kypsyy vastuulliseksi yhteiskunnalliseksi toimijaksi. Kanssaihminen näkemyksien huomioon ottaminen ja yhteisen edun korkealle arvottaminen edistävät Dahlin mukaan ihmisten perusoikeuksien toteutumista. Hän kuitenkin korostaa, etteivät ”oikea” ja ”hyvä” kuulu demokratiakonseptin ytimeen samalla tavalla kuin esimerkiksi sananvapaus. Niiden toteutuminen on silti välttämätöntä demokraattisen järjestelmän toiminnan kannalta.¹²¹

Polyarkioiden kriteerejä kohtaan suunnattu kritiikki on myös tämän tutkimuksen ytimessä, sillä muodollisesti demokratiaan kuuluvat, poliittisen tasa-arvon turvaavat instituutiot ovat kansanvaltaisuuden edellytys, mutta ne eivät vielä itsessään riitä. Läntisten liberaalien demokratioiden

¹¹⁸ Setälä 2003, 89.

¹¹⁹ Mt, 90–91.

¹²⁰ Mt, 92–93.

¹²¹ Dahl 1989, 167.

reunaehtoina pidetään myös erinäisten vapauksien ja oikeuksien kunnioittamista. On arvioitu, että esimerkiksi Turkissa tuhansien kansalaisten oikeuksia on poljettu, vaikka demokraattiset rakenteet ovat sinänsä olleet edelleen voimassa.¹²²

3.2. Yksilönvapaudet osana demokratiaa

Ihmisen taipumuksia ja haluja tehdä elämäänsä koskevia valintoja on rajoitettu kautta aikain esimerkiksi niin sosiaalisen paineen kuin uskonnollisten syidenkin nojalla. Yhä kehittyneempien valtioiden voidaan nähdä tiukentaneen otetta kansalaisistaan yhteiskuntien muuttuessa järjestäytyneemmiksi ja teknologian kehittyessä. Birchin mukaan vapauden teoreettinen tutkiminen onkin yleistynyt 1600-luvulta lähtien. Toisaalta Heywood muistuttaa, että kommunistisen Neuvostoliiton romahdettua, yksilön vapauksia korostava, liberaali demokratia on noussut johtavaksi poliittiseksi järjestelmäksi.¹²³ Poliittisen filosofian tutkija Nicholas Wolterstorffin mukaan ”liberaali demokratia on hallitsemisen käytäntö, joka turvaa kaikille ihmisille valta-alueellaan yhtäläisen lainsuojan sekä takaa kaikille oikeuden elää elämäänsä hyväksi katsomallaan tavalla [...]” Lisäksi järjestelmän pitää suhtautua neutraalisti ihmisten uskonnollisiin ja elämäkatsomuksellisiin näkemyksiin.¹²⁴ On kuitenkin merkillepantavaa, että edes liberaalit tutkijat eivät ole olleet yhtä mieltä siitä, mitä yksilönvapaus ylipäätään tarkoittaa.

Kun tehdään poliittisia linjanvetoja yksilön toimintavapaudesta, ollaan yksityisen ja julkisen alueen välisen erottelun äärellä. Kyse on yhdestä poliittisen vallankäytön perustavanlaatuisimmista kysymyksistä.¹²⁵ Vaikka liberaali demokratia määritellään usein sen korostamien oikeuksien kautta, myös vapauksien analysointi on väistämätöntä. Michael Ignatieffin mukaan autoritaarisissa yhteiskunnissa yksilön vapautta vastustetaan, sillä sen emansipatorinen luonne on vastakkainen tottelevaisuuden ihanteen kanssa. Hän arvioi, että tottelevaisuuden vaatiminen omilta kansalaisilta ja vapauksien rajoittaminen ovat keskeiset autoritaarisen hallintojärjestelmän keinot, joilla se pitää kiinni vallankahvasta.¹²⁶

¹²² Timur & Arango 4.3.2016.

¹²³ Heywood 2012, 39–40.

¹²⁴ Liberal democracy is that mode of governance that grants to all people within the territory of its governance equal protection under law, that grants to its citizens equal freedom in law to live out their lives as they see fit [...]. (Wolterstorff 1997, 70.)

¹²⁵ Birch 2001, 120.

¹²⁶ Ignatieff 2001, 73.

Berlinin *Kaksi vapauden käsitettä* -luento on yksi teoreettisen vapauskeskustelun klassikoista. Hänelle teoreettinen politiikan tutkimus on moraalifilosofian sivuhaara: ”Politiikan tutkiminen kietoutuu [...] edelleen erottamattomasti jokaiseen muuhun filosofiseen tutkimuksen muotoon, vaikka pikkumaiset saivartelijat ovat sokeudessaan sitä kuinka yrittäneet niistä erottaa.”¹²⁷ Vapauden korostaminen poliittisena retorisenä keinona on Berlinin mukaan ”poliittista hölynpölyä”, mutta tutkimuksellisessa mielessä erittely on hyödyllistä. Todellinen poliittinen vapaus on Berlinin mukaan sitä, että yksilö voi toteuttaa mahdollisimman paljon erilaisia haluja muiden sitä estämättä.¹²⁸

Berlin jakaa vapauden käsitteen negatiiviseen ja positiiviseen kategoriaan. Negatiivinen vapaus on sitä, etteivät muut rajoita yksilön toimintaa. Tätä vapauden tulkintaa voi pitää melko yhteneväisenä klassisten liberaalin vapauskäsitteen kanssa. Negatiivisesta vapaudesta nauttiminen ei kuitenkaan ole kaikille yhtä lailla mahdollista. Berlin haastaakin pohtimaan, mikä on vapauden arvo niille, joilla ei ole mahdollisuuksia nauttia siitä.¹²⁹ Tasa-arvoinen mahdollisuus nauttia vapauksista on merkittävä yhteiskunnallisia rakenteita poikkileikkaava kysymys, johon länsimaissa etsitään ratkaisua muun muassa demokraattisten prosessien, kuten vaalien avulla. Toisaalta erimielisyydet negatiivisen vapauden laajuudesta, eli yksilön vapaudesta suhteessa muihin, ovat yhtä lailla intohimoja herättävä aihe. Kuinka korkealle negatiivista vapautta pitäisi arvostaa suhteessa tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen, onkin yksi yhteiskunnallisen keskustelun kestoaihe.

Berlin uskoo, että yhteiskunnallinen kiista negatiivisen vapauden alueesta on päättymätön kamppailu. Hänestä jokaisen on lopulta luovuttava osasta vapauttaan voidakseen säilyttää siitä edes osan itsellään.¹³⁰ Kaikissa maailman valtioissa kansalaisten vapaudelle on asetettu rajoituksia, mutta päätösten legitimitetti vaihtelee suuresti. Voidaan katsoa, että demokratiassa yksilön negatiivisesta vapaudesta päätetään vaaleissa, joissa eri ideologioita ja vaaliteemoja painottavat puolueet ja ehdokkaat hakevat mandaattia tietynlaiselle politiikalle. Länsimaissa demokratioissa perustuslaki ja erinäiset perus- ja ihmisoikeussopimukset kuitenkin rajoittavat vaaleilla valittujen edustajien valtaa suhteessa kansalaisiinsa.

Jos negatiivisen vapauden kohdalla kysytään: ”*Mitä minulla on vapaus tehdä?*”, positiivisen vapauden näkökulmasta voisi kysyä: ”*Kuka minulle antaa käskyt?*” Berlin huomauttaakin, että yhteys demokratian

¹²⁷ Berlin 2001, 45.

¹²⁸ Berlin 2002, 168–177.

¹²⁹ Mt, 169–171.

¹³⁰ Mt, 173.

ja yksilönvapauksien välillä on hatarampi kuin monet ovat väittäneet. Hänen mukaansa yksilön halu hallita itsensä voi olla historiallisesti ehkä varhaisempi tarve kuin halu nauttia vapaan toiminnan alueesta. Positiivinen vapaus perustuukin yksilön haluun olla oma herransa.

Berlinin mukaan vapauden käsitteen positiivisella tulkinnalla viitataan ihmisen tarpeeseen olla toimija – ei toiminnan kohde. Positiivista vapautta janoava yksilö haluaa ennen kaikkea tiedostaa itsensä ajattelevaksi ja tahtovaksi toimijaksi, joka kantaa vastuun omista valinnoistaan.¹³¹ Jos negatiivinen vapauden tulkinta oli erityisesti klassisten liberaalien suosiossa, positiivinen tulkinta on saanut kannatusta modernien liberaalien keskuudessa. Tätä vapauden määritelmää voikin pitää ihmiselle hyvin luontaisena. Pelkkä esteiden poissaolo tuskin riittää tyydyttämään yksilön vapaudenhalua, sillä ihmisen tarve toteuttaa itseään lienee kiistatonta. Berlin toteaaakin, että ihminen tuntee olevansa orja, jos tunne omasta herruudesta ei toteudu.¹³²

Berlinin mukaan vapaus-sanan jokaisessa tulkinnassa on väistämättä mukana ripaus negatiivista vapautta, sillä jokaisessa yhteiskunnissa on oltava edes kapea alue, jolla yksilön omia toiveita ei tukahduteta. Mikään yhteiskunta kun ei tukahduta jäseniensä kaikkia toiveita. Vaatimukset valtiovallan mahdollisimman vähäisestä sekaantumisesta kansalaisten elämään ovat kuuluneet kiinteästi liberalismin traditioon. Berlin kuitenkin huomauttaa, että useimmiten enemmistö ihmisistä on ollut valmis luopumaan edes osasta omaa vapauttaan, jos se on tarkoittanut esimerkiksi turvallisuuden kohenemista, vaurautta tai valtaa.¹³³

Vaikka *Kaksi vapauden käsitettä* on sävyltään filosofinen ja teoreettinen, siinä esitettävä analyysi näyttäytyy uudessa valossa, kun sen suhteuttaa historialliseen kontekstiin. Vuonna 1958 pidetty luento lienee saanut vaikutteita kansallissosialistisen natsi-Saksan ja kommunistisen Neuvostoliiton totalitarismista toisessa maailmansodassa. Berlinin hahmottelemat vapauden käsitteet ovat olleet vilkkaan akateemisen debatin kohteena. Lisäksi ne ovat toimineet tarpeellisina työkaluina keskusteluissa, joissa on pyritty muodostamaan kuvaa yksilön ja valtiovallan välisestä toivottavasta suhteesta.¹³⁴

¹³¹ Berlin 2001, 56.

¹³² Mt, 56–57.

¹³³ Mt, 86.

¹³⁴ Heywood 2012, 31.

3.3. Yksilön oikeudet osana demokratiaa

Tiettyjen oikeuksien turvaamista kansalaisille voi pitää yhtenä liberaalidemokraattisen yhteiskunnan kulmakivistä, sillä se rajoittaa valtion toimintavapautta suhteessa vallankäytön kohteisiin. Monesti valtiovalta takaa perusoikeuksia, joiden laajuus ylittää YK:n ihmisoikeusjulistukseen kirjatut ihmisoikeudet.¹³⁵ Oikeuksia on vapauksien tapaan pohdittu laajalti yhteiskunta- ja moraalifilosofiassa, ja niillä on edelleen keskeinen asema demokratiatutkimuksessa. Oikeuksien käsitteellistä moniulotteisuutta lisää se, että ne esiintyvät aina tietyssä ajassa ja paikassa. Lisäksi niiden noudattamista tai noudattamatta jättämistä perustellaan niin kulttuurilla, perinteillä kuin moraalisilla seikoilla. Esimerkiksi länsimaissa monet tulkitsevat kuolemanrangaistuksen vahingoittavan yksilön oikeutta elämään, mutta se on silti käytössä lukuisissa maissa.¹³⁶ Oikeuksien tarkastelu liberaalidemokraattisesta näkökulmasta pohjustaa seuraavan luvun analyysia demokratian ja islaminuskon välisestä poleemisesta suhteesta, vaikka oikeuksien filosofisiin lähtökohtiin ei pureuduta kovin syvälle tutkimuksen fokuksen vuoksi.

Zehra F. Arat jakaa YK:n ihmisoikeusjulistuksen taustalta löytyvät ihmisoikeudet negatiivisiin ja positiivisiin. Negatiiviseksi oikeudeksi hän luonnehtii esimerkiksi orjuudesta, kidutuksesta tai mielivaltaisesta rankaisemisesta vapaata elämää. Poliittiset oikeudet, kuten sanan-, ilmaisun-, uskonnon- ja mielipiteenvapaudet sekä oikeus elämään kuuluvat myös negatiivisiin vapauksiin. Lisäksi sellaiset poliittiset oikeudet, kuten oikeus äänestää ja asettua ehdolle vaaleissa ovat negatiivisia oikeuksia, sillä ne rajoittavat valtiovallan toimintaa suhteessa kansalaisiin. Positiivisia oikeuksia edustavat puolestaan sosiaaliset ja taloudelliset oikeudet, joihin kuuluvat esimerkiksi oikeus koulutukseen, työhön, ravintoon, asuntoon ja terveydenhuoltoon. Klassisessa liberalistisessä traditiossa positiivisten oikeuksien on kuitenkin joskus nähty edellyttävän yksilönvapauksien kaventamista.¹³⁷

Birch arvioi, että oikeuksia korostavan poliittisen diskurssin suosiminen on länsimaissa yleisempää kuin koskaan aikaisemmin. Sen voi nähdä kehittyneen Yhdysvalloissa vuoden 1791 Bill of Rights -asiakirjan julkaisemisen jälkeen ja vahvistuneen kansainvälisesti vuonna 1948 hyväksytyn YK:n ihmisoikeuksien julistuksen myötä. Myöhemmin oikeusdiskurssi on yleistynyt vanhalla mantereella eritoten vuoden 1950 Euroopan ihmisoikeussopimuksen jälkeen.¹³⁸ Kiinnostus oikeuksia kohtaan kasvoi länsimaissa toisen maailmansodan laannuttua, sillä yksilönvapauden todettiin kärsineen monissa maissa autoritaaristen

¹³⁵ YK 1948.

¹³⁶ Birch 2001, 139–143.

¹³⁷ Arat 1991, 3–4.

¹³⁸ Euroopan neuvosto 1950.

regiimien keskittäessä valtaa. Erityisesti yksilöiden negatiivisten vapauksien ollessa uhattuna, oli tärkeää kehittää instrumentti valtioiden harjoittamaa pakkovaltaa vastaan.¹³⁹

Oikeuksia voidaan teoreettisesti kategorisoida esimerkiksi niiden moraalisen, laillisen tai tapoihin liittyvän oikeutuksen perusteella. Ignatieff huomauttaa, että oikeuksien tarpeesta vallitsee kohtalaisen laaja yksimielisyys, vaikka niiden perusteluista ei oltaisi yhtä mieltä. Historia on nimittäin osoittanut, että yksilöt tarvitsevat tiettyjä perustavanlaatuisia oikeuksia suojautuakseen epäoikeudenmukaisilta laeilta ja valtiovallan vaatimuksilta. Viime kädessä sorretuilla yksilöillä ja vähemmistöillä on nykyään mahdollisuus vedota muihin ihmisiin, valtioihin tai kansainvälisiin järjestöihin, jotka tunnistavat uhatut oikeudet.¹⁴⁰

YK:n ihmisoikeuksien julistuksen taustalla vaikutti erityisesti maailmansodan hävinneen natsi-Saksan syyllistyminen juutalaisten kansanmurhaan. Birchin mukaan ” [...] ihmisoikeudet ovat pitkälti yksilöiden oikeuksia valtioita vastaan, eli oikeuksia, joita jokaisen valtion pitäisi kunnioittaa”.¹⁴¹ YK:n ihmisoikeuksien julistuksen laatijamaat eivät nojanneet Birchin mukaan mihinkään tiettyyn filosofiaan tai uskontoon, mutta siihen kirjattiin sodan voittajavaltioille mieleiset oikeudet. Poliittiset oikeudet saivatkin suuren painoarvon: esimerkiksi oikeus osallistua säännöllisesti yleisiin ja yhtäläisiin vaaleihin sisällytettiin julistukseen.¹⁴²

Maurice Duvergerin mukaan eri maiden poliittiset järjestelmät voidaan jakaa liberaaleihin, puoliliberaaleihin ja totalitaarisiin, jos niitä tarkastelee hallitsevien vallankäytön laajuuden näkökulmasta. Tällöin ei keskitytä niinkään puoluejärjestelmien tai hallitusten rakenteeseen, vaan ennemmin vallankäytön rajoituksiin tai rajoitusten puutteeseen. Duvergerista järjestelmien erot käyvät ilmi vaaleissa: totalitaarisessa järjestelmässä ei välttämättä pidetä vaaleja ollenkaan, kun liberaalissa ne ovat säännöllisiä ja vapaita. Puoliliberaalit järjestelmät sijoittuvat edellä mainittujen mallien välille.¹⁴³ Valtiovallan rajoittaminen tai rajoittamattomuus kumpuavat filosofisella tasolla erilaisista ihmiskäsityksistä. Kollektiivisesta näkökulmasta yksilöt ovat vain yhteisön, tai marxilaisittain luokan jäseniä, joiden persoonallinen autonomia kielletään. Individualistinen näkemys puolestaan asettaa

¹³⁹ Birch 2001, 139–143.

¹⁴⁰ Ignatieff 2001, 55.

¹⁴¹ [...] human rights are in large measure rights against the state, that is, rights which it is said every state ought to respect. (Birch 1993, 118.)

¹⁴² Birch 2001, 137–145.

¹⁴³ Duverger 1969, 53–54.

yhteiskunnan toissijaiseksi suhteessa yksilöön, yhteiskuntaelämän perusyksikköön.¹⁴⁴ Liberaalin, länsimaisen demokratian voi näin ollen nähdä pohjautuvan yksilölliseen ihmiskäsitykseen.

3.4. Islaminuskon suhde demokratiaan

Huntingtonin kiistelty väite läntisen sivilisaation ja islamilaisen maailman välisestä vääjäämättömästä yhteentörmäyksestä on vakiinnuttanut paikkansa tieteellisessä keskustelussa. Huntingtonin teesien mukaan demokraattisten arvojen ja islaminuskon välillä vallitsee yhteensovittamattomuus. Hän toteaa klassikkoteoksessaan *Kulttuurien kamppailu ja uusi maailmanjärjestys*: ”Poliittisista ja uskonnollisista kiistoistaan riippumatta muslimit ovat yhtä mieltä siitä, että heidän kulttuurillaan ja länsimaisella kulttuurilla on perustavia eroja.”¹⁴⁵ Demokratian ja islaminuskon ympärillä käytävän keskustelun ytimessä onkin kysymys siitä, voiko islamilainen valtio olla demokraattinen länsimaisessa mielessä. Jotta tätä poleemista suhdetta ei käsiteltäisi liian kapea-alaisesti, on tarpeen tarkastella lyhyesti demokratian ja uskontojen suhdetta ylipäätään. Islaminuskoa ei olekaan välttämättä syytä nostaa esille esimerkkinä uskonnosta, jota on vaikea sovittaa yhteen demokratian periaatteiden kanssa. Ei voida pitää päivänselvänä, että muutkaan uskonnot olisivat automaattisesti yhteensopivia demokratian arvojen kanssa.

Tutkijoiden keskuudessa sekularismia on pidetty demokratian kannalta olennaisena yhteiskunnallisena elementtinä. Myös Anckarin mukaan yhteiskunnan sekularisaation ja demokratian vahvistumisen välillä on suora teoreettinen yhteys. Demokratiassa jokaisella yksilöllä on oikeus määrittää omat arvonsa ja kiinnostuksen kohteensa sekä edistää niitä. Lisäksi jokaisen yksilön sana painaa saman verran. Yhden Jumalan olemassaoloon perustuvissa monoteistissä uskonnoissa ihmisen elämänvalinnat puolestaan määrittyvät kaikkivaltiaan tahdon mukaisesti. Vastahakoisesti näihin opetuksiin suhtautuvat voivat joutua tällaisessa yhteiskunnassa hankalaan sosiaaliseen tilanteeseen.¹⁴⁶ Pitkälle edennyt yhteiskunnallinen sekularisaatio puolestaan voi turvata edellä mainitut yksilön vapaudet ja oikeudet paremmin.

¹⁴⁴ Duverger 1969, 41–42.

¹⁴⁵ Huntington 1996, 272.

¹⁴⁶ Anckar 2011, 92–93.

Anckar huomauttaa, että sekularismin ja demokratian yhteyttä perustellaan usein argumenteilla, jotka juontavat juurensa pohjimmiltaan protestantismiin. Protestanttisuuden leviämisen nähdäänkin monesti johtaneen teollistumiseen ja yhteiskuntien sosiaaliseen murrokseen, jotka edistivät sekularismin ja demokratian vahvistumista. Anckarin mukaan protestantismin ja sekularismin linkittämiseksi ei kuitenkaan juuri ole tieteellisiä perusteluja. Hän huomauttaa, että protestantismin, sekularismin ja modernisaation vaikutuksia demokratiaan on hyvin haastavaa tulkita ja yksilöidä, sillä ne liittyvät toisiinsa monin tavoin.¹⁴⁷

Islaminuskon opetuksissa on Anckarin mukaan ominaisuuksia, jotka eivät ole suoraan sovitettavissa demokraattiseen hallintoon. Islamin oppien mukaan lait ovat peräisin suvereenilta Jumalalta. Poliitiikan ja uskonnon käsitteellinen yhdistäminen ei jätäkaan tilaa kansanvaltaiselle hallinnolle, sillä demokratiassa lakien tulisi noudatella ihmisten enemmistön näkemyksiä. Anckar kuitenkin huomauttaa, että vaikka uskonto ja yhteiskunta ovat islaminuskossa käsitteellisesti toisistaan erottamattomia, ne on yleensä käytännössä erotettu toisistaan.¹⁴⁸ Lisäksi on hyvä panna merkke, etteivät islam ja islamilainen maailma tarkoita samaa asiaa: islam viittaa Koraanin uskonnollisiin ideaaleihin, kun islamilainen maailma sisältää monia eri yhteiskunnallisia tapoja suhtautua uskontoon.¹⁴⁹

Toprakin mukaan islamilainen elämäkatsomus pohjautuu käsitykseen yhteisöllisyydestä ja moraalisesta käytöksestä, joten se hämärtää eron politiikan, lainsäädännön ja teologian välillä.¹⁵⁰ Länsimaisessa liberaalissa demokratiassa yksilön vapaus tehdä elämäänsä koskevia valintoja ei rajoitu vain politiikkaan, vaan se kattaa lähestulkoon kaiken lain puitteissa tapahtuvan toiminnan. Toprakin näkemys islaminuskon ja demokratian yhteensovittamisesta onkin pessimistinen. Hänen mukaansa:

”Käsitykseen vapaudesta pitäisi sisältyä ilman pelkoa valtion vainoista sellaisia yksityiselämään kuuluvia asioita kuten pukeutuminen, aviopuolison valinta riippumatta tämän uskonnollisesta sitoutuneisuudesta, omat seksuaaliset valinnat, alkoholin käyttö tai siitä kieltäytyminen sekä se, harjoittaako uskontoaan vai ei.”¹⁵¹

¹⁴⁷ Anckar 2011, 92.

¹⁴⁸ Mt, 54–55.

¹⁴⁹ Goddard, 2002, 3.

¹⁵⁰ Toprak 2007, 166.

¹⁵¹ Ma, 167.

Vaikka YK on korostanut ihmisoikeusjulistuksensa olevan yleismaailmallinen, sen soveltaminen eri kulttuurisiin ja uskonnollisiin olosuhteisiin ei ole ollut mutkatonta. Julistuksen problemaattisuus ilmeni heti alusta alkaen vuonna 1948, kun esimerkiksi Saudi-Arabia pidättäytyi äänestämästä asiakirjasta. Universaalien ihmisoikeuksien käsite onkin ollut varsin kiistelty islamilaisessa maailmassa. Esimerkiksi naisten asema on ollut paljon esillä viime vuosina. Anckarin mukaan naisten heikko yhteiskunnallinen asema johtuu monesti Koraanin vääristyneistä tulkinnoista, vaikka hän myöntää, että naisten asema on kaiken kaikkiaan huonoin juuri muslimienemmistöisissä maissa.¹⁵²

Ignatieff katsoo, että käytännön tasolla islamilaisten traditioiden ja YK:n listaamien ihmisoikeuksien synteesin kehittämisessä ei ole onnistuttu, ja hän luonnehtii lopputuloksia mitäänsanomattomiksi.¹⁵³ Ahmed S. Moussallin puolestaan arvioi, että islaminuskoisissa maissa yhä liberaalimmat ja demokraattisemmat äänenpainot ovat saaneet tilaa politiikan tutkimuksen saralla. Eritoten ihmisoikeuksien sovittaminen islamilaiseen kontekstiin on ollut suosittu tutkimuskohde.¹⁵⁴ Bassam Tibi taas näkee, että Lähi-idän maat tarvitsevat demokratisoitumista, jotta alueelle saataisiin vakautta ja järjestystä. Hänestä demokratian juurruttamisen tulisi kuitenkin tapahtua samanaikaisesti taloudellisen kehityksen kanssa, jotta demokraattiset liikkeet eivät joutuisi uskonnollisesti fundamentalististen ryhmien kaatamiksi.¹⁵⁵

Hayrettin Özlerin ja Ergün Yıldırımın mukaan Lähi-idän valtioissa etsitään tapoja legitimoida vallankäyttöä demokratiaan vetoamalla. Heidän mukaansa enemmistö islamilaisen maailman kansalaisista uskoo demokratian ja islamin yhteensovittamisen olevan mahdollista.¹⁵⁶ Arvio on yhteneväinen Anckarin tutkimusten kanssa. Hänen analyysinsä mukaan muslimien suhtautuminen demokratiaan ei ole sen nuivempaa kuin kristittyjenkään, vaikka demokratia ei ole menestynyt muslimimaissa länsimaiden tavoin. Anckarin mukaan demokratian tulevaisuus ei olekaan välttämättä niin synkkä kuin Huntington esitti. Anckarin tutkimuksen perusteella uskonto ei ole demokratisoitumisen kannalta niin tärkeä tekijä kuin monesti on ajateltu.¹⁵⁷ John L. Espositon ja John O. Vollin tutkimusten perusteella autoritarismin vaara Lähi-idässä ei kumpua islamista vaan ennemmin muslimimaiden historiasta ja poliittisesta kulttuurista.¹⁵⁸

¹⁵² Anckar 2011, 57.

¹⁵³ Ignatieff 2001, 58–59.

¹⁵⁴ Moussalli 2001, 161–162.

¹⁵⁵ Tibi 1998, 197–198.

¹⁵⁶ Özler & Yıldırım 2008, 97–98.

¹⁵⁷ Anckar 2011, 172.

¹⁵⁸ Esposito & Voll 1996, 197–198.

Voll esittää Turkin AKP-hallituksen kannalta kaksi hyvin keskeistä kysymystä: Onko uskonto este demokratisoitumiselle, ja miten käy kansanvallan, jos vaaleilla valittu hallitus ryhtyy hallitsemaan teokraattisesti?¹⁵⁹ Turkilla on ollut tärkeä rooli tämän keskustelun ytimessä, sillä sitä on pidetty muslimimaailman pioneerina demokratian saralla. Pelkästään sen sekulaarista perustuslaista ei voi silti vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, kuten aikaisemmin on todettu. Duvergerin mukaan valtiosääntö on monesti vain poliittista järjestelmää legitimoiva dokumentti, jonka kirjain ei toteudu käytännössä.¹⁶⁰ Anckar katsoo, että uskonnon ja valtiovallan suhde on edelleen Turkin poliittisen agendan tärkein kysymys, vaikka islaminusko rajattiin yksityisen piiriin vuosikymmeniä sitten. Silloinkin kun maan poliittinen eliitti on päättäväisesti pyrkinyt integroimaan valtiota länteen, merkittävä osa väestöstä on karsastanut länsimaisia arvoja.

Turkin tasavallan perustamisen yhteydessä valtion rakentamiseen haettiin mallia Ranskasta, jossa julkiset ja uskonnolliset tahot pidettiin tiukasti erillään. Koska sekularismi oli yksi kemalismin keskeisimmistä ”nuolista”, laïcité-periaate soveltui hyvin uuteen modernisoitavaan yhteiskuntaan. Laïcité tarkoittaa sitä, että valtio ja uskonto pidetään lainsäädännön nojalla tiukasti erillään toisistaan julkisessa elämässä. Oliver Roy korostaakin islamin ja laïcité-periaatteen välisen suhteen merkitystä demokratian kannalta. Hän tosin huomauttaa, että Turkki ei ole täysin puhdas esimerkki laïcité-periaatteesta, sillä imaamit ovat edelleen julkisen hallinnon palkkalistoilla.¹⁶¹ Roy näkee, että periaatteen soveltaminen johti muslimimaissa autoritaaristen, mutta valistuksen ihanteista kiinnostuneiden johtajien, kuten Reza Pahlavin ja Atatürkin, valtaannousuihin. Kansalaisiin valtion sekularisointi ei kuitenkaan tarttunut toivotunlaisesti, sillä suurissa kansanjoukoissa uskonnolliset perinteet pitivät pintansa. Royn mukaan kansan uskonnolliset intohimot ovat nousseet taas esille, kun länsimaita vastaan suunnattu anti-imperialismi ja nuorta kansakuntaa innoittanut nationalismi menettivät tehoaan keinoina hankkia poliittista kannatusta.¹⁶²

Jyrkimmät demokratian ja islaminuskon yhteensovittamisen vastustajat löytyvät islamiin fundamentalistisesti suhtautuvista ryhmistä. Perinteisessä mielessä poliittinen fundamentalismi ei tee eroa uskonnon ja politiikan välillä, vaan asettaa uskonnon yhteiskunnan järjestämisen tärkeimmäksi ohjenuoraksi.¹⁶³ Roy kutsuu näkemystä neofundamentalistiseksi, sillä se suhtautuu uskontoon

¹⁵⁹ Voll 2005, 82.

¹⁶⁰ Duverger 1969, 7.

¹⁶¹ Roy 2007, 13–15.

¹⁶² Mt, 62.

¹⁶³ Heywood 2012, 281.

kirjaimellisesti ilman kulttuurista, sosiaalista tai valtiollista kontekstia. Ideologiana se ei siis asetu poliittiseen todellisuuteen, eikä sitä näin ollen voi onnistuneesti sovittaa minkään valtion olosuhteisiin.¹⁶⁴ Tiukimman linjan islamilaiset fundamentalistit legitimoivat vallankäyttönsä yhteydellä Allahiin – ei kansalaisten myöntämällä mandaatilla. Laïcité-periaatteen kovimmat puolustajat puolestaan tuomitsevat islamin sekaantumisen politiikkaan sillä perusteella, että vanhanaikaiset, dogmaattiset opetukset riistävät yksilöltä demokratiaan kuuluvat vapaudet.¹⁶⁵

Islamilaisesta perinteestä ja Koraanista voi löytää käsitteitä, joilla on yhtymäkohtia demokratian periaatteisiin. Kun islaminuskossa lakien katsotaan olevan peräisin Jumalalta, niiden tulkitsijasta päättäminen on ensiarvoisen tärkeää. Varsinkin sunnalaisuudessa lakien tulkintavastuun katsotaan kuuluvan uskovaisten yhteisölle. Tätä *ijmaksi* kutsuttua periaatetta ei kuitenkaan ole juuri harjoitettu käytännössä, vaan oikeus tulkita islamin lakeja on yleensä kuulunut ryhmälle uskonoppineita.¹⁶⁶ Myös neuvottelua tarkoittavasta *shuran* periaatteesta on etsitty perusteluita islamilaisen hallinnon legitimitetille. Shuraan perustuvan hallinto turvaisi ihmisten tasa-arvon ja oikeudet sekä toisaalta vastaisi teoistaan Jumalalle. Lisäksi shura edellyttää, että johtajaksi valittu henkilö nauttii yhteisönsä luottamusta. Moussallin mukaan juuri *ijma* ja *shura* ovat olleet keskeisessä roolissa, kun edustuksellista islamilaista hallintoa on kehitetty. Hän katsoo, että islamilaisen hallinnon legitimitetti voisikin syntyä hallitsijan persoonasta ja osaamisesta, joihin kansalaiset voisivat luottaa. Näin ollen hallitsijan luotettavuus ja kunnollisuus olisivat kansalaisten arvioitavissa.¹⁶⁷

On pantava merkille, ettei islam ole ainut uskonto, jonka suhde demokratiaan on ollut haasteellinen. Esimerkiksi länsimaiden valtauskontona oleva kristinusko ei kaikkein tiukimpien tulkintojen mukaan hyväksy monia liberaalidemokratioiden kansalaisilleen takaamia oikeuksia ja vapauksia. Hugh Goddard huomauttaa, että jopa protestanttien keskuudessa demokratia vaikutti epäilyttävältä maailmansotien välisenä aikana. Sen piirteet yhdistettiin muun muassa sosialismiin ja massojen valtaan.¹⁶⁸ Huomio on mielenkiintoinen siinä mielessä, että juuri protestantismin on monesti nähty mahdollistavan demokratian ja sekularismin kukoistuksen. Anckar puolestaan painottaa, että sekularismin ja uskonnon välisen suhteen analyysi ei ole merkittävää vain islaminuskon yhteydessä, vaan kaikkien sellaisten uskontojen kohdalla, joissa suotavan elämäntavan ohjeistus ja lait tulevat Jumalalta, eikä ihmisellä ole

¹⁶⁴ Roy 2007, 72–76.

¹⁶⁵ Özler & Yıldırım 2008, 93–94.

¹⁶⁶ Anckar 2011, 59.

¹⁶⁷ Moussalli 2001, 29–33.

¹⁶⁸ Goddard 2002, 9.

mahdollisuutta ryhtyä niitä muuttamaan. Demokratia on Anckarin mukaan vahvistunut erityisesti kristinuskoisissa maissa, sillä niissä uskonto on rajattu tiukasti yksityiselämän asiaksi.¹⁶⁹

Demokratian institutionaalisen juurruttamisen voidaan nähdä johtaneen kohtalaisen maltillisen poliittisen islamin esiintymiseen Turkissa. Oikeus järjestäytyä ja osallistua vaaleihin on mahdollistanut uskonnollisten näkemysten nousun osaksi poliittista järjestelmää, mutta toisaalta ehkäissyt radikalisoitumista.¹⁷⁰ Espositon ja Vollin mukaan pitkään marginaalisina häirikköinä pidetyt islamilaiset liikkeet ovatkin nousemassa salonkikelpoiseksi osaksi poliittista järjestelmää, vaikka esimerkiksi AKP saa jatkuvasti puolustautua erinäisiltä syytöksiltä. Yleinen väittämä on esimerkiksi ollut, että puolue on kaapannut demokratian, vaikka AKP:n toimintatavat eivät juurikaan eroa muiden turkkilaisten valtapuolueiden toiminnasta.

Ignatieff näkee, että YK:n ihmisoikeuksien julistuksen myötä ihmisoikeuksista on muodostunut sekulaarien yhteiskuntien merkittävin opinkappale, moraaliopin lingua franca. Ihmisoikeusdoktriinin harjoittajat käyttäytyvät hänen mukaansa jopa ”imperialistisesti” vaatiessaan oikeuksien universalistista hyväksyntää. Doktriini onkin Ignatieffin mukaa joutunut alttiiksi perusteelliselle kritiikille, sillä islaminuskaisen maailman heterogeenisyyttä ei ole otettu lännessä riittävän hyvin huomioon. Näkökulmasta riippuen jotkin universaalit oikeudet voivatkin olla vaikeasti sovitettavissa yhteen islaminuskon oppien kanssa. Kuten edellä todettiin, esimerkiksi naisten oikeus päättää itsenäisesti omasta sosiaalisesta elämästä ja perheen perustamisesta on ollut haaste islaminuskon teologisille auktoriteeteille.¹⁷¹

Oikeusvaltion heikkoudet voivat johtua myös muista seikoista kuin uskonnon ja politiikan sekoittamisesta. Esimerkiksi Turkin kurdikysymys juontaa juurensa tasavallan perustamiseen, jolloin nationalistinen kemalistinen eliitti ei tunnustanut kurdien asemaa virallisena, suojeltavana vähemmistönä. Viimeksi kurdialueilla riehui sisällissota vuosina 1984–1999. Sen aikana maan armeija tuhosi 3236 kurdien asutuskeskittymää ja yli 350 000 ihmistä joutui lähtemään kotiseuduiltaan.¹⁷² Yksi Turkin hälyttävimmistä ihmisoikeusongelmista lienee edelleen Kaakkois-Turkin kurdien ahdinko, joka on pahentunut vuoden 2015 sotatoimien jälkeen. Tällöin Turkin turvallisuusjoukot hyökkäsivät lukuisiin kurdikaupunkeihin sen jälkeen, kun niissä suurta suosiota nauttinut Kansan demokraattinen puolue

¹⁶⁹ Anckar 2011, 170.

¹⁷⁰ Toprak 2005, 183–184.

¹⁷¹ Ignatieff 2001, 53–60.

¹⁷² Kocher 2007, 94–97.

(HDP)¹⁷³ oli yltänyt parlamenttivaaleissa yli kymmenen prosentin äänikynnyksen.¹⁷⁴ Turkissa ei tilastoida kansalaisia etnisiin perustein, joten tarkkaa kurdien määrää ei tiedetä. Heidän kuitenkin arvioidaan muodostavat maan väkiluvusta 15 –25 prosenttia.¹⁷⁵

4. AINEISTO

4.1. Sanomalehtien valikoinnista

Jokaisessa demokraattisessa valtiossa julkaistaan nykyisin laadukkaita sanomalehtiä. Myös autoritaarisesti johdetuissa valtioissa voidaan painaa sinänsä arvovaltaisia lehtiä, mutta länsimaisesta näkökulmasta katsoen niitten riippumattomuus voidaan kyseenalaistaa. Tämä johtuu siitä, että autoritaarisesti johdetuissa valtioissa tärkeimmätkin julkaisut joutuvat peilaamaan journalistisia valintoja esimerkiksi hallituksen tai armeijan mielipiteisiin, jolloin itsesensuuri varjostaa toimittajien ja mediatalojen työskentelyä.¹⁷⁶ Demokraattisessa yhteiskunnassa journalismin rooli valtiomahtina perustuu vallan kolmijako-oppiin. Median tehtävä on valvoa niin säädettävien lakien laatua, hallinnon tehokkuutta kuin tuomioistuinten oikeudenmukaisuutta. Risto Kuneliuksen havainnon mukaan erityisesti nuoret toimittajasukupolvet haluavat pitää riittävän etäisyyden suhteessa niihin tahoihin, joista juttuja kirjoitetaan. Toimittajien ammatti-identiteetti rakentuu entistä enemmän sille, että media on ”korjauskerroin” vallanpitäjien ja suuren yleisön välillä.¹⁷⁷

Joukkoviestimien, kuten sanomalehtien, erityissuhde julkiseen valtaan kumpuaa niiden merkittävästä yhteiskunnallisesta roolista. Neljänneksi valtiomahdiksi kutsutun median tehtävä on yhtäältä valvoa julkisen vallan käyttäjiä ja toisaalta ylläpitää päätöksentekojärjestelmän uskottavuutta. Lisäksi joukkoviestimet pitävät niin poliittiset, taloudelliset kuin sosiaaliset eliitit tiedotettuina yhteiskunnallisesti merkittävistä poliittisista käänteistä. Toisaalta myös kansalaiset pysyvät mukana päätöksentekoprosessissa, kun päättäjien on otettava huomioon niin sanottu yleinen mielipide.¹⁷⁸

¹⁷³ HDP on lyhenne puolueen nimestä Halkların Demokratik Partisi.

¹⁷⁴ Kayaoglu 2016, 17.

¹⁷⁵ Totten 2015, 5.

¹⁷⁶ Uskali 2007, 170.

¹⁷⁷ Kunelius 2003, 194.

¹⁷⁸ Mt, 193.

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu *Helsingin Sanomien* (HS), *Dagens Nyheterin* (DN), *The New York Timesin* (NYT) ja *The Timesin* artikkeleista. Aineistoa on kerätty myös The Timesin sunnuntaijulkaisusta *The Sunday Times* -lehestä. Julkaisumaidensa johtavina sanomalehtinä niillä on painoarvoa ja vastuuta yhteiskunnallisen keskustelun avaajina ja mielipidevaikuttajina. Koska tässä tutkimuksessa tarkastellaan Turkin sotilasvallankaappausyrityksen uutisointia länsimaisen demokratian näkökulmasta, aineiston lehdet valittiin Suomesta, Ruotsista, Isosta-Britanniasta ja Yhdysvalloista. Vaikka edellä mainittujen valtioiden poliittisen järjestelmät eroavat toisistaan huomattavasti, niitä kaikkia voi perustellusti pitää länsimaisina demokratioina.

The New York Timesille on myönnetty 119 laatujournalismin Pulitzer-palkintoa, mikä on enemmän kuin yhdellekään toiselle yhdysvaltalaiselle mediayhtiölle.¹⁷⁹ Ison-Britannian The Times on puolestaan ollut vaikutusvaltaisen historiansa aikana ulkomaanuutisoinnin edelläkävijä. Helsingin Sanomat on levikiltään Pohjoismaiden suurin sanomalehti, jonka kirjoittelua seurataan tarkasti Suomen poliittisen eliitin keskuudessa.¹⁸⁰ Ruotsin Dagens Nyheter lasketaan edellisten tapaan eurooppalaisten laatuulkaisujen joukkoon.¹⁸¹

Yhtäläisyyksistään huolimatta sanomalehdet ovat kehittyneet hyvin erilaisissa yhteiskunnallisissa oloissa. Pohjoismaisina hyvinvointivaltioina Suomi ja Ruotsi tekevät keskenään tiiviistä bilateraalista yhteistyötä, mutta ovat aktiivisia toimijoita myös EU:n viitekehityksessä. Molemmissa maissa on seurattu tarkasti Turkin demokratiakehitystä, sillä maa on ollut EU-jäsen ehdokas jo vuoden 1999 Helsingin kokouksesta lähtien. Myös Turkin sijainti Lähi-idän pakolaisreittien portinvartijana on herättänyt paljon huolta Brysselissä, sillä hallitsematon turvapaikanhakijoiden saapuminen EU:n alueelle voisi johtaa unionin vakautta horjuttaviin poliittisiin ja taloudellisiin ongelmiin. Presidentti Erdoğan onkin kiristänyt EU-maita vuoden 2016 maaliskuussa solmitun pakolaissopimuksen mitätöimisellä epäonnistuneen vallankaappauksen jälkimainingeissa.¹⁸²

Historiallisena siirtomaavaltana Isolla-Britannialla on edelleen laajat verkostot eri puolille maailmaa, ja sen ero Euroopan unionista voi vielä ennestään lisätä tarvetta luoda kahdenvälisiä suhteita taloudellisesti merkittäviin valtioihin, kuten Turkkiin. Lisäksi Britannia kuuluu Yhdysvaltain tavoin sotilasliitto Naton johtovaltioihin. Sotilasvallankaappauksen torjunut Turkki on ollut Naton kulmakivi Lähi-idässä, joten

¹⁷⁹ The New York Times 2017.

¹⁸⁰ Lounasmeri 2013, 385–386.

¹⁸¹ Holt & Karlsson 2014, 25.

¹⁸² BBC 16.3.2016.

sen vakaus ja yhteistyöhalukkuus ovat korkealla liittouman intresseissä. Lisäksi Yhdysvaltain näkökulmasta olisi huolestuttavaa, jos Turkki tiivistäisi suhteitaan esimerkiksi Kiinan ja Venäjän kaltaisiin autoritaarisiin valtioihin, jotka haastavat Natoa geopoliittisesti.

4.1.1. Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomien asemaa suomalaisessa mediakentässä on vaikea korostaa liikaa. Pertti Klemolan luonnehdinnan mukaan se on ”monopoliasemansa kautta” yksi Suomen valtiomahdeista. Aikanaan paljon huomiota saaneessa *Helsingin Sanomat, sananvapauden monopoli* -teoksessaan Klemola jopa arvioi, että lehden yksityisomistuksellinen luonne on ristiriidassa sen käytännössä virallistuneen aseman kanssa.¹⁸³ Helsingin Sanomien seuraaminen onkin lähestulkoon välttämätöntä suomalaisille poliittisille, taloudellisille ja kulttuurisille eliiteille. Sen journalistiset valinnat määrittävät suuren yleisön mielipiteitä ja asenteita, sillä maan suurimpana sanomalehtenä Helsingin Sanomat osallistuu aktiivisesti julkiseen keskusteluun ja myös ohjaa sen suuntaa.¹⁸⁴

Tämän tutkimuksen kannalta on hyvä tarkastella lyhyesti Helsingin Sanomien ulkomaanuutisoinnin perinteitä. Suomalaisen median näkemykset harvemmin herättävät laajaa kiinnostusta maailmalla, mutta pienelle, ulkomaankaupasta elävälle ja aktiivista diplomatiikkaa harjoittavalle valtiolle oman uutistoiminnan voidaan nähdä olevan tarpeellista. Helsingin Sanomat onkin Yleisradion (YLE) ja Suomen Tietotoimiston (STT) ohella ainoita laajassa mittakaavassa omaa ulkomaansisältöä tuottavia suomalaismedioita.

Helsingin Sanomien ulkomaanuutisointi juontaa juurensa jo ensimmäisen maailmansodan aikaan, jolloin se alkoi rakentaa kirjeenvaihtajien verkostoa. 1920-luvulla lehden pääomistaja Eljas Erkkö palkkasi ulkomaanavustajia työmatkoillaan ulkoministeriön palveluksessa ja vuonna 1933 hän osti oikeudet The Timesin uutisiin. Sitten 1960-luvulla Aatos Erkkö otti kirjeenvaihtajien valinnan tehtäväkseen. Helsingin Sanomien kirjeenvaihtajista puhuttiin tällöin jopa ”Erkon suurlähettiläinä”. Moskovaan ja Washingtoniin lehti lähetti kirjeenvaihtajat vasta vuonna 1975, minkä jälkeen verkosto on kasvanut

¹⁸³ Klemola 1981, 13.

¹⁸⁴ Lounasmeri 2013, 385–386.

entisestään. Helsingin Sanomilla on lisäksi ollut yhteinen kirjeenvaihtaja Kiinassa Dagens Nyheterin kanssa.¹⁸⁵

4.1.2. Dagens Nyheter

Dagens Nyheter kuuluu eurooppalaisten laatusanomalehtien joukkoon. Viestinnän tutkija Taimi Torvinen luonnehtii sitä riippumattomaksi, mutta porvarilliseksi lehdeksi, joka suuntautuu ulkopoliittisesti länteen. Lisäksi Dagens Nyheter on arvoliberalismissaan Torvisen mukaan ”toisinaan jopa uskonnon vastainen”. Sen pääkirjoitussivulla onkin printattuna slogan ”oberoende liberal”, jolla lehti julistaa linjansa olevan riippumaton ja liberaali. Dagens Nyheter on ollut sekä levikiltään että ilmoitustuloiltaan Pohjoismaiden suurimpia medioita ja sitä luetaan myös Suomen ruotsinkielisillä alueilla.¹⁸⁶

Dagens Nyheter perustettiin vuonna 1864 epäakateemiseksi kaikkien kansankerrosten lehdeksi, mutta viime vuosikymmeninä siitä on kehkeytnyt korkeatasoisen keskustelun foorumi. Ennen toista maailmansotaa lehden ulkomaantoimittajat seurasivat kriittisesti kansallissosialististen poliittisten voimien nousua Saksassa, Italiassa ja Espanjassa. Kylmän sodan aikana lehti Dagens Nyheter kannatti Ruotsin liittymistä Naton jäseneksi päätoimittajansa Herbert Tingstenin johdolla. Nykyisin lehti kuitenkin korostaa ulkopoliitiikassa pehmeitä arvoja, kuten kehittyvien maiden tukemista. Torvisen mukaan Dagens Nyheterin linjaa pidetään sosiaaliskysymyksissä edistyksellisenä.¹⁸⁷

4.1.3. The New York Times

Viestinnän tutkija Nikki Usher näkee, että The New York Times on keskeinen osa Yhdysvaltain demokraattista järjestelmää. Se on ohjannut poliittista keskustelua kotimaassaan ja ympäri maailmaa sitten syntyvuotensa 1851. Jopa monet lehden kärkkäimmistä kriitikoista ovat joutuneet myöntämään, että kyseessä on Yhdysvaltain merkittävin sanomalehti. The New York Timesin voittamat Pulitzer-palkinnot, joita sillä on enemmän kuin millään toisella lehdellä, ovat yksi perinteikkään

¹⁸⁵ Uskali 2007, 75–81.

¹⁸⁶ Torvinen 1982, 125.

¹⁸⁷ Mt, 125.

amerikkalaislehden menestyksen mittareista.¹⁸⁸ Muut yhdysvaltalaiset sanomalehdet ovatkin omaksuneet siltä toimintatapoja. The New York Timesia luetaan kansainvälisesti hyvin laajasti, jolloin sen vaikutuspiiri ulottuu myös Yhdysvaltain rajojen ulkopuolelle.

Ulkomaanuutisten näkökulmasta on mielenkiintoista, että The New York Times loi maailmanlaajuisen kirjeenvaihtajien verkoston ennen ensimmäistä maailmansotaa aikana, jolloin muut amerikkalaislehdet olivat pääosin kiinnostuneita vain Yhdysvaltain sisäpolitiikasta. Kansainväliseen maineeseen nousseen The New York Timesin todellinen läpimurto tapahtui kuitenkin vasta toisen maailmansodan aikana, jolloin lehti ohitti monen tutkijan mukaan Lontoon The Timesin maailman merkittävimänä sanomalehtenä.¹⁸⁹

4.1.4. The Times ja The Sunday Times

Lontoon The Timesia voi pitää laadukkaan sanomalehtialan uranuurtajana. Sen konservatiivissävytteisinä pidetyt näkemykset ovat vaikuttaneet niin Ison-Britannian sisäpolitiikkaan kuin kansainvälisiin kysymyksiin. Puhe neljännessä valtiomahdista saikin alkunsa juuri The Timesista, sillä se oli ensimmäinen lehti, jonka voidaan nähdä pitäneen hallituksia ja vallanpitäjiä varpaillaan. 1800-luvun puolivälissä The Times olikin Torvisen arvion mukaan ”maailman suurin ja vaikutusvaltaisin lehti.”¹⁹⁰

The Timesin kirjeenvaihtajaverkosto oli pitkään ylivoimainen; lehti tarjosi esimerkiksi Krimin sodasta uutisia ilman sotasensuuria. Todenmukaisen kuvan välittäminen kansalaisille johti Englannin kabinetin kaatumiseen ja armeijan ylimmän johdon organisoimiseen uudelleen.¹⁹¹ Vaikka The Timesin tähti on hieman himmentynyt huippuvuosista, se on edelleen hyvä tietolähde niille, joita kiinnostavat kansainväliset asiat, ja erityisesti Ison-Britannian entisten siirtomaiden asiat. Nykyisin Times Newspapers Ltd julkaisee The Timesin ohella myös sunnuntaisin ilmestyvää sisarlehti The Sunday Timesia. Lehtien lukijoilta edellytetään melko laajaa yleissivistystä, sillä juttuaiheet pureutuvat monesti esimerkiksi historiaan ja eri alojen tieteellisiin tutkimuksiin.¹⁹²

¹⁸⁸ Usher 2014, 6–8.

¹⁸⁹ Uskali 2007, 150–151.

¹⁹⁰ Torvinen 1982, 78.

¹⁹¹ Uskali 2007, 148.

¹⁹² Torvinen 1982, 87–88.

4.2. Artikkelien valikoinnista

Aineistoon valikoituja neljää lehteä ei voi pitää kokonsa tai vaikuttavuutensa puolesta kovin yhteismitallisina. The New York Times ja The Times ovat kansainvälisesti seurattuja lehtiä, kun Helsingin Sanomat ja Dagens Nyheter vaikuttavat pääasiassa Pohjoismaissa. Sanomalehtien todellisten, vertailukelpoisten levikkien selvittäminen on vaikeaa, kun digitaaliset sisällöt ovat kasvattaneet suosiotaan. Uutisia luetaan niin printtilehdistä, mobiilisovelluksista kuin tietokoneen ruudulta. Toiset lehdet mainostavat levikkinsä kokoa, kun toiset korostavat lukijoiden määrää. Kuitenkin jo muutamat luotettavat luvut antavat osviittaa lehtien asemista. Sanoma Media Finlandin mukaan Helsingin Sanomilla on lähes 700 000¹⁹³ lukijaa, kun Dagens Nyheterillä on tabloid.se-verkkosivuston perusteella noin 800 000¹⁹⁴. The New York Timesin ja The Timesin kohdalla puhutaan monista miljoonista lukijoista.¹⁹⁵

Vaikka aineistoon valittuja sanomalehtiä ei ole mielekästä vertailla yhteismitallisina, ne kaikki ovat perinteisesti uutisoineet ahkerasti kansainvälisistä tapahtumista. Esimeriksi The Times uutisoi jo vuoden 1878 Berliinin kongressista, ja Helsingin Sanomat lähetti vuonna 1926 ensimmäisen kirjeenvaihtajan Geneveen seuraamaan Kansainliiton toimintaa. Voidaan olettaa, että lehtien tavat kuvata ulkomaiden tapahtumia eroavat toisistaan, sillä ne tekevät sisältöjä kukin omasta positioistaan käsin. Esimerkiksi Turo Uskali on huolissaan suomalaisen näkökulman tulevaisuudesta ulkomaan uutisoinnissa, kun mediatalot etsivät yhä edullisempia tapoja järjestää uutistuotantoaan.¹⁹⁶ Uskalin mukaan sanomalehtien taustat vaikuttavat siis artikkeleihin valittuihin näkökulmiin. Analyysiluvussa onkin mielenkiintoista tarkastella, sanoittavatko Nato-maissa julkaistut lehdet Turkin tilannetta ennemmin sotilasyhteistyön näkökulmasta käsin kuin pohjoismaiset lehdet.

Työn aikarajaus on 15.7.–31.8.2016, joten artikkeleita on kerätty puolentoista kuukauden ajalta. Aineisto kattaa siis Turkki-uutisoinnin sotilasvallankaappausyrityksen aatosta elokuun loppuun saakka. Artikkelien keruu aloitettiin vasta kaappausyrityksestä, sillä valtaosa aikaisemmasta Turkkiä koskeneesta uutisoinnista koski jihadistijärjestö Isisin tekemiä terrori-iskuja ja Lähi-idän konfliktia. Turkin demokratian tilaa koskeva keskustelu käynnistyi heti kaappausyrityksen epäonnistuttua, ja se hiipui vasta elokuun loppua kohden. Tutkimusaineisto rajattiin tiukasti koskemaan vallankaappausta koskevaa

¹⁹³ Sanoma Oyj 2017.

¹⁹⁴ Tabloid Nordic AB 2017.

¹⁹⁵ Ks. esim. Newsworks 2017.

¹⁹⁶ Uskali 2007, 13–14.

kirjoittelua, ja esimerkiksi Isisin vastaista sotaa tai Turkki-Venäjä-suhteita käsitelleet jutut sivuutettiin epärelevantteina.

Lehdistä valittiin aineistoon kaikki artikkelit, joissa toimittajat esittivät Turkin tilanteesta omia analyyseja. Aineisto koostuu näin ollen pääkirjoituksista, kolumneista, analyyseista, analyttisista reportaaseista ja esseistä. Aineiston ulkopuolelle jäivät esimerkiksi perinteiset uutistekstit, mielipidekirjoitukset, asiantuntijahaastattelut ja vastineet, vaikka niidenkin tutkiminen olisi perusteltua kehysanalyysin näkökulmasta. Verkkosivuilla julkaistuja lukuisia videoklippejä ei otettu myöskään huomioon. Aineisto rajattiin koskemaan eksplisiittisesti vallankaappausyritystä kommentoineita tekstejä, sillä ne voivat valottaa länsimaisten lehtien näkemyksiä ja asenteita suhteessa Turkin demokratian tilaan. Sanomalehtikuvien ja perinteisten uutistekstien analysointi olisi laajuutensa puolesta oman tutkimuksensa kohde.

Aineistonkeruun yhteydessä käytiin läpi kaikkien neljän sanomalehden printtijulkaisut ja verkkosivut koko puolentoista kuukauden ajalta. Vallankaappausyrityksestä uutisoineita juttuja löytyi yhteensä 412, joista tämän tutkimuksen kannalta relevantteja oli 62. Tutkimukseen valitut jutut jakautuivat lehdittäin seuraavasti: HS: 14, DN: 18, The Times: 12 ja NYT: 18. Kaikkiaan vallankaappauksesta uutisoitiin seuraavasti: HS: 102, DN: 88, The Times: 56 ja NYT: 166. The Timesilla oli vähiten vallankaappausta käsittelevää uutisointia, mutta toisaalta reilut kaksikymmentä prosenttia sen jutuista oli tutkimuksen kannalta relevantteja. The New York Times puolestaan uutisoi konfliktin käännteistä jatkuvalla syötöllä, joten vain noin yksitoista prosenttia sen kaikista uutisista sopi tutkimuksen aineistoksi. Kaiken kaikkiaan aineistoon valikoitujen juttujen määrät eri lehdissä eivät heitellyt kovinkaan paljon, vaikka ne seurasivat Turkin tilanteen kehitystä eri intensiteeteillä.

Helsingin Sanomien sekä Dagens Nyheterin printtiversiot löytyivät Tampereen yliopiston kirjastosta ja The New York Timesin numerot Helsingin yliopiston tiloissa toimivan American Resource Centerin arkistoista. The Timesin ja sen sunnuntaisin ilmestyvän sisarlehden The Sunday Timesin numerot oli arkistoitu Helsingin kaupunginkirjaston Pasilan toimipisteen lehtiosastolle. Lisäksi kaikkien neljän lehden verkkosivuilla oli mahdollisuus tehdä arkistohakuja aikarajauksella. Hakusanoina käytettiin Helsingin Sanomien sivuilla ”Turkki” ja ”vallankaappaus”, Dagens Nyheterin sivuilla ”Turkiet” ja ”kupp” ja The Timesin sekä The New York Timesin sivuilla ”Turkey” ja ”coup”.

5. MENETELMÄNÄ KEHYSANALYYSI

5.1. Tapahtumien kehystäminen

Työn tutkimusmenetelmäksi on valittu mediatutkimuksesta tuttu kehysanalyysi (engl. frame analysis), sillä metodi soveltuu journalistisen maailman hahmottamisen välineeksi. Kehysanalyysin avulla voidaan kartoittaa tutkimusaineistoksi valittujen lehtien tekemiä tilannemääritelmiä Turkin sotilasvallankaappausyrityksen uutisoinnissa. Tulkintakehykset ovat keskeisessä asemassa, kun toimittajat sanoittavat nopeasti muuttuvan maailman tapahtumia lukijalle ymmärrettävään muotoon. Joko tiedostaen tai tiedostamatta valitut kehykset mahdollistavat suurten tietomäärien järjestämisen loogiselta tuntuvaan muotoon. Tulkintakehikoiden voikin luonnehtia rakentuvan niin sanotusta hiljaisesta tiedosta, joka vaikuttaa toimittajan ja lukijan välisen vuorovaikutussuhteen taustalla. Erkki Karvosen mukaan tämän hiljaisen tiedon tekeminen näkyväksi voi olla haastavaa. Siksi tutkimuksen tehtävänä voisi olla juuri tämän ääneen lausumattoman kehyksen tuominen helpommin havaittavaksi.¹⁹⁷

Akateemisessa kirjallisuudessa on vuosien varrella tehty monenlaista tutkimusta kehysanalyysin nimissä. Kehyksen käsitteeseen onkin viitattu huomattavan epäjohdonmukaisesti. Alkuvaiheessa alan tutkimukset olivat muun muassa sellaisia laadullisesti toteutettuja tekstianalyyseja, joiden yleistettävyyks oli hankalaa. Kehysten määritelmät olivat niin subjektiivisia, että se aiheutti haasteita tutkimusten toistettavuudelle. Hannu-Pekka Ikäheimon mukaan median luomien kehysten ja tutkijan omien kehysten välinen erottelu muodostui näissä tapauksissa hyvin hankalaksi.¹⁹⁸

Frame-käsitteen isänä pidetyn Goffmanin mukaan taipumus tapahtumien kehystämiseen kumpuaa tarpeesta jäsentää kokemuksen virtaa mielekkäästi. Saapuessaan sosiaaliseen tilanteeseen ihmisellä on oltava jonkinlainen käsitys siitä, mitä ympärillä tapahtuu. Goffmanin mukaan ihmisen on tällöin osattava vastata kysymykseen: mitä tässä on oikein meneillään?¹⁹⁹ Vaikka toimittaja todistaisi uutisoitavaa tapahtumaa paikan päältä, hän kykenee omaksumaan vain osan siitä, mitä ympärillä tapahtuu. Kehystämisessä onkin pohjimmiltaan kyse eräänlaisesta todellisuuden rajaamisesta, sillä osa ympäröivistä tapahtumista jää auttamatta kehyksen ulkopuolelle. Ikäheimo teroittaa, että koko frame-käsitteen keskeisin idea on siinä, että kokonaisuus määrittää yksittäisen seikan olemuksen.²⁰⁰

¹⁹⁷ Karvonen 2000, 78–80.

¹⁹⁸ Ikäheimo 2016, 270.

¹⁹⁹ Goffman 1986, 8.

²⁰⁰ Ikäheimo 2016, 270.

Suomenkielisen tutkijan ei pitäisikään yhdistää kehystä intuitiivisesti maalauksen kehystämiseen. Karvosen mielestä sopivampi käännös olisi esimerkiksi ”kehikko”, joka määrittää rakennustöissä talon lopullisen arkkitehtuurin. Myös ”ranko” olisi hyvä käännös, sillä ihmiskeho rakentuu luurangon varaan, mutta luut eivät näy ulospäin.²⁰¹ Tässä tutkimuksessa kehyksen synonyymeina käytetään termejä ”kehikko” ja ”tulkintakehikko”.

Esa Väliwerrosen mukaan uutiset ovat valikoinnin ja muokkauksen tuloksia. Toimittaja ei siis välitä tai keräile uutisia, vaan pikemminkin tekee uutisia. Lehtijutut ovat esityksiä, jotka syntyvät määrittelyjen ja asioiden yhdistelyn tuloksena. Täysin kontekstittomilla tapahtumilla ja ilmiöillä ei olisi relevanssia kenellekään. Valtavasta tapahtumien ja ilmiöiden joukosta haarukoidaan muutamia valitut kehystämisen kohteet, joista tehdään uutisjuttuja. Mediasisältöjen tuottajat ovatkin portinvartijan asemassa päättämässä, mikä kaikki on uutisoimisen arvoista.²⁰² Roger Fowlerin mukaan sanomalehteä ja sen lukijoita yhdistää yhteinen diskursiivinen kompetenssi. Lehden lukijat eivät välttämättä osaisi kirjoittaa samalla tavalla kuin sen toimittajat, mutta lukijakunta silti ymmärtää vaivattomasti toimittajan näkökulman.²⁰³ Toimittaja voikin aktivoida jo valmiiksi yleisönsä tuntema tulkintakehikon sekoittamalla esitykseensä eli tekstiin aiheen ymmärtämistä helpottavia elementtejä. Niitä ovat esimerkiksi avainsanat, metaforat ja symbolit.²⁰⁴

Politiikan tutkimus on viime vuosikymmeninä saanut poikkitieteellisiä vaikutteita esimerkiksi kielitieteistä. Yhteiskuntatieteissä on alettu laajemminkin tarkastella tutkimuskohteita enemmän kielen ja tekstin näkökulmista. Tämän lingvistisen käänteiden myötä viestinnän luonne merkityksiä tuottavana ja tulkitsevana toimintana on vahvistunut entisestään. Mediatutkimuksessa suosittu kehysanalyysi on näin ollen muodostunut osaksi myös politiikan tutkijan työkalupakkia. Se ei varsinaisesti ole systemaattinen metodi, vaan ennemmin väljä lähestymistapa tekstin tulkitsemiseen. Tämänkin tutkimuksen kannalta on tärkeää huomata, että kehysanalyysi eroaa klassisesta, määrällisestä sisällön erittelystä. Väliwerrosen mukaan kehysanalyysin kaltaisissa väljissä lähestymistavoissa on korostettu tiukan objektiivisuuden sijaan teoreettisen viitekehyksen ja tutkijan itsensä tekemien rajausten vaikutusta tekstiaineistosta tehtäviin päätelmiin. Lisäksi tekstien peilaaminen suhteessa niiden konteksteihin on yleistynyt.²⁰⁵

²⁰¹ Karvonen 2000, 78.

²⁰² Väliwerrosen 1996, 90–91.

²⁰³ Fowler 1991, 44.

²⁰⁴ Karvonen 2000, 81–82.

²⁰⁵ Väliwerrosen 1998, 13–15.

Kehysanalyysin juuret ulottuvat muun muassa kognitiiviseen psykologiaan, fenomenologiaan, antropologiaan ja retoriikan tutkimukseen. Tulkintakehikoita on sovellettu Karvosen mukaan kutakuinkin samalla tavalla kuin esimerkiksi diskursseja, formaatteja ja kertomuksia. Lisäksi näitä käsitteitä on käytetty vaihtelevin tavoin ja niiden väliset rajat ovat sumentuneet. Erityisesti diskurssianalyysi ja kehysanalyysi ovat alkaneet muistuttaa toisiaan, vaikka ne versovat eri traditioista. Karvonen korostaa, että kehyksen käsitteessä korostuu ihmisten retorinen kyky kuvata maailman tapahtumia yhä osuvimmilla tavoilla. Kehystämistä hän luonnehtii metodina analogiseksi siinä, missä diskurssia voisi kuvailla digitaalseksi.²⁰⁶

Tässä kehysanalyysia metodina hyödyntävässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on se, minkälaisin kehyksin sanomalehdet representoivat eli esittävät Turkin demokratian tilaa. Koska kielelliset representaatiot ovat aina lukuisten valintojen summa, niiden tarkastelu voi paljastaa esimerkiksi toimittajien käsityksiä ja taipumuksia hahmottaa todellisuutta. Representaation ideaa voidaan täydentää diskurssin käsitteellä. Väliwerrosen mukaan kehykset ovatkin ”osittain rinnakkaisia tai täydentäviä” diskurssin käsitteen kanssa, vaikka diskurssianalyysi kumpuaakin sosiaalisen konstruktionismin traditiosta.²⁰⁷ Vaikka tämä tutkimus perustuu representaation ajatukselle kielestä merkitysten tuottamisen välineenä, sosiaalista konstruktionismia on hyvä käsitellä lyhyesti epäselvyyksien välttämiseksi. Representaation ja sosiaalisen konstruktionismin ideat eroavat toisistaan ratkaisevasti, joten niitä ei pidä sekoittaa toisiinsa.

Sosiaalisen konstruktionismin keskeisin kiinnostuksen kohde on sosiaalisen todellisuuden rakentuminen kielenkäytössä ja muussa toiminnassa. Tutkimuksellisenä viitekehyksenä se lähtee ajatuksesta, että todellisuutta ei voi kohdata sellaisenaan ”puhtaana”, vaan se saa aina merkityksen suhteessa johonkin näkökulmaan.²⁰⁸ Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta ihminen havainnoi ympäristöään aina joidenkin diskurssien puitteissa. Käsitykset tapahtumista ja ilmiöistä rakentuvat muun muassa merkityksistä, metaforista ja tarinoista. Käytetty kieli tarjoaa ne elementit, joiden avulla ja ehdoilla havainnot ympäröivästä maailmasta ja havainnoijasta itsestään järjestyvät.

Monenlaiset tutkimukselliset lähestymistavat voidaan löyhästi ryhmitellä sosiaaliseen konstruktionismiin perustuviksi. Vivien Burrin mukaan sosiaalinen konstruktionismi kuitenkin edellyttää kriittistä asennetta ympäröivän maailman tarkasteluun. Lisäksi on ymmärrettävä, että

²⁰⁶ Karvonen 2000, 83–84.

²⁰⁷ Väliwerrosen 1998, 21.

²⁰⁸ Jokinen 1999, 38–39.

maailman hahmottamisen tavat ovat sidoksissa historialliseen ja kulttuuriseen kontekstiin, joten todellisuuden hahmottaminen on väistämättä sidoksissa vallitseviin sosiaalisiin rakenteisiin. Burrin mukaan sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta kaikki sosiaalinen interaktio, erityisesti kielellinen, on kiinnostuksen kohteena. Ihmisten välinen päivittäinen vuorovaikutus luo ymmärrystä todellisuudesta, mikä puolestaan johtaa käytännön tekoihin.²⁰⁹

Kehystäminen on Entmanin tunnetun määritelmän mukaan todellisuuden joidenkin puolien korostamista muiden kustannuksella. Näin ollen kehykseen on pakattu ajatus todellisuuden rakentumisesta tietyllä tavalla. Se pilkkoo tapahtumat ja ilmiöt uutisoinnin arvoisiin ja toisaalta merkityksettömiin osiin.²¹⁰ Van Gorpin mukaan median tuottajat luottavat monesti tiettyihin, sitkeästi pintansa pitäviin kehyksiin, joiden kautta he kontrolloivat yleisölle tarjottavien vaihtoehtojen kehysten määrää. Samalla mediatekstien tuottajat vaikuttavat ratkaisevasti yleisön käsityksiin todellisuudesta. Näin ollen kehykset ovat keskeinen osa uskomuksista, arvoista ja erinäisistä muista koodeista koostuvaa kulttuurin kokonaisuutta.²¹¹

Entman on tarkastellut kehystämistä erityisesti retorisenä operaationa. Pirstaloituneen menetelmän systemaattinen selkeyttäminen on hänestä välttämätöntä, sillä kehykset vaikuttavat kaikkialla yhteiskuntatieteissä. Kehystämisen saralta puuttuukin yleinen teoria, joka osoittaisi, kuinka teksti järjestyy kehysten ohjaamaan muotoon. Entmanin ahkerasti lainattu näkemys on, että tulkintakehikot määrittelevät ongelmia, diagnosoivat syitä, tekevät moraalisia arvostelmia sekä ehdottavat parannuskeinoja.²¹² Tämän työn analyysiosiossa aineistoa tarkastellaankin pitkälti Entmanin hengessä, sillä hänen näkemyksensä kehystämisen luonteesta soveltuu vallankaappauksen kaltaisen konfliktin tarkasteluun.

5.2. Kehystäminen vallankäytön välineenä

Mediakentän hallinnasta käydään jatkuvaa kovaa kamppailua. Lukemattomat eri tahot kilpailevat siitä, kuka pääsee paistattelemaan julkisuuden valokeilassa ja tuomaan esille omia intressejään. Kuitenkaan pelkkä median huomio ei riitä, vaan olennaisempaa on se, kenen tulkinnan tilanteesta tai ilmiöstä media ottaa omakseen. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että media tarjoaa kuluttajille valmiiksi paketoitun

²⁰⁹ Burr 1995, 3–5.

²¹⁰ Entman 1993, 52.

²¹¹ Van Gorp 2007, 61–62.

²¹² Entman 1993, 51–52.

todellisuuden.²¹³ Vallitseviin kehyksiin (engl. dominant frame) on sisäänrakennettu tietynlainen tulkintakehikoita suojeleva verkkaus. Monesti valtamedia pitää hallitsevaan asemaan päässeitä kehyksiä luontevina tapoina kuvata todellisuutta eikä ryhdy muuttamaan niitä helposti. Esimerkiksi puoluepolitiikassa poliittisten kilpailijoiden on vaikea kumota vallitseva kehys. Valtamedian omaksumien kehysten haastaminen uusilla poikkeavilla mielipiteillä, selityksillä ja näkökulmilla voi tuntua yleisöstä vieraalta ja jopa heikentää haastajan uskottavuutta kansalaisten silmissä.²¹⁴

Entmanin mukaan kehysanalyysi voi tarjota vastauksia moniin mediatutkimuksen teoreettisiin haasteisiin. Poliitiikan tutkimuksen saralla kehysten avulla voivat paljastaa tekstien taustalla vaikuttavia valtarakenteita.²¹⁵ Muun muassa tutkimukset median suosimien kehysten vaikutuksesta julkiseen mielipiteeseen liikkuvat mediatutkimuksen ja politiikan tutkimuksen rajapinnassa. Entman näkee, että tekstin vallitseva kehys muovaa pitkälti yleisön tulkintoja todellisuudesta, vaikka lukijoilla olisi periaatteessa mahdollisuus tulkita ilmiöt toisella tavalla. Toimittajat puolestaan kierrättävät samoja kehikoita jutusta toiseen, sillä he eivät Entmanin mukaan tunne kehystämisen ideaa. Tämä estää lukijoita saamasta tasapainoista kuvaa tapahtumien syistä ja kulusta.²¹⁶ On kuitenkin hyvä huomata, että esimerkiksi päivälehtien toimittajien työtahti on monesti kiireellinen, jolloin valmiin kehikon valitseminen on nopeampaa kuin vaihtoehtoisten kehysten hahmotteleminen. Syyt tietyn kehyksen valintaan voivat olla moninaisia.

De Vreesen mukaan kehysanalyysin rikkaus on sen käsityksessä kommunikaatiosta dynaamisena prosessina. Kehykset eivät synny itsestään, vaan niihin vaikuttavat niin mediaorganisaatioiden sisäiset päätökset kuin ulkoiset vaikuttimet. De Vreesen mukaan kehykset hahmottuvatkin journalistien, eliittien ja erinäisten sosiaalisten liikkeiden vuorovaikutuksessa. Prosessiin kuuluu myös erottamattomasti median luomien kehysten ja sitä seuraavan yleisön vuorovaikutus, jossa yksilöiden etukäteistiedoilla ja asenteilla on oma roolinsa. Kehystämällä on seurauksia sekä yksilötasolla että yhteiskunnallisesti, sillä se vaikuttaa niin poliittiseen sosialisoitumiseen kuin päätöksentekoon.²¹⁷

²¹³ Ryan 1991, 53–54.

²¹⁴ Mt, 66.

²¹⁵ Entman 1993, 56.

²¹⁶ Ma, 56.

²¹⁷ De Vreese 2005, 51–52.

5.3. Tutkimuksen toteutuksesta

Kehysanalyttiset tutkimukset voidaan jakaa mediakehyksiä ja vastaanottajan kehyksiä eritteleviin tutkimuksiin. Vastaanottajien kehyksiä tarkastelevissa tutkimuksissa pohditaan erityisesti sitä, miten ihmiset omaksuvat median heille tarjoamaa tietoa ja ajatusmalleja. Mediakehyksiin fokuoituvassa tutkimuksessa keskeisin kiinnostuksen aihe ovat ne tavat, joilla mediaorganisaatiot ja viime kädessä toimittajat hahmottavat maailmaa.²¹⁸ Tässä tutkielmassa selvitetään kehysanalyysin avulla, millaisia kehyksiä aineistoon valitut neljä sanomalehteä hyödyntävät analysoidessaan Turkin sotilasvallankaappausyritystä, joten kyse on mediakehyksiä painottavasta tutkimuksesta. Kehyksiä on jaoteltu mediatutkimuksessa aihepesifeihin ja yleisiin kehyksiin. Aihepesifeillä kehyksillä voidaan lähestyä jotain tiettyä tapahtumaa tai aihetta, kun taas yleiset kehykset voivat olla ajattomia ja kulttuurirajat ylittäviä. De Vreesen mukaan aihepesifit kehykset mahdollistavat syvällisen analyysin, mutta toisaalta niiden empiirinen vertailu ja arviointi on haastavaa.²¹⁹

Tämän tutkimuksen kannalta tärkeä valinta liittyy siihen lähestymistapaan, joka määrittää analyysissa käytettäviä kehyksiä. Analyysi suoritetaan pääosin deduktiivisesti, jolloin kehykset määritellään ennen aineiston läpikäyntiä. Kuitenkin myös aineiston syväluvun yhteydessä nousseita kehyksiä esitellään lyhyesti, sillä ne voivat täydentää tutkimuksen analyysia. Tässä aineistolähtöisessä eli induktiivisessa lähestymistavassa kehykset ovat löyhiä ja ne määritellään vasta analyysin pohjalta. Tällaisia tutkimuksia on kritisoitu muun muassa siitä, että niiden toistaminen on vaikeaa.²²⁰

Deduktiivisten kehysten laadinnan taustalla vaikuttaa tutkimuksen teoreettinen viitekehys, jossa on tarkasteltu Turkin poliittisen järjestelmän historiaa ja demokratian tilaa suhteessa länsimaiseen käsitykseen liberaalidemokratiasta. Sen pohjalta on luotu seuraavat neljä kehystä: 1) *liberaalidemokratian kehys*, 2) *regiimin kehys*, 3) *uskonnon kehys*, 4) *yhteistyön kehys* ja 5) *modernisaation kehys*. Kehysten todentamiseksi on laadittu viidentoista kysymyksen patteristo, jonka avulla seulotaan kehysten esiintymistä aineistossa. Kutakin kehystä varten on muotoiltu kolme todentamista helpottavaa kysymystä. Jos vastaus on ”kyllä” yhteenkään patteriston kysymykseen, kehys lasketaan todennetuksi. Kysymyspatteristo on tutkimuksen liitteenä. Sanomalehtiartikkeleista löytyvien kehysten avulla pyritään kartoittamaan lehtien käsityksiä Turkin demokratian tilasta

²¹⁸ Ikäheimo 2016, 272.

²¹⁹ De Vreese 2005, 54–55.

²²⁰ Ma, 53.

vallankaappausyrityksen ja sitä seuranneen puhdistusten aallon aikana. Kuten deduktiivisten tulkintakehysten esittelyssä todettiin, ne kaikki repressoivat Turkin demokratian tilaa omista lähtökohdistaan. Analyysiosion alussa aineiston esiluennan pohjalta suoritetaan aineiston määrällinen tarkastelu. Työvaiheen tarkoituksena on selvittää, löytyykö aineistosta tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehysten perusteella operationalisoituja, deduktiivisiä kehyksiä. Tätä seuraa laadullinen tarkastelu, jonka yhteydessä artikkelit syväluetellaan ja niissä esiintyviä kehyksiä eritellään aikaisempaa hienojakoisemmin.

6. KEHYSANALYYSI

6.1. Kehysten määrällinen tarkastelu

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa aineistoon valikoituja artikkeleita eriteltiin esiluennan perusteella. Niistä etsittiin viittä tutkimuksen teoriaosion nousevaa, deduktiivista kehystä, jotka esiteltiin lyhyesti menetelmäluvun yhteydessä. Määrällistä sisällönanalyysia voidaan pitää käyttökelpoisena metodina, kun halutaan saada yleiskuva tutkimuksen dokumenttiaineiston ominaisuuksista.²²¹ Teorialähtöisten kehysten määrällinen ja prosentuaalinen esiintyminen on tiivistetty taulukkoon luvun loppuun. Määrällisessä tarkastelussa on tärkeää panna merkeille, että vallankaappausyritystä ja Turkissa vallinnutta tilannetta kuvattiin monessa tutkimusaineiston artikkelissa useamman kuin yhden deduktiivisesti määritellyn kehysten avulla. Sanomalehdissä juttuja kehystetäänkin määrittelemällä ongelmia, pohtimalla niiden syitä ja tekemällä moraalisia arvostelmia. Lisäksi toimittajat esittävät parannuskeinoja vallitsevaan tilanteeseen ja osallistuvat yhteiskunnalliseen keskusteluun käyttämällä erinäisiä kehyksiä.²²²

Kuten metodiluvussa todettiin, todellisuuden kehystäminen on seurausta niin tiedostetuista kuin tiedostamattomista valinnoista, joita median edustajat tekevät työssään. Lyhyessä uutistekstissä voidaan tyytyä kuvaamaan ilmiötä tai tapahtumaa pelkästään yhden kehysten kautta. Uutispätkät pyritään välittämään yleisölle helposti avautuvassa muodossa, ja joskus pelkkä palstatilan niukkuus pakottaa

²²¹ Väliaverron 1998, 16.

²²² Entman 1993, 52.

tiivistämään esitystapaa. Määrällisen tarkastelun perusteella voidaan todeta, että analyttisissä teksteissä todellisuutta kehystetään harvoin käyttämällä vain yhtä kehikkoa.

Tutkimuksen deduktiivisiksi kehyksiksi määriteltiin viime luvussa liberaalidemokratian kehys, regiimin kehys, uskonnon kehys, yhteistyön kehys ja modernisaation kehys. Näiden teorialähtöisten kehysten todentamista selkiyttämään luotiin kysymyspatteristo, joka löytyy tutkimuksen liitteistä. Jaottelua voi pitää siinä mielessä keinotekoisena, että kehykset menevät aineistossa limittäin. Niiden muodostaminen on kuitenkin keino hahmottaa yhteiskunnallista todellisuutta operationalisoimalla se helpommin tulkittaviin ”lohkoihin”. Deduktiiviset kehykset heijastelevat väistämättä tutkijan käsitystä Turkin konfliktista riippumatta siitä, että niiden laadinnassa on pyritty mahdollisimman objektiiviseen tutkimusotteeseen. Deduktiivisten kehysten havainnoinnissa onkin aina vaarana, että niitä etsitään alitajuisesti sieltä, missä niitä ei ole käytetty.

6.1.1. Teorialähtöiset kehykset

Liberaalidemokratian kehyksessä korostuvat erityisesti pohdinnat vallankaappausyrityksen seurauksista Turkin oikeusvaltiokehitykseen. Huomiota kiinnitetään erityisesti länsimaiseen demokratiaan kuuluvien vapauksien ja oikeuksien toteutumiseen sekä laillisuusperiaatteen kunnioittamiseen. Kehys korostuneen varsinkin vallankaappausyritystä seuranneita puhdistuksia käsittelevissä aineiston artikkeleissa.

Regiimin kehys suosii puolestaan nimensä mukaisesti kaappausyrityksen kuvaamista kamppailuna Turkin valtiovallasta. Se korostaa nykyhallituksen ja mahdollisen sotilasvallan vertailua, sekä arvioi selkkauksen vaikutuksia valta-asemansa säilyttäneen AKP-hallituksen asemaan. Regiimin kehys kuvaakin Turkin tilannetta melko suppeasti, sillä se peräänkuuluttaa konfliktia kamppailuna valtiovallasta. Tällöin tarkastelussa ovat eksplisiittisesti Turkin varteenotettavien regiimien keskinäinen voimainmittelo maan poliittisesta vallasta. Regiimin kehyksessä tarkastelun ytimessä onkin erityisesti vaaleissa valtaan äänestetyn AKP:n, vanhan kemalistisen eliitin ja gülenistisen liikkeen keskinäinen kamppailu.

Uskonnon kehyksessä tuodaan esille islaminuskon jännitteistä asemaa Turkin julkisessa elämässä. Kuten työn edetessä on todettu, Turkia on pidetty eräänlaisena demokratian mallimaana muslimivaltioiden keskuudessa. Käsitys Turkin mallikelpoisuudesta on löytänyt vaalijoita erityisesti länsimaista, joissa islaminuskon ja politiikan selkeää erottamista pidetään demokratian toteutumisen kannalta olennaisena.

Uskonnon kehys kiinnittääkin erityistä huomiota poliittisen islamin kannattajien ja perinteisen sekularistisen eliitin väliseen vastakkainasetteluun. Lisäksi uskonnon kehysten käyttö voi olla tarpeen, kun lehtijutuissa tarkastellaan islamista ammentavan AKP:n ja imaami Gülenin johtaman Hizmet-liikkeen välirikkoa.

Yhteistyön kehys kuvaa Turkin tapahtumien vaikutusta sen lähialueen vakauteen, EU-suhteisiin tai Nato-yhteistyöhön. Turkin ja EU:n vuonna 2016 solmiman pakolaissopimuksen mahdollinen purkautuminen tai Turkin epävakaudesta aiheutuva turvapaikanhakijoiden siirtyminen EU:n alueelle on herättänyt huolta eurooppalaisissa valtioissa. Lisäksi Turkki on Naton näkökulmasta hyvin strateginen jäsenmaa sijaintinsa ja sotilaallisen voimansa puolesta. Yhteistyön kehys suosiiikin siis eritoten analyysseja, joissa punnitaan, kuinka epävakaa kumppanimaan kanssa tulisi toimia. Kyseinen tulkintakehikko auttaa lisäksi hahmottamaan sitä, kuinka tärkeänä valtiona Turkkiä pidetään kansainvälisen yhteistyön kontekstissa.

Modernisaation kehys selittää Turkin tilannetta vuosikymmeniä kestäneen modernisaatioprosessin kautta, jonka aikana armeija on toiminut keskeisenä poliittisen vallan käyttäjänä. Kyseinen tulkintakehikko voi lisäksi selittää Turkin demokratian tilaa kemalismin ja lännettymisen doktriinin avulla. Modernisaation kehikko kuvaa Turkin tapahtumia osana laajempaa murrosta, jossa maa on omaksunut eurooppalaisia ja länsimaisia ominaisuuksia uudistuakseen. Tämän tutkimuksen historiallista taustoitusta silmällä pitäen on mielenkiintoista analysoida, pitävätkö toimittajat modernisaatioprosessia hyödyllisenä nyky-Turkin epävakauden kehystämisessä. Modernisaation kehys olisi myös omiaan kehystämään tulkintoja Turkin demokratian suunnasta, sillä sen läntistä integraatiota ei voi nykyoloissa pitää itsestään selvänä.

6.1.2. Määrällisen analyysin tulokset

Turkista kantautui ristiriitaisia ja epämääräisiä tietoja vallankaappausyrityksen ensituntien aikana. Muutamissa artikkeleissa sekavan tilanteen koherentti kehystäminen oli ilmeisen vaikeaa, joten jutuissa tyydyttiin kuvaamaan Istanbulin tapahtumia sekasortona. Luonnollisesti tämä korostui erityisesti lehtikirjoittelun ensimmäisinä päivinä. Aineistossa oli vain kolmea artikkelia, joista ei löytynyt yhtään deduktiivisesti luotua kehystä. Niitä ei kuitenkaan rajattu ulos aineistosta, vaan nämä luokittelemattomat artikkelit sisällytettiin vielä syväluennan yhteydessä tehtävään analyysiin. On mahdollista, että nämä

artikkelit paljastavat puutteita tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä, sillä niissä käytetyt tulkintakehikot perustuivat erilaisiin käsityksiin vallankaappauksen syistä ja seurauksista.

Määrällisen tarkastelun perusteella liberaalidemokratian kehys oli teorialähtöisistä kehyksistä suosituin. Sitä käytettiin kaikkiaan noin 60 prosentissa kaikista aineiston artikkeleista. Kehys oli erityisen suosittu Helsingin Sanomissa, joka julkaisi vain kaksi juttua, joissa Turkin tilannetta ei kehystetty liberaalidemokratian kehyksen kautta. Vähiten kehystä käytti The Times, jonka artikkeleista liberaalidemokratian kehyksen tulkintoja esiintyi vain puolessa. Kaiken kaikkiaan kehyksen suosiota ei voi pitää yllättävänä, sillä länsimaisesta näkökulmasta sotilasvallankaappaus on luontevaa kehystää kapinaksi, joka uhkaa demokratiaa. Turkin tapauksessa konflikti uhkasi vieläpä vaaleissa mandaattinsa saaneita siviilipoliitikkoja.

Jopa 45 prosentissa artikkeleista esiintyi yhteistyön kehyksen käyttöä. Se olikin deduktiivisista tulkintakehikoista toiseksi suosituin. Yhteistyön kehys oli valikoitunut yli 60 prosenttiin Helsingin Sanomien jutuista, mutta se oli ahkerassa käytössä myös The New York Timesissa ja Dagens Nyheterissä. Pohjoismaiset lehdet kantoivat huolta erityisesti Turkin ja EU:n pakolaissopimuksen kohtalosta. Lisäksi ne tyrmäsivät Turkin EU-jäsenyyden moneen otteeseen. The Timesilla ja The New York Timesilla puolestaan korostuivat Nato-yhteistyö epävakaaan valtion kanssa ja tilanteen vaikutukset Lähi-idän vuosia jatkuneeseen konfliktiin.

Regiimin kehys, uskonnon kehys ja modernisaation kehys leimasivat kaikki alle kolmeakymmentä prosenttia aineiston artikkeleista, mutta ne osoittivat mielenkiintoisia eroja lehtien tavoissa kehystää Turkin tilannetta. The Times kehysti puolet artikkeleistaan pohdinnoilla regiimien välisestä kamppailusta ja sen seurauksista AKP-hallituksen ja presidentti Erdoğanin valta-asemiin. Turkin tapahtumia kuvattiin uskonnon kehyksen avulla odotettua vähemmän eli vain noin joka viidennessä artikkelissa. Helsingin Sanomilla ja The New York Timesilla uskonnon kehystä suosittiin reilussa kolmasosassa jutuista. Dagens Nyheter puolestaan sivuutti analyyseissään kokonaan sekä uskonnon että modernisaation kehysten mahdollisen selitysvoiman. Sen julkaisemissa artikkeleissa ei kosketettu Turkin historiallisia kipukohtia juuri ollenkaan. Modernisaation kehyksen käyttöä esiintyi teorialähtöisistä kehyksistä kaikkein vähiten, mutta The New York Timesilla se silti esiintyi noin joka kolmannessa jutussa.

Taulukko 1. Teorialähtöisten kehysten esiintyminen aineiston artikkeleissa.

	Artikkelien lukumäärä	Liberaalidemokratian kehys	Regiimin kehys	Uskonnon kehys	Yhteistyön kehys	Modernisaation kehys
HS	14	12	3	5	9	3
DN	18	14	3	0	7	0
The Times	12	6	6	2	5	2
NYT	18	5	5	6	7	6
Yhteensä	62	37	17	13	28	11
%	100 %	60 %	27 %	21 %	45 %	18 %

Kehysten tunnistaminen aineistosta kysymyspatteriston avulla oli pääosin melko sujuvaa, vaikka jo kehyksiä hahmotellessa oli käynyt selväksi, että ne voivat olla osittain päällekkäisiä. Erityisesti regiimin kehys ja liberaalidemokratian kehys menivät muutamaan otteeseen limittäin, sillä hallitsevan regiimin legitimitetti on liberaalidemokratian keskeinen pilari. Luokittelussa regiimin kehys rajattiin kuitenkin koskemaan tiukasti yksinomaan kamppailua valtiiovallasta, jolloin liberaalidemokratian kehyksellä katettiin demokratiaan kuuluvien arvojen ja normien arviointi länsimaisesta näkökulmasta.

Myös modernisaation kehyksen ja uskonnon kehyksen selkeä erottaminen oli lopulta hieman haastavaa, sillä islaminusko kietoutuu Turkin modernisaatioprojektiin monin tavoin. Modernisaation kehystä käytettiin luokittelussa kuitenkin laajemmassa merkityksessä kuin uskonnon kehystä, sillä modernisaatiolla on tarkoitettu Turkissa paljon muutakin kuin pelkkää sekularismia. Kuten teoriaosiossa todettiin, modernisaatioprosessi oli kokonaisvaltainen pyrkimys länsimaistaa turkkilainen yhteiskunta ja nostaa se kehityksessä pidemmälle edenneiden valtioiden rinnalle.

6.2. Sanomalehdet kaappausyrityksen kehystäjinä

6.2.1. Analyysin syventämisestä

Tässä luvussa tutkimuksen aineistoa analysoidaan edellä esiteltyjen tulkintakehysten näkökulmasta. Syväluennan yhteydessä kehyksien ilmenemistä ja rakenneosia eritellään aikaisempaa systemaattisemmin. Uudet löydökset asetetaan kontekstiin peilaamalla niitä lyhyesti tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen, vaikka tarkempi teoreettinen analyysi seuraa vasta pohdintaluvussa.

Teorialuvussa demokratian monitulkintaista käsitettä selkiytettiin ja rajattiin Dahlin polyarkia-tyypittelyllä. Polyarkialla tarkoitetaan järjestelmää, joka turvaa kansalaisten poliittisen tasa-arvon. Lisäksi se takaa yksilölle mahdollisuuden muodostaa mielipiteensä autonomisesti.²²³ Polyarkia-käsitettä voidaankin pitää keinona kirkastaa nykyaikaisissa valtioissa demokratian tunnusmerkit. Lisäksi tutkimuksen teoreettista viitekehystä täydennettiin yksilön vapauksien ja oikeuksien tarkastelulla, sillä niiden kunnioittamista voi pitää liberaalidemokratian erottamattomana piirteenä. Tiivistetysti voidaan sanoa, että liberaalissa demokratiassa perustuslaki rajoittaa vallanpitäjien toimia suhteessa kansalaisiinsa. Monesti toimivaltaa rajoittavat myös kansainväliset sopimukset.

Analyysissa edetään kehys kehykseltä – ei lehti lehdeltä. Valinta johtuu siitä, että tutkimuksen fokus ei ole niinkään sanomalehtien keskinäisissä eroissa, vaan yleisemmin länsilehtien Turkki-kirjoittelussa. Olennaisempaa onkin tarkastella kehystämistä Entmanin hengessä. Kuten menetelmäluvussa todettiin, hänen mukaansa todellisuutta kehystettäessä määritellään ongelmia, diagnosoidaan syitä, tehdään moraalisia arvostelmia ja esitetään parannuskeinoja.²²⁴ Aluksi kunkin kehyksen esiintymistä kuvaillaan

²²³ Dahl 1989, 97–115.

²²⁴ Entman 1993, 51–58.

yleisesti, minkä jälkeen analyysia tarkennetaan esimerkkien avulla. Kaikki sanomalehtiaineiston ei-suomenkieliset suorat lainaukset ovat tutkijan itsensä kääntämiä.

Koska tutkimus keskittyy todellisuuden representoimiseen, analyysissa ei juurikaan arvioida kehyksiä todellisuuden konstruoijina. Kielelliset representaatiot ovat aina lukuisten valintojen tulosta, joten analyysissa eritellään myös lehdissä toistuvia tehokeinoja ja yhtäläisyyksiä silloin, kun ne nousevat aineistosta luontevasti.²²⁵ Seuraavassa laadullisessa kehysanalyysissa korostuu kuitenkin sanomalehtiaineiston tulkinta suhteessa sen kontekstiin. Lähestymistavassa tekstit mielletään tapoina selittää ja esittää Turkin vallankaappausyritystä seurannutta tapahtumien vyyhtiä. Tavoitteena on erotella erilaisia todellisuuden jäsennostapoja, joilla tapahtumia käsiteltiin lehtiaineistossa. Keskeisimmät lehtiartikkeleiden argumentit on koostettu kehyksittäin taulukkoon luvun loppuun.

6.2.2. Liberaalidemokratian kehys

Kuten määrällisestä analyysistä kävi ilmi, liberaalidemokratian kehys oli selvästi suosituin tapa kehystää Turkin tapahtumia. Turkkia koskevien uutistekstien kehystäminen liberaalidemokratian näkökulmasta on hedelmällistä, sillä maata on pidetty liberaalidemokratian ”majakkana” muuten autoritaarisesti johdettujen Lähi-idän valtioiden liepeillä. Sen voidaan luonnehtia vakaimmillaan tarjonneen mallin muslimimaasta, jossa kohtalaiset poliittiset vapaudet ja oikeudet on yhdistetty islaminuskon maltilliseen tulkintaan.

Kiinnostavana esimerkkitapauksena Turkin demokratia on ollut ahkeran kommentoinnin kohde läntisissä medioissa jo pitkään. Kuten metodiluvussa pantiin merkille, tulkintakehikot koostuvat pitkälti ”hiljaisesta tiedosta”, jonka uutisten tekijät ja yleisö jakavat kollektiivisesti. Tällöin myöskään Turkin demokratiakehityksen vaiheita ei ole välttämätöntä tuntea yksityiskohtaisesti – riittää, että esimerkiksi sanomalehtiartikkelin kehys helpottaa tapahtuman tai ilmiön asettamista ymmärrettävään kontekstiin.

Tutkimusaineiston perusteella liberaalidemokratian kehikossa paneuduttiin erityisesti määrittelemään käsillä olevaa ongelmaa ja tekemään moraalisia arvostelmia. Pääosin länsimaiselle lukijakunnalle osoitettujen uutisten kehystäminen liberaalidemokratian näkökulmasta ei ollut yllättävää. Jutut toivat odotetusti ilmi kaappausyrityksen seurauksia oikeusvaltion näkökulmasta. Moni toimittaja nostikin esille

²²⁵ Väliaverron 1998, 19.

oikeuksien ja vapauksien roolin demokratian kulmakivinä. Vallankaappausta käsitelleet artikkelit eivät analysoineet Turkin demokratian tilaa kovin syvällisesti: esimerkiksi termin ”autoritaarinen” käyttö oli hyvin moninaista ja epätäsmällistä. Liberaalidemokratian näkökulmasta kehyksen kautta välittyneen pääviestin voisi kiteyttää seuraavasti: vallankaappausyrityksen seurauksena Turkin heiveröinen demokratia koki tappion, mutta presidentti Erdoğanin autoritaariset suunnitelmat ottivat harppauksen eteenpäin.

Siihen nähden, että Turkki oli juuri välttynyt sotilasvallankaappaukselta, aineiston lehdet eivät juurikaan jakaneet kiitosta maan nykyhallinnolle presidentti Erdoğanista puhumattakaan. Liberaalidemokratian kehyksen suosiota saattoivat lisätä vallankaappausyritystä seuranneet Erdoğanin rajut puheenvuorot, joiden mukaan turkkilainen yhteiskunta on puhdistettava haitallisista aineksista. Ilman presidentin kovisteluja toimittajat olisivat saattaneet kehystää tilanteen toisin. Vaihtoehtoisesti tilanteen olisi voinut representoida niin, että demokratia on juurtunut turkkilaiseen yhteiskuntaan niin syväälle, että vallankaappaukset eivät ole enää mahdollisia. Moni kommentaattori, kuten Dagens Nyheterin Hanne Kjöllner, löysi Erdoğanin puheista kuitenkin huolestuttavia kaikuja: ”Ihmisten kutsuminen viruksiksi ja etäpesäkkeiksi kuulostaa epämiellyttävän tutulta. [...] Erdoganin sanavalinnat osoittavat, että jo valmiiksi huono voi muuttua paljon pahemmaksi.”²²⁶

Yhdessäkään lehdessä ei kannatettu vallankaappausta tai edes toivottu hallituksen kaatuvan. Vaaleissa mandaattinsa saanut AKP-hallitus oli artikkelien mukaan legitiimi poliittisen vallan käyttäjä, vaikka sen linja ei juuri miellyttänyt toimittajia. The New York Timesin Thomas L. Friedman sanoittikin kolumnissaan dilemmaa kahden huonon vaihtoehdon välillä: ”Vastustan vaistonvaraisesti demokraattisesti valittuja hallituksia vastaan suunnattuja sotilasvallankaappauksia, jollainen Turkissa juuri koettiin. Mutta olenko paha ihminen, jos osa minusta ajatteli Turkin presidentin ansainneen sen?”²²⁷

Turkin nykyhallinto sai ryöpytystä osakseen The New York Timesin pääkirjoituksessa heti kaappausyrityksen tyrehdyttyä. Lehti listasi presidentti Erdoğanin synneiksi sananvapauden rajoittamisen, median kontrolloinnin ja ihmisoikeuksien polkemisen. Pääkirjoitus maalasi Turkin presidentistä kuvaa yhä autoritaarisempaa johtajana, jonka ohjauksessa maa oli ajautunut kauaksi

²²⁶ Att beskriva människor i termer av ”virus” och ”metastaser” klingar obehagligt välbekant. [...] Erdogans ordval indikerar att det so redan är illa kan bli långt värre. (Kjöllner 23.7.2016.)

²²⁷ I instinctively oppose military coups against democratically elected governments, like the one in Turkey. But am I a bad person if part of me felt that Turkey’s president had it coming? (Friedman 20.7.2016.)

demokraattisesti hallitusta muslimimaasta. Kirjoituksessa arvioitiin, että yhä kostonhimoisempi presidentti Erdoğan käyttää kriisiä hyväkseen, jotta saisi hiljennettyä viimeisetkin vastustajansa.²²⁸

Moni Turkin demokratiakehitykseen paneutunut toimittaja näki vallankaappauksen osana Turkissa koettujen levottomuuksien jatkumoa. Liberaalidemokratian kehikolla pyrittiin selkiyttämään kuvaa Turkin kaaoksesta. Goffmanin hengessä voidaan ajatella, että toimittajat pyrkivät teksteissään avaamaan yleisölleen, mitä maassa oikein on meneillään.²²⁹ Muun muassa Helsingin Sanomien Minna Nalbantoglu peilasi analyysissään sotilasvallankaappauksen seurauksia maan viimeaikaiseen kehitykseen: ”Erdoğan on viime vuosina edennyt määrätietoisesti kohti valtiota, jossa valta kasautuu hänen käsiinsä eikä arvostelua sallita. Lehdistönvapautta on kavennettu, arvostelijoita haastettu oikeuteen ja oikeuslaitoksen itsenäisyyttä nakerrettu”.²³⁰

Heti katutaisteluiden päätyttyä presidentti Erdoğan ja hänen AKP-hallituksensa määräisivät ennennäkemättömän laajat puhdistukset aloitettaviksi. Viranomaisten, tuomareiden, syyttäjien, yliopisto-opettajien, toimittajien ja upseerien puhdistuksia verrattiin jopa Mao Zedongin kulttuurivallankumouksen ja Iranin islamilaisen vallankumouksen jälkeisiin opposition kitkemisaaltoihin.²³¹ Myös The New York Timesin Roger Cohenin arvio kaappausyrityksen seurauksista oli synkkä. Hänen mukaansa sen epäonnistuminen ei suinkaan tarkoittanut, että Turkin demokratia olisi selvinnyt tapauksesta voittajana: ”Voi hyvin olla, että demokratia sai Turkissa loisteliaan voiton vain tullakseen hitaasti kuristetuksi.”²³²

Mielenkiintoisesti puhdistuksista käytettiin kaikissa neljässä lehdessä kutakuinkin samaa termiä ”noitavaino”, ”witch-hunt” tai ”hăxjakt”, joka luo osuvan mielikuvan ”kerettiläisten” jahtaamisesta. Artikkeleissa esiintyi muutenkin paljon samankaltaisia kielellisiä tehokeinoja. Ei olekaan mikään salaisuus, että toimittajat saavat vaikutteita toistensa teksteistä yli valtio- ja kielirajojen. Ilmaisutapojen yhtenäistyminen ei rajoitu pelkästään tiettyihin käsitteisiin tai termeihin, vaan myös artikkelien kehystämiseen. Esimerkiksi Turkin puhdistuksista uutisoitaessa erittäin yleinen tehokeino oli luetella virastoistaan syrjäytettyjen lukumääriä, kuten The New York Timesissa:

²²⁸ The New York Times 18.7.2016.

²²⁹ Goffman 1986, 8.

²³⁰ Nalbantoglu 22.7.2016.

²³¹ Hubbard ym. 22.7.2016.

²³² It may well be that democracy has triumphed in Turkey only to be strangled at a slower pace. (Cohen 16.7.2016.)

”Presidentti Erdogan on vastannut epäonnistuneeseen vallankaappausyritykseen kostamalla umpimähkäisesti. Viimeisten laskelmien mukaan lähes 35 000 armeijan, turvallisuusjoukkojen ja oikeuslaitoksen työntekijää – mukaan lukien 103 kenraalia ja amiraalia – on pidätetty tai erotettu; 15 000 opetusministeriön työntekijää on pidätetty virantoimituksesta; 21 000 opettajan opetusluvut on kumottu ja 1 500 yliopistojen dekaania on pakotettu irtisanoutumaan.”²³³

Dagens Nyheter puolestaan toteaa, että Turkista on tullut maa, josta ihmiset pakenevat. Se summasi puhdistusten laajuutta pari viikkoa The New York Timesin jälkeen: ”Kuten DN raportoi eilen, heinäkuun 15. päivän kaappausyrityksen jälkeen 18 000 henkilöä on pidätetty, lähes 10 000 on vangittu ja runsaat 70 000 erotettu.”²³⁴

Puhdistusten edetessä ja yltyessä aineiston artikkelit tyytyvät pitkälti kuvailemaan Turkin luisua kohti yhä autoritaarisempaa hallintoa ja AKP:n suosiman islaminuskon vahvistumista julkisessa elämässä. The Timesin pääkirjoitus asettui tiukasti liberaalidemokratian puolelle, kun se kehotti selväsanaisesti Turkia keskittymään demokratian ja sekularismin vahvistamiseen. Sen mukaan kuolemanrangaistuksen palauttaminen, näytösoikeudenkäynnit ja laillisuusperiaatteen romahtaminen olisivat syventäneet kriisiä entisestään. Jos kierrettä ei saataisi katkaistua, ei Erdoğan olisi paljon sotilasjuntaa parempi vaihtoehto.²³⁵

Vain pari päivää kaappausyrityksen jälkeen Turkin median toimilupien sääntelijä kumosi 24 radio- ja TV-aseman lisenssit. The Timesin Alexander Christie-Miller muistuttikin kolumnissaan, että kerran kukoistanut Turkin mediakenttä oli alistettu valtiovallan kontrolliin. Toimittajan mukaan poliittiselle oppositiolle jäi yhä vähemmän liikkumatilaa AKP:n haastamiseen, kun tyytymättömyyden kanavointiin ei ollut enää työkaluja mediassa.²³⁶ Turkin nykyjohdon suhtautuminen lehdistönvapauteen ja journalisteihin herätti ymmärrettävästi ankaraa kritiikkiä kaikissa aineiston lehdissä. Toimittajan näkökulmasta sananvapauden loukkaaminen on erityisen räikeä osoitus demokratian hyljeksimisestä. Dagens Nyheter muistutti, että despoottisilla hallitsijoilla on taipumuksena leimata riippumattomat toimittajat pettureiksi, vallankaappajiksi tai vakoilijoiksi.²³⁷ Lehdistönvapauden tilaa kansainvälisesti

²³³ President Recep Tayyip Erdogan has responded to the failed coup in Turkey with indiscriminate retribution. At last count, nearly 35,000 members of the military, security forces and judiciary – including 103 generals and admirals – have been detained or dismissed; 15,000 education ministry employees have been suspended; the licenses of 21,000 teachers have been revoked; and more than 1,500 university deans have been forced to resign. (The New York Times 20.7.2016.)

²³⁴ Som DN rapporterade i går har över 18 000 personer gripits efter kuppörsöket den 15 juli, nästan 10 000 har häktats och drygt 70 000 evskedats. (Nyström 4.8.2016.)

²³⁵ Christie-Miller 21.7.2016.

²³⁶ Christie-Miller 20.7.2016.

²³⁷ Lundqvist 27.7.2016.

valvova kansalaisjärjestö Committee to Protect Journalist raportoikin loppuvuodesta 2016, että puhdistusten seurauksena kolmasosa maailman vangituista journalisteista virui Turkin vankiloissa.²³⁸

Solidaarisuuden osoitusten vähäisyys länsimaiden taholta sai presidentti Erdoğanilta ankaran tuomion. Tämän tutkimuksen otoksen perusteella hän ei juuri saanut läntiseltä medialta selkänojaa kamppailulleen valtion rakenteisiin soluttautuneita aineksia vastaan. Presidentti Erdoğan syyttikin länsimaita ja läntistä mediaa moneen otteeseen penseästä suhtautumisesta vallankaappauksen kukistumiseen. Hän totesi, että kaappaukseen osallistuneiden oikeusturvasta huolehtivat maat eivät voisi olla enää Turkin ystäviä.²³⁹ Konflikti Turkin presidentin ja länsimaiden välillä kiteytettiin Dagens Nyheterin pääkirjoituksessa elokuun lopulla:

”Turkki on tyytymätön siihen, että länsimaat eivät ole tuominneet kaappausyritystä riittävän jämerästi, vaan ne ovat sen sijaan ilmaisseet huolensa sitä seuranneista puhdistuksista (klappjakten). Mutta Erdogan alkoi käyttää valtaa autoritaarisesti jo paljon aikaisemmin, ja nyt vallankaappauksia käytetään peitetarinana vapauksien polkemiseksi.”²⁴⁰

Kuten luvun mittaan on käynyt ilmi, aineistossa esiintynyt liberaalidemokratian kehys maalasi Turkin sotilasvallankaappauksesta ja sen seurauksista synkkää kuvaa. Tendenssi on poikkeuksellinen, sillä yleensä oikeusvaltiosta ollaan huolissaan onnistuneen vallankaappauksen jälkeen, kun sotilasjunta ottaa vallan. Otoksen artikkeleissa ei kuitenkaan jaksettu juuri iloita vaaleissa mandaattinsa saaneen hallituksen pelastumisesta, koska sen linjaa ei pidetty liberaalidemokratian mukaisena. Asenne AKP-vetoista hallitusta kohtaan lienee muuttunut kielteiseksi vuosien varrella erinäisten kansainvälistä huomiota saaneiden konfliktien myötä.

Negatiivinen suhtautuminen hallitukseen henkilöityi erityisesti presidentti Erdoğaniin, jota pidettiin monessa artikkelissa synonyymina koko hallitsevalle regiimille. Jutusta toiseen toimittajat totesivat, että Turkki luisuu yksinvaltaisuuteen, oikeusvaltio rapautuu ja demokratiaa ei kunnioiteta. Tämä käy ilmi jo kartoittamalla aineistossa yleisesti esiintyneitä termejä. Vallanpitäjien tulkittiinkin ”polarisoivan”, ”rajoittavan”, ”rapauttavan”, ”väheksyvän”, ”tuhoavan”, ”kontrolloivan” ja ”lakkauttavan” demokratian kannalta välttämättömiä yhteiskunnan arvoja ja toimintoja. Lisäksi yhä ”totalitaarisemman”,

²³⁸ Committee to Protect Journalists 2016.

²³⁹ The Guardian 29.7.2016.

²⁴⁰ Turkiet är missnöjt med att västvärlden inte har fördömt kuppörsöket tillräckligt skarpt, och i stället klagat på den följande klappjakten. Men Erdogans auktoritära styre började utvecklas långt innan, och nu användas myteriet som täckmantel för att trampa ned friheten. (Dagens Nyheter 19.8.2016.)

”autoritaarisemman” tai ”despoottisemman” presidentin nähtiin vaimentaneen kriittiset opposition puheenvuorot ja uhranneen yhteiskuntarauhan keskittääkseen itselleen mahdollisimman paljon valtaa.

6.2.3. Yhteistyön kehys

Aineiston neljä sanomalehteä julkaisivat puolentoista kuukauden aikana yhteensä 412 uutisjuttua Turkin tilanteesta vuoden 2016 kesällä. Jo juttujen määrä kielii siitä, että kyse on kansainvälistä huomiota puoleensa vetävästä valtiosta. Toki sotilasvallankaappauksista uutisoidaan yleensäkin laajasti, mutta Turkin tapauksessa konfliktiin kytkeytyi moninaisia ulkopuolisia intressejä. Ne olivatkin näyttävästi esillä tutkimusaineistossa. Vallankaappausyrityksen kehystäminen yhteistyöstä käsin oli määrällisen analyysin perusteella toiseksi yleisintä liberaalidemokratian kehyksen jälkeen. Länsimaisten sanomalehtien toimittajat kokivat ilmeisesti, että kaappausyrityksen aiheuttaman epävakauden vaikutuksia erityisesti suhteessa Euroopan unioniin, sotilasliitto Natoon ja Syyrian levottomuuksiin oli tarpeellista reflektoida.

Jäsen ehdokkuus Euroopan unioniin ja sotilasliitto Naton jäsenyys ovat olleet osa Turkin pitkää lännettymisen doktriinia, jota käsiteltiin teorialuvun taustoituksessa. Kiinnittyminen läntiseen yhteisöön ei kuitenkaan ole itsestään selvää, sillä Turkin nykyjohto on väläytellyt viime vuosina yhteistyösiteiden tiivistämistä muunlaisten yhteisöjen kanssa. Presidentti Erdoğan on viime vuosina kritisoinut EU:ta yhä kovemmin sanakääntein ja etsinyt vaihtoehtoisia yhteistyömuotoja. Yhtenä potentiaalisena viitekehyksenä on pidetty Shanghain yhteistyöjärjestöä, jonka jäseniä ovat muun muassa Venäjä, Kiina, Kazakstan ja Uzbekistan.²⁴¹

Länsimaista katsottuna Turkki sijaitsee niin maantieteellisesti, kulttuurisesti kuin poliittisesti raja-alueella. Varsinkin Istanbulia on pidetty metropolina, jossa itä ja länsi kohtaavat. Käsitys Turkista jonkinlaisena raja-alueen puskurivaltiona on laajalti omaksuttu länsimaissa, mutta Turkin näkökulmasta se voi tuntua erikoiselta. Bosporinsalmelta käsin katsoen uusia yhteistyömahdollisuuksia on kaikissa ilmansuunnissa, muuallakin kuin lännessä. Tätä taustaa vasten yhteistyön kehyksen suosiminen länsimaisissa sanomalehdissä on ymmärrettävää.

²⁴¹ Reuters 20.11.2016.

Yhteistyötä korostava kehys kuvasi Turkin tilanteen kehittymistä huolestunein sanavalinnoin. Yhteistyö terminä voikin välittää tässä yhteydessä harhaanjohtavan myönteisiä konnotaatioita. Sen avulla nimittäin Turkki representoitiin epävakana valtiona, jonka kumppanuuteen ei ole luottamista. Helsingin Sanomissa ja Dagens Nyheterissä korostuikin huoli Turkin ja EU:n välisen pakolaissopimuksen tulevaisuudesta. Ristiriitaisesti sekä sopimuksen pitävyys että sen aiheuttamat ihmisoikeusvaikutukset askarruttivat lehtien toimittajia. The New York Timesin toimittaja Nikos Konstandaras tiivisti Turkin merkityksen yhteistyön näkökulmasta seuraavasti:

”Turkki on elintärkeä Lähi-idälle ja koko Euroopalle. Vähäinenkin väkivallan kierre lisää epävakautta Syyriassa ja Irakissa, vaikeuttaa sodankäyntiä niin kutsuttua Islamilaista valtiota vastaan ja voi lähettää lisää pakolaisia ja maahanmuuttajia kohti Kreikkaa ja Euroopan unionia.”²⁴²

Vuoden 2016 kesällä EU:ssa ei kaivattu lisää ongelmia, sillä Ison-Britannian äänestys EU-erosta oli pidetty juuri kesäkuussa. Heinäkuussa Ranskan Nizzassa oli puolestaan koettu terroristinen kuorma-autohyökkäys, joka oli lisännyt turvattomuuden tunnetta EU-maissa ja osaltaan koventanut asenteita turvapaikanhakijoita kohtaan. The Timesin Edward Lucas kirjoittikin, että EU:sta eroavan Britannian näkökulmasta olisi houkuttelevaa antaa unionin selvitellä naapuruussuhteitaan Turkin kanssa keskenään, mutta se ei ollut Lucasista relevantti vaihtoehto. Turkki oli nimittäin liian merkittävä sotilaallinen kumppani Mustallamerellä ja kamppailussa terroristijärjestö Isisiä vastaan Irakissa ja Syyriassa.²⁴³ Myös The New York Times kehysti Turkin epävakautta uhkana turvallisuusyhteistyölle.

Helsingin Sanomat tiivisti EU-Turkki-suhteen kompleksisuuden pääkirjoituksessaan heinäkuun lopulla, kun Turkin hallitus oli väläyttänyt kuolemanrangaistuksen ottamista takaisin käyttöön: ”Jos Turkki palauttaa kuolemanrangaistuksen, se olisi EU:lle kunniallinen syy lopettaa pitkään jäissä olleet jäsenyysneuvottelut. Jo ennen vallankaappausyritystä on käynyt selväksi, ettei Erdoğanin johtamasta Turkista ole EU:n jäseneksi.”²⁴⁴ Ironisesti juuri Erdoğan ajoi vuonna 2004 pääministerinä ollessaan kuolemanrangaistuksen poistamista askeleena, joka veisi Turkkiä lähemmäs EU-jäsenyyttä.

²⁴² Turkey is crucial to what happens in the rest of the Middle East and, to a great extent, Europe. Any spiral into further violence will further destabilize Syria and Iraq, hinder the war against the so-called Islamic State, and perhaps send more refugees and immigrants toward Greece and the rest of the European Union. (Konstandaras 27.7.2016.)

²⁴³ Lucas 18.7.2016.

²⁴⁴ Helsingin Sanomat 19.7.2016.

Suomen laajalevikkeisimmän sanomalehden tiukka asenne kertoo merkittävästä asennemuutoksesta suhteessa Turkin jäsenyyteen. Maa valittiin jäsenkandidaatiksi vuonna 1999 juuri Helsingin huippukokouksessa, mikä osaltaan vahvisti Suomen ja Turkin välisiä hyviä suhteita. Helsingin Sanomat kuitenkin arvosteli vallankaappausyrityksen jälkeistä kehitystä Turkissa: ”Suomi joutuu vakavasti miettimään, kuinka suhtautua yksinvaltiaaseen, joka on romuttamassa suomalaistenkin tekemän kovan työn Turkin kehittämisessä ihmisoikeuksia kunnioittavaksi demokratiaksi.”²⁴⁵

Kirjeenvaihtaja Erik Ohlsson kuvaili EU:n saamattomuutta Turkin ihmisoikeustilanteen äärellä ”tekopyhäksi” Dagens Nyheterissä. Pakolaissopimus, jonka avulla turvapaikanhakijoiden tulo Eurooppaan saatiin vähenemään, oli muodostunut Ohlssonin mukaan Erdoğanille valttikortiksi, jolla pystyi kiristämään EU:ta.²⁴⁶ Lehden pääkirjoituksessa puolestaan ennustetiin pakolaissopimuksen kauaskantoisempia vaikutuksia, sillä Turkki-kumppanuuden nähtiin olevan vastoin unionin periaatteita. Kirjoitus pohti, minkälaisessa valossa tulevaisuuden historiankirjoittajat näkevät EU:n päätökset pakolaiskriisin aikana.²⁴⁷ Turkki-uutisoinnin kehystämistä niin sanotun *tekopyhän EU:n kehiksestä* käsin eritellään luvun loppupuolella muiden aineistosta induktiivisesti nousseiden tulkintakehikoiden yhteydessä.

The Timesin viljelemästä yhteistyön kehiksestä ilmenevät Turkin epävakauden haasteet suhteessa Euroopan unioniin ja Natoon. Lehden pääkirjoituksessa todetaan, että pakolaissopimus on brexit-neuvotteluista huolimatta Britannian päänvaiva: ”Euroopan (pakolais-) sopimus Turkin kanssa on epävakaata laatua. Se on vahvasti riippuvainen presidentti Erdoğanin päähänpistoista ja Turkin sisäpolitiikan mylläkästä.”²⁴⁸

Lähi-idästä Eurooppaan suuntautuvan pakolaisuuden kuvaamisessa kaikki neljä aineiston sanomalehteä käyttivät samankaltaista terminologiaa. Pakolaiset ”huuhtoutuivat” (engl. wash up) Kreikan saarille ja ”virtasivat” (esim. engl. flow, influx) Eurooppaan. Esimerkiksi The New York Timesissa pakolaiskriisiä kehystettiin vaarana EU:n vakaudelle: ”Viime vuoden pakolaistulva päästi valloilleen nationalistiset ja

²⁴⁵ Helsingin Sanomat 24.7.2016.

²⁴⁶ Ohlsson 27.7.2016.

²⁴⁷ Dagens Nyheter 19.7.2016.

²⁴⁸ Europe’s pact with Turkey is an unstable one. It depends heavily on the whim of President Erdogan and on the hurly-burly of the country’s domestic politics. (The Times 18.8.2016.)

muukalaisvihamieliset voimat monessa Euroopan maassa, mikä horjutti poliittisia järjestelmiä ja yhteiskuntia sekä uhkasi unionin yhtenäisyyttä.”²⁴⁹

The New York Timesissa pyhitettiin parikin pääkirjoitusta Turkki-yhteistyölle puhdistusten laajuuden käytyä ilmi elokuussa 2016. Kaappausyrityksen jälkipuinnissa niin Turkin hallitusta tukeva lehdistö, poliitikot kuin monet kansalaiset osoittivat syyttävällä sormella Washingtonin suuntaan, sillä Yhdysvaltain väitettiin sekaantuneen Turkin sisäisiin asioihin. Näkyvimpänä osoituksena suhteiden kiristymisestä presidentti Erdoğan esitti Yhdysvalloille uhkavaatimuksen: joko Yhdysvallat luovuttaisi Pennsylvaniassa asuvan Gülenin tai muuten Turkin välit Yhdysvaltoihin kärsisivät merkittävästi.²⁵⁰ Gülen muutti 1990-luvun lopulla maanpakoon Yhdysvaltoihin Turkin viranomaisten kääntänyt häntä vastaan. Pääkirjoituksessa 4.8.2016 The New York Times korosti, ettei Yhdysvalloilla voi olla mitään intressiä lisätä epävakautta alueella, joka on muutenkin kaaoksen vallassa.²⁵¹ Lisäksi lehdessä kannettiin huolta Naton taktisista ydinaseista, joita on sijoitettu säilöön Incirlikin lentotukikohtaan Etelä-Turkkiin.

Jos EU-maat olivat pahassa välikädessä Turkin ennalta-arvaamattoman kehityksen ja valtiojohdon kanssa, niin oli Nato-kumppani Yhdysvallatkin. Turkin painoarvo Natossa sai Yhdysvaltain ulkopoliittisen johdon pyrkimään maltilliseen dialogiin Ankaran kanssa. The New York Timesi antoikin pääkirjoituksessaan Washingtonille tunnustusta diplomaattisista ponnisteluista. Vaikka lehti lähestyi konfliktia sotilasyhteistyötä korostamalla, se muistutti, ettei ihmisoikeuksista pidä tinkiä: ”Washington on tehnyt selväksi, kuinka korkealle se arvostaa yhteistyön Turkin kanssa. Tämän ei kuitenkaan pitäisi antaa Erdoğanille vapaita käsiä loukata ihmisoikeuksia tai vaientaa poliittisia vastustajiaan.”²⁵²

Pitkään The New York Timesin kirjeenvaihtajana Istanbulissa työskennelleen Stephen Kinzerin arvion mukaan Turkista tuli kaappausyritystä seuranneiden puhdistusten myötä yhtä lailla taakka kuin liittolainen. Hänen kaunistelematon arvionsa suhteiden tilasta kielii Naton sisäisistä jännitteistä: ”Koskaan aikaisemmin ei Naton jäsen ole harhautunut yhtä kauaksi muusta joukosta. Tämä pakottaa Yhdysvallat tekemään kivuliaan päätöksen. Se voi sulkea silmänsä (disavow) Erdoğanilta, katkaista välit

²⁴⁹ Last year’s influx of refugees unleashed nationalistic and xenophobic forces in many European countries, unsettling their politics and societies, threatening the union’s cohesion. (Konstandaras 27.7.2016.)

²⁵⁰ CNN 11.8.2016.

²⁵¹ The New York Times 4.8.2016.

²⁵² Washington has made clear how highly it regards its alliance with Turkey. But that should not give Mr. Erdogan carte blanche to violate human rights or suppress his political foes. (The New York Times 26.8.2016.)

Turkin kanssa tai jopa yrittää erottaa se Natosta.” Kinzer kuitenkin päätyy kannattamaan suhteiden säilyttämistä, sillä Yhdysvalloilla ei ole Lähi-idässä hänen mielestään muitakaan oikeita ystäviä.²⁵³

Vallankaappausuutisoinnissa Turkin nähtiin loittonevan EU:sta ja Natosta, sekä riitelevän Yhdysvaltain ulkopoliitiikan johdon kanssa. Toisaalta presidentti Erdoğanin tulkittiin etsivän uusia ystäviä menetettyjen tilalle, ja Turkin kirjoitettiin jopa ”flirttailevan” Venäjän kanssa. Yhteistyön kehystä tarkasteltaessa käykin ilmi, että sanomalehdet kuvasivat valtioiden välisiä suhteita hyvin abstraktilla tavalla liikkeinä ja liikahteluina eri suuntiin. Tätä voi pitää hyvin ominaisena tapana selittää todellisuutta ja sanoittaa sitä ymmärrettävään muotoon. Esimerkiksi Karvosen mukaan uutisjutun kirjoittaja voi hahmottaa vaaleja vaikkapa hevoskilpailuna, mikä määrittää artikkeliin valittavia termejä.²⁵⁴

Vaikka nopeutta mittaava kilpailu ei olisikaan paras mahdollinen vaaleja kuvaava metafora, sitä esiintyy vaaliuutisoinnissa melko paljon. Presidenttiehdokkaat käyvät ”kilpajuoksua” Valkoiseen taloon tai heidän kuvataan olevan kisan ”loppusuoralla”. Kamppailu suuren EU-viraston sijoituspaikasta voidaan puolestaan kuvata lehtitekstissä eurooppalaisten kaupunkien ”kilpajuoksuna”. Samalla tavalla toimittaja voi hahmottaa valtioiden ja ylikansallisten toimijoiden välisiä suhteita kuin mitä tahansa työyhteisöä, jossa ihmiset ystäväystyvät, kyräilevät ja muodostavat kuppikuntia.

Vaikka ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys luetaan usein menestyksekkään diplomatian reunaehdoiksi, valtioiden välit voivat tulehtua tai korjaantua nopeastikin. Tämä pätee ainakin Turkin kaltaiseen vahvasti presidenttivetoiseen järjestelmään. Maan suhteet Venäjään kärsivätkin vakavan kolauksen vuoden 2016 marraskuussa, kun Turkki ampui alas rajansa läheisyydessä lentäneen venäläishävittäjän. Selkkaus kärjistyi niin pitkälle, että Venäjä asetti Turkille talouspakotteita ja keskeytti lomalennot Turkkiin. Reilun puolen vuoden kylmä kausi maiden välisissä suhteissa päättyi kuitenkin kohtuullisen nopeasti, kun Turkki taipui esittämään virallisen anteeksipyyntönsä tapahtuneesta.²⁵⁵

Lehdet käyttivät yhteistyön kehystämisen keinoina myös Turkin epävakauden korostamista. Sitä voi pitää kattokäsitteenä niille syille, joiden vuoksi Turkki on entistä huonompi yhteistyökumppani. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 17.7.2016 arvioitiin kaappausyrityksen vaikutusta Turkin vakaudelle neljään otteeseen. Sen nähtiin esimerkiksi kasvattaneen ”epävakauden vaaraa muutenkin

²⁵³ Never has a NATO member strayed so far from the fold. This pushes the United States toward a painful choice. It can disavow Mr. Erdogan, break with Turkey and even try to expel it from NATO. (Kinzer 3.8.2016.)

²⁵⁴ Karvonen 2000, 81.

²⁵⁵ BBC 2.7.2017.

tulenaralla alueella”. Lisäksi muistutettiin, että: ”Muulle maailmalle Turkin vakaus on erittäin tärkeää, ei vähiten johtuen Turkin avainasemasta pakolaiskriisissä.”²⁵⁶

6.2.4. Regiimin kehys

Regiimin kehys oli luonteva valinta yhdeksi tämän tutkimuksen teorialähtöisistä tulkintakehikoista, sillä Turkin poliittista historiaa sävyttäneillä regiimien välisillä valtakamppailuilla on relevanssia vielä nykyäänkin. On kuitenkin tarpeen tähdentää, että regiimitutkimuksen saralla regiimin käsite on saanut monia sellaisia merkityksiä, jotka eivät ole olennaisia tässä tutkimuksessa sovellettavan regiimin kehyksen kanssa. Esimerkiksi kansainvälisessä politiikassa käytetyllä regiimi-käsitteellä, jolla voidaan tarkoittaa erinäisten sopimusten ja normien kokonaisuutta, ei ole relevanssia tämän analyysin kannalta. Huomio kohdistuukin tällä erää suppeasti regiimien väliseen kamppailuun valtion poliittisesta hallintajärjestelmästä.

Määrällisestä tarkastelusta kävi ilmi, että regiimin kehys oli teorialähtöisistä kehyksistä kolmanneksi yleisin tapa kehystää Turkissa vallinnutta tilannetta kesällä 2016. Kamppailua valtiovallasta kehystettiin analysoimalla erityisesti konfliktiin johtaneita jännitteitä. Toimittajat tekivät myös moraalisia arvostelmia kuolonuhreja vaatineen intervention syillisistä. Kaappausyrityksen seurauksia analysoitiin aineiston artikkeleissa kolmen eri potentiaalisen regiimin eli AKP-vetoisen istuvan hallituksen, armeijan ja gülenistisen Hizmet-liikkeen kannalta.

Kun vallankaappaus nousi kansainväliseen tietoisuuteen, moni kommentaattori arvioi sen olevan, kemalismia perinteisesti puolustaneen, armeijan viimeisin yritys syrjäyttää poliittinen islam Turkin julkisesta elämästä. Armeijan syyttäminen sotilasvallankaappausyrityksestä onkin looginen tapa kehystää tapahtunutta, sillä Turkin kompleksisen sisäpolitiikan tunteminen ei ole mikään itsestäänselvyys länsimaisten toimittajien ja yleisön keskuudessa. Melko pian Turkin tilanteen rauhoituttua analyyseissa alettiin kuitenkin vierittää vastuuta kaappausyrityksestä gülenistisen veljeskunnan niskaan, vaikka aineistosta välittyy tässä suhteessa tiettyä vastahakoisuutta. Aluksi Turkin hallituksen kiihkeä Hizmet-liikkeen syyttely näyttääkin olleen toimittajien mielestä jokseenkin epäuskottavalla pohjalla.

²⁵⁶ Helsingin Sanomat 17.7.2016.

Valtiovallan kaappaaminen väkivalloin ei ole ollut Turkissa tavatonta, mutta kaappauksia ei ole tutkijoiden keskuudessa pidetty enää nykypäivänä todennäköisinä. Poliitiikan tutkija Koray Caliskanin mukaan Turkin politiikkaa leimanneen niin sanotun holhoavan armeijan regiimin (engl. military tutelary regime) piti olla jo historiaa. Holhoavan armeijan regiimi olikin hybridimuoto, jossa valta oli näennäisesti vaaleilla valituilla siviilipoliitikoilla, mutta viime kädessä armeija sanoi kriittisissä kysymyksissä viimeisen sanan.²⁵⁷ Kaappausyritys ei vastannutkaan vuosikymmenien tutkimuksen pohjalta luotuja malleja siitä, milloin ja miksi vallankaappausyrityksiä tapahtuu. The New York Timesin haastatteleman politiikantutkija Jay Ulfelderin mukaan vuoden 2016 datan perusteella Turkissa piti olla vain 2,5 prosentin todennäköisyys vallankaappaukseen.²⁵⁸

Länsimaiden virallisissa kommenteissa vakuuteltiin tukea vaaleilla valitulle Turkin hallitukselle vallankaappausta seuranneina päivinä. Myös Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa teroitettiin Turkin konfliktin rauhoituttua, että sotilasvallan hyväksyminen olisi ollut mahdotonta ulkomaailmalle, vaikka upseerijunta olisikin luvannut luovuttaa vallan takaisin siviilipoliitikoille.²⁵⁹ Kemalismin periaatteiden suojelemisen tehtäväkseen ottaneen armeijan rooli onkin ollut paradoksaalinen: se on esiintynyt demokratian turvaajana, mutta samalla holhous on muodostunut esteeksi Turkin demokratisoitumiselle. Lopulta 2000-luvulla armeijan painoarvon on nähty väijäämättömästi pienentyneen AKP-hallitusten päättäväisen toiminnan tuloksena.²⁶⁰

Lehtiaineistossa tähdennettiin monessa käänteessä, että presidentti Erdoğanin autoritaariset taipumukset eivät oikeuta kaappaamaan valtaa väkivalloin. Esimerkiksi The Sunday Times muistutti, että poliittinen valta tulee jakaa vaaleissa: ”Vallankaappausyritys, jonka Yhdysvallat ja Britannia tuomitsivat, [...] ei ollut oikea tapa syrjäyttää autoritaarista hallitusta, jolla on sentään demokraattinen mandaatti. Jopa Turkin voimahahmon (Erdoğanin) vastustajat haluavat lyödä hänet vaaliurnilla.”²⁶¹ Konfliktin nähtiin lisäksi yhdistäneen kaikki Turkin parlamenttipuolueet tuomitsemaan kaappausyrityksen yhdessä ja selkeästi, vaikka hallituksen ja opposition välit ovat olleet jo vuosia äärimmäisen kireät. Mukana rintamassa oli myös pääoppositiopuolue CHP, jolla on perinteisesti ollut läheiset suhteet armeijaan.²⁶²

²⁵⁷ Caliskan 2016, 97.

²⁵⁸ Fisher & Taub 26.7.2016.

²⁵⁹ Helsingin Sanomat 16.7.2016.

²⁶⁰ Toprak 2007, 182–190.

²⁶¹ The attempted coup, condemned by America and Britain [...] was never the way to overthrow an authoritarian government that can nevertheless lay claim to a democratic mandate. Even those who oppose the Turkish strongman want to defeat him through the ballot box.” (The Sunday Times 17.7.2016.)

²⁶² Nalbantoglu 17.7.2016.

Regiimin kehystä, kuten liberaalidemokratian kehystä ja yhteistyön kehystä, leimasi korostetun maltillinen suhtautuminen Turkin tilanteeseen; vaikka pahimmalta välttyttiin, ei nykyhallituksen puolesta kannattanut liioin iloita. The Timesin pääkirjoituksen 18.7.2016 otsikon kiteyttämän ajatuksen voisi muotoilla niin, että tuttu paha on parempi kuin tuntematon paha (engl. Better the Devil). Lehden mukaan sotilasvaltaan siirtyminen olisi ajanut Turkin sisällissodan partaalle, sillä presidentti Erdoğanin tukijat olisivat nousseet kapinaan. Lisäksi Naton jäsenmaa vältti demokratiaa ravistelleen perustuslaillisen kriisin. Nyt tältä kaikelta välttyttiin: ”Kun taisteluhelikopterien surina etääntyy ja bulevardit pestään puhtaaksi verestä, näyttää siltä, että Erdoğanin voitto on lopullinen ja täydellinen.”²⁶³

Toimittaja Ville Similä arvioi Helsingin Sanomissa, että vallankaappauksella haluttiin syrjäyttää presidentti Erdoğan ja ”palauttaa vanha maallinen valta”.²⁶⁴ Kaappaus kuitenkin luhistui alle kuudessa tunnissa, mikä kieltä karua kieltään operaation kehnosta suunnittelusta ja kansalaisyhteiskunnan tuen puutteesta. The Timesin Istanbulin kirjeenvaihtaja Hannah Lucinda Smith kuvailikin turkkilaisten synkkiä muistoja vallankaappausten ajoilta: ”Viimeisten kolmen vallankaappauksen myötä suurin osa Turkin akateemikoista, journalisteista ja poliitikoista päätyi kuolemaan, vankilaan tai maanpakoon.”²⁶⁵ Vaikuttaa siltä, että sotilasjuntan vastustus oli lähes koko yhteiskuntaa yhdistänyt tema. Jopa istuvaa hallitusta kiivaasti vastustavat arvoliberaalit sekularistit ilmaantuivat Istanbulin kaduille vastustamaan kaappausta.

Ennen vanhaan armeijan kenraalit saattoivat kaataa hallituksen pelkällä kirjallisella ilmoituksella, Alexander Christie-Miller muistutti analyysissään The Timesissa. Hänen mukaansa kaappauksen epäonnistuminen osoittaa, että armeijan valta on hiipunut jo aikojen sitten.²⁶⁶ Aineiston artikkeleissa ei uskottu, että regiimi voisi enää vaihtua Turkissa sotilaallisilla toimin. Yllättävä kaappausyritys saikin liikkeelle huhuja, joiden mukaan se olisi ollut presidentti Erdoğanin tilaama. Salaliittoteorioille antoi vauhtia se, että listat puhdistettavista henkilöistä olivat valmiina heti kaappauksen taltuttua. Tähän skenaarioon aineiston lehdet eivät kuitenkaan juuri tarttuneet. Esimerkiksi The New York Timesissa siihen suhtauduttiin skeptisesti:

²⁶³ As the whirr of attack helicopters recedes and the blood is washed from the boulevards it appears that Mr. Erdoğan's victory has been final and total. (The Times 18.7.2016.)

²⁶⁴ Similä 22.8.2016.

²⁶⁵ After Turkey's three previous fully-fledged coups, most academics, journalists and politicians ended up dead, imprisoned or exiled. (Smith 23.7.2016.)

²⁶⁶ Christie-Miller 18.7.2016.

”Se että Erdoğan on varmasti suurin hyötyjä tästä sekasorrosta [...] ei tarkoita, että hän lavasti sen. Turkin armeija on edelleen eristyksissä yhteiskunnasta. On täysin mahdollista, että ryhmä upseereja uskoi polarisoituneen ja tyytymättömän yhteiskunnan nousevan kapinaan tilaisuuden saadessaan. Jos on näin, se oli väärässä – ja tämä virhe on maksanut yli 260 henkeä.”²⁶⁷

Kun AKP:tä pitkään huolestuttanut sotilasvallankaappaus lopulta tapahtui, sen takana näyttikin olevan muita tahoja kuin nuivasti uskonnosta ammentaviin puolueisiin suhtautunut armeija. Turkin hallitus aloittikin välittömästi kampanjan gülenistisen Hizmet-liikkeen jäseniä vastaan, ja leimasi verkoston terroristijärjestöksi. Aluksi Turkin valtiojohtoon syytöksiin ei suhtauduttu länsimaissa kovin vakasti, mutta pikkuhiljaa vuoden 2016 elokuussa alkoi näyttää siltä, että väitteissä oli perää. The New York Timesissa arvioitiin, että käsitys armeijan gülenistisen siiven roolista vallankaappausjuonen taustalla ei ollut kaukaa haettu. *Turkey's Fractured State* -artikkelissa muistutaankin, että gülenistien ja presidentti Erdoğanille lojaalien toimijoiden välinen kamppailu valtion instituutioiden hallinnasta oli kestänyt jo vuosikausia.²⁶⁸

Lopulta gülenistisen liikkeen käsittely aineistossa oli hyvin pintapuolista ja kohtalaisen hienovaraista. Tutkimusjakson loppua kohden elokuussa sitä alettiin pitää yhä varteenotettavampana syyllisenä kaappaukseen. Gülenistien mobilisoimaa interventiota selitettiin sen voimistuneella valta-asemalla, jonka turvin se uskalsi haastaa vallanpitäjät. Toisaalta yritystä pidettiin myös keinona keskeyttää AKP:n ajamat julkisen sektorin puhdistukset, joiden uhriksi lukuisat gülenistit olivat jo joutuneet. Liikettä leimaava salaperäisyys lienee myös syynä siihen, että toimittajien oli haastavaa luoda selkeää kuvaa gülenistien positiosta regiimien välisessä kamppailussa.

Kaappausyritystä kehystettiin aineistossa laajasti uskonnosta ammentavan AKP:n ja sekularismia kannattavan armeijan välisenä kamppailuna, mikä on luontevaa Turkin historian huomioon ottaen. Toimittajilla oli valmis tulkintakehikko aktivoitavaksi, sillä vallankaappausyrityksen mahdollisuutta oli arvuuteltu jo 2000-luvun alusta lähtien. Länsimaiset lehdet asettuivat vaaleilla valitun hallituksen puolelle ja maalasivat sotilasvallasta ihmisoikeuksia polkevan kuvan. Tilanteen kehystämistä lienee kuitenkin hankaloittanut se, että kaappaajilla ei ollut selkeää johtohahmoa, johon kaappaus olisi voitu

²⁶⁷ That Erdogan will no doubt be the chief beneficiary of this turmoil [...] does not mean that he staged it. The Turkish Army remains isolated from society. It is entirely plausible that a coterie of officers believed a polarized and disgruntled society would rise up once given a cue. If so, they were wrong – and the error has cost more than 260 lives. (Cohen 18.7.2016.)

²⁶⁸ Karaveli 1.8.2016.

henkilöitä. Kaappausta johtanut epämääräinen Rauha kotona (kotimaassa) -neuvosto²⁶⁹ jäi etäiseksi lyhyeksi jääneen kaappauksen aikana.

6.2.5. Uskonnon kehys

Islaminuskon ja demokratian välisen suhteen tarkastelulle varattiin tutkimuksen teoriaosiossa huomattavasti tilaa. Uskonnon yhteiskunnallisen roolin arvioiminen onkin tarpeen, kun pyritään hahmottamaan Turkin sisäpolitiikan lainalaisuuksia ja trendejä. Silti uskonnon kehys oli määrällisen analyysin perusteella deduktiivisista kehyksistä vasta neljänneksi käytetyin, sillä sen käyttöä esiintyi vain noin joka viidennessä aineiston artikkelissa. Kuten tutkimuksen edetessä on käynyt ilmi, uskonnon ja demokratian yhteensovittamisen problematiikkaan ei ole olemassa yksinkertaisia vastauksia. Monissa lehtijutuissa uskontoa sivuttiinkin vain ohimennen, jolloin niiden ei laskettu edustavan tässä analyysissä sovellettavaa uskonnon kehystä. Viittaukset islamiin olivatkin monin paikoin ylimalkaisia, eikä väitteitä tai toteamuksia juurikaan perusteltu.

Silmiinpistävää oli, että Dagens Nyheterin jutuissa ei korostettu uskonnon roolia kaappausyrityksen yhteydessä lähes ollenkaan, vaan lehden toimittajat päätyivät käyttämään muunlaisia kehyksiä. Tätä voi pitää erikoisena, koska uskonnon asema yhteiskunnallisena kiistakapulana on yleensä erottamaton osa Turkia koskevia analyyseja. Kyse voi olla toimituksen tiedostamattomasta tendenssistä tai tiedostetusta valinnasta. Jos päätös on tehty tiedostaen, Dagens Nyheterin ratkaisua voi tulkita niin, että islaminuskosta kirjoittaminen on herkkä aihe monessa Euroopan kolkassa. On esimerkiksi mahdollista, että lehden toimittajat ovat halunneet välttää liian yksinkertaistettujen syy-seuraussuhteiden tekemistä uskonnon ja yhteiskunnallisen epävakauden välille. Toisaalta uskonnon kehyksen puuttuminen saattoi johtua siitä, että lehden toimittajien mielestä muunlaiset kehykset olivat vain relevantimpia Turkin tilanteen kannalta.

Loput kolme aineiston lehteä viittasivat uskontoon ahkerammin. Esimerkiksi AKP:n tulkittiin olevan ”uskonnollistaustainen” ja sillä oli ”juuret islamismissa”. Presidentti Erdoğanilla oli puolestaan ”selvästi uskonnollinen agenda”. Hän oli ”islamistinen johtaja”, joka pyrki kasvattamaan Turkkiin uutta ”hurskasta sukupolvea”. Helsingin Sanomien Yrjö Rautio kiteytti Turkin tilanteen seuraavasti: ”Turkki on nyt luopumassa Kemal Atatürkin perinnöstä. Uskonto on palannut politiikkaan – eikä siitä ole koskaan eikä missään seurannut mitään hyvää.” Hänen mukaansa uskonnon paluu julkiseen elämään tarkoitti sitä,

²⁶⁹ Turkiksi Yurtta Sulh Konseyi.

että sananvapaus ja kansalaisoikeudet olisivat suuremmassa vaarassa kuin koskaan ”nyky-Turkin aikana”.²⁷⁰

Aineiston artikkelien perusteella uskonnon kehys liittyi pitkälti AKP-armeija-vastakkainasetteluun ja presidentti Erdoğanin ajamaan politiikkaan. Kun Turkin tilannetta kehystettiin uskonnosta käsin, islamin yhteiskunnallisesta roolia soviteltiin vallankaappauksen syyksi. Puhdistusten ja armeijan heikkouden nähtiin lisäksi vapauttavan tilaa islamin julkiselle harjoittamiselle. Länsimaisten toimittajien sitkeä käsitys islamistisen hallituksen ja sekularistisen armeijan yhteenotosta esiintyy artikkeleissa tiheään. Esimerkiksi Helsingin Sanomien toimittaja Kari Huhta muistutti, että uskonnollistaustaisen AKP:n tie valtaan ”kulki lukuisten asevoimien asettamien esteiden kautta.”²⁷¹

Helsingin Sanomien Minna Nalbantoglun mukaan vallankaappausyrityksen taustalla oli ”islamistimyönteisen AKP-puolueen ja itsevaltaisen presidentti Recep Tayyip Erdoganin nousu valtaan.” Artikkelissa todetaan samaan hengenvetoon, että Turkin presidentti on sekoittanut islaminuskoa politiikkaan ja saanut vapaamielisen kansanosan varpailleen.²⁷²

Tutkija Norman Stone arvioi kaappaukseen johtaneita syitä tuoreeltaan The Sunday Timesissa. Vaikka kolumni on kirjoitettu lennokkaaseen sävyyn, se käsittelee turkkilaisen yhteiskunnan merkittäviä kiistakapuloita, kuten pukeutumista ja alkoholinkäyttöä. Kajoaminen maallistuneiden turkkilaisten yksityiselämän valintoihin ja yleisemmin elämäntapaan onkin kiristänyt maan yhteiskunnan ilmapiiriä:

”Kansakunnan suojelijoina itseään pitävät armeijan everstit, jotka purnaavat uskonnollisen haahuilun (obscurantism) lisääntymisestä, joka pakottaa heidän tyttärensä pukeutumaan typeriin muodottomiin vaatteisiin ja estää käymästä oluella, on jotenkin yllytetty älyttömään vääräaikaiseen vallankaappaukseen.”²⁷³

”Viikonlopun edetessä Erdoğanille ja hänen uskonnollis-konservatiivisille kannattajilleen kävi yhä selvemmäksi, että hetki oli enemmän poliittisen islamin kuin minkään muun riemuvoitto”, The New

²⁷⁰ Rautio 4.8.2016.

²⁷¹ Huhta 16.7.2016.

²⁷² Nalbantoglu 17.7.2016.

²⁷³ Army colonels, seeing themselves as guardians of the nation, grouching in the mess at the growth of a religious-minded obscurantism that pushes their daughters into silly shapeless clothes and stops them from having a beer, must somehow have been prodded into the stupidity of a mistimed coup. (Stone 17.7.2016.)

York Timesin kirjeenvaihtajat Tim Arango ja Ceylan Yeginsu arvioivat vallankaappausviikonlopun seurauksia. Heidän mukaansa sotilaita vastustanut ihmismassa huuteli uskonnollisia iskulauseita ja ylisti presidenttiään häätäessään sotilaita Bosporinsalmen ylittäviltä silloilta. Juhlinnan kohteena ei toimittajien arvion mukaan ollut demokratian pelastuminen, vaan uskonnollissävyytteisen hallinnon turvaaminen.²⁷⁴

The Times piti Turkin tilannetta pääkirjoituksessaan tragediana: presidentti Erdoğanin nähtiin juurruttavan islaminuskoa osaksi yhteiskuntaa, vaikka kansakunnan pitäisi keskittyä sekularismin ja demokratian vahvistamiseen. Ennusteet olivat lehden arvion perusteella huonot:

”Erdoğanin päästyä valtaan melkein 20 000 moskeijaa on rakennettu. Hallitus on toistuvasti leikannut oikeuksia sekulaareilta muslimeilta, jotka haluavat juoda (alkoholia), ja vuonna 2008 se taisteli perustuslakituomioistuimen kanssa vanhasta päähuivit julkisissa instituutioissa kieltävästä laista. Valtiovallalle työskentelevät virkamiehet pitävät omistautumista islamin harjoittamiselle ehtona urakehitykselle.”²⁷⁵

Uskonnon ja demokratian välistä suhdetta käsittelevässä kirjallisuudessa sekularismi-käsitteen tarkastelulle on yleensä varattu keskeinen asema. Sekularismi kytkeytyy kiinteästi myös edelliseen The Times -lehden pääkirjoituksen lainaukseen, jonka mukaan turkkilaisilta virkamiehiltä edellytettäisiin uskonnollista elämäntapaa. Kuitenkin esimerkiksi yhteiskuntatieteilijä Max Weberin muotoilemassa byrokratian ideaalimallissa ei juurikaan ollut tilaa uskomuksille, sillä hän korosti rationaalisuuden ja tieteellisen tiedon merkitystä toimivassa valtionhallinnossa jo 1930-luvulla. Weberin näkemykseen modernin yhteiskunnan hallinnosta hierarkiana, joka nojaa selkeisiin lakeihin ja sääntöihin, on edelleen laajalti viitattu.²⁷⁶ Uskonnollisen elämäntavan edellyttäminen valtionhallinnon työntekijöiltä tuo lähinnä mieleen Osmanivaltakunnan aikaiset järjestelyt. Tutkimuksessa sekularismin nähdäänkin monesti olevan

²⁷⁴ Yet as the weekend progressed, it was becoming clearer that for Mr. Erdogan and his religiously conservative followers, the moment was a triumph of political islam more than anything else. (Arango & Yeginsu 17.7.2016.)

²⁷⁵ Since Mr. Erdogan took office almost 20,000 mosques have been built. The government has repeatedly clipped the rights of secular Muslims who wish to drink, and went into battle with the constitutional court in 2008 over old laws banning headscarves in public institutions. Government employees regard the devout practice of Islam as a prerequisite for advancement. (The Times 21.7.2016.)

²⁷⁶ Heywood 2011, 123.

seurausta modernisaatioprosessista, joka heikentää uskonnon roolia yhteiskunnassa.²⁷⁷ Uskonnon kehyksellä ja seuraavassa luvussa analysoitavalla modernisaation kehyksellä onkin monia yhtymäkohtia.

6.2.6. Modernisaation kehys

Atatürkin alulle panema projekti Turkin muuttamiseksi länsimaiseksi valtioksi nytkähti liikkeelle jo ennen tasavallan perustamista, kun sulttaanikunta lakkautettiin vuonna 1922. Kuten teoriaosiossa todettiin, tätä kehitystä on kuvattu niin modernisoimisen, länsimaistamisen, eurooppalaistamisen ja jopa demokratisoimisen käsitteillä. Modernisaatiota voidaan kuitenkin pitää yläkäsitteenä sille suunnalle, jonka Atatürk ja hänen CHP-puolueensa viitoittivat. Anckarin mukaan Turkki on erityisen kiinnostava esimerkki modernisaatiosta, sillä sitä voi nykymuodossaan luonnehtia ”semidemokraattiseksi”, ”semieurooppalaiseksi” ja ”semi-islamistiseksi” valtioksi.²⁷⁸

Atatürkin modernisaatioprojekti on edelleen kiistelty aihe niin Turkissa kuin länsimaissa. Myös tämän tutkimuksen aineistosta heijastuu modernisaation kehyksen käyttökelpoisuus, vaikka sitä käytettiin vain noin viidesosassa lehtijutuista. Artikkelien perusteella länsimaiset toimittajat mielsivät modernisaation oivaksi tavaksi kehystää erityisesti historiallisia tarkasteluja. Menneisyydestä ammennettiin analyyseja ja johtopäätöksiä, joiden avulla diagnosoitiin syitä vallankaappauksen yritykselle.

Aineistossa suhtautuminen modernisaation onnistumiseen oli kaksijakoinen: toisissa jutuissa sen arveltiin ottaneen takapakkia AKP-vallan aikana, kun toisissa artikkeleissa modernisaation nähtiin edenneen pisteeseen, jossa vallankaappaukset eivät ole enää mahdollisia. Kirjoittelun perusteella modernisaatiota pidettiin pitkälti myönteisenä käsitteenä, jonka nähtiin vahvistavan kansanvaltaa kaventaessaan uskonnon roolia politiikassa. Toisaalta modernisaatio liitettiin myös armeijavallankaappausten historiaan, jolloin arviot sen aikaansaannoksista olivat pessimistisempiä.

Modernisaation kehys vaati toimittajilta perehtyneisyyttä Turkin poliittiseen historiaan, joten sitä suosittiin pääosin pidemmissä, taustoittavissa analyyseissa. Aineistosta välittyi rivien välistä käsitys siitä, että Turkin modernisaatioprojekti olisi lakkautettu, ottanut takapakkia tai vähintään keskeytetty. Vaikka kaappausyrityksen epäonnistumisen todettiin moneen otteeseen kielivän demokratian juurtumisesta turkkilaiseen yhteiskuntaan, ei AKP-vallan jatkuvuuden todettu edustavan modernisaatiota. Turkin

²⁷⁷ Anckar 2011, 91.

²⁷⁸ Mt, 134.

nykytilannetta olikin ilmeisen vaikea hahmottaa; valtion nykyjohto ei edustanut toimittajien mielestä länsimaisen ja demokraattisen yhteiskunnan arvoja, mutta sotilaskappauksen torjuminen laskettiin sen ansioksi.

Turkin kehitystä The New York Timesille taajaan analysoiva Mustafa Akyol näki, että vallankaappausyö oli merkittävä vedenjakaja Turkin historiassa:

” [...] tämä ei ole enää se vanha Turkki, jossa tankit saattoivat vallata kadut ja armeija pelotella ihmiset kumartelemaan itseään, kuten se teki 1960, 1971, 1980 ja vielä 1997, kun vaaleilla valitut hallitukset eivät toteuttaneet valtion perustamisvisiota. Ei, tällä kertaa ihmiset valtasivat kadut ja uhmasivat kapinoivia sotilaita.”²⁷⁹

The New York Timesin toimittaja Tim Arangon mukaan Turkin epävakaas johti siihen, että vanhat konfliktit, kuten uskonnollisen kansanosan ja sekularistien väliset kiistat, nousivat uudelleen pintaan. Hän kirjoitti pian vallankaappausviikonlopun jälkeen, että Istanbulin ilmapiiri on aina väistämättä kytköksissä vallankaappauksien, poliittisen väkivallan ja talouskriisien värittämään historiaan. Arangon mukaan historian painotaakka oli edelleen läsnä, vaikka hallitus oli pyrkinyt rakentamaan Istanbulista urbaanin ihmemaan, jonka lumoava historia ja arkkitehtuuri vetivät massoittain turisteja puoleensa. Hänen mukaansa: ”Hallitus omaksui ajatuksen Turkin islamilaisesta ottomaanihistoriasta myyttisenä harmonian aikakautena ja halusi ajatella Istanbulin olevan Turkin oikea pääkaupunki, [...] Ankara joutui sivuosaan.”²⁸⁰

Istanbulin ja Ankaran vertailu on modernisaation kehyksestä hedelmällinen tarkastelukulma turkkilaiseen yhteiskuntaan. Istanbul oli islamilaisen Ottomaani-imperiumin keskus, kun nykyinen pääkaupunki Ankara on moderni hallintopääkaupunki. Atatürk julisti kaukana Anatolian ylängöllä sijaitsevan Ankaran pääkaupungiksi, kun Turkista tuli tasavalta. Samalla tuore valtionpää teki pesäeron vanhaan Istanbulista johdettuun osmanijärjestelmään. Presidentti Erdoğan on puolestaan toiminut Istanbulin pormestarina, eikä kaupungilla ole hänen silmissään samanlaista osmanihistorian painolastia.

²⁷⁹ [...] this is not the old Turkey anymore, where tanks could take the streets and the military could scare people into bowing down, as it did in 1960, 1971, 1980 and again in 1997, when its leaders decided that elected governments were not in line with country's founding vision. No, this time people took to the streets and confronted the rebellious soldiers. (Akyol 17.7.2017.)

²⁸⁰ The government embraced Turkey's Ottoman and Islamic past as a mythical time of harmony and reimagined Istanbul as Turkey's true capital, [...] Ankara took a back seat. (Arango 18.7.2016.)

Keskellä vallankaappausyritystä Erdoğan suuntasikin selvittämään tilannetta juuri Istanbuliin, ei viralliseen pääkaupunkiin Ankaraan.

Helsingin Sanomien mukaan vallankaappaus tuntui paluulta ”Turkin sekavaan menneisyyteen, jossa sotilailla oli tapana syrjäyttää siviilipoliitikot vallasta vähän väliä.” Analyysissa viitattiin, myös tämän tutkimuksen teorialuvussa käsiteltyyn, poliittisen islamin ja armeijan väliseen valtakamppailuun.²⁸¹ The New York Times oli samoilla linjoilla arvioidessaan, etteivät turkkilaiset halunneet palata aikaan, jolloin armeijavalta ja siviilihallitukset vaihtelivat jatkuvasti. *Turkey’s Coup That Wasn’t* -artikkelissa nähtiin, että kansalaiset olivat liian kiintyneitä demokraattisiin instituutioihinsa ja perustuslakiin, jotta he olisivat voineet hyväksyä sotilaallisen vallankaappaamisen.²⁸²

Helsingin Sanomien Kari Huhta oli analyysissaan edellisten jäljillä: ”Nykyturkin perustaja Kemal Atatürk iskosti 1920-luvulla maallisen Turkin arvojen puolustamisen asevoimien ydintehtäväksi varsinaisen maanpuolustuksen ohessa. Demokratia valitettavasti ei kuulunut asevoimien arvojen joukkoon.”²⁸³ Vuosikymmenten saatossa Turkin armeija on joutunut yhä vaikeampaan välikäteen: se on esiintynyt modernisaatioprojektin suojelijana, mutta sen tekemät vallankaappaukset ovat haitanneet valtion demokratisoitumista. Länsimaistumisella ja eurooppalaistumisella perusteltu EU-jäsenyyden tavoittelu on ollut armeijan mieleen, mutta myös heikentänyt sen valtaa. Armeijan mahdollisuudet sekaantua politiikkaan ovat heikentyneet, kun EU:n vaatimia oikeusvaltiouudistuksia on pantu täytäntöön. The New York Timesin Nikos Konstandaras huomauttikin artikkelissaan, että armeijalta vietiin mahdollisuus esiintyä ainoana Turkin länsimaistamista ajavana voimana, kun AKP-hallitukset alkoivat edistää Turkin pääsyä EU:n jäseneksi.²⁸⁴

Modernisaation kehystä suosineet artikkelit tulkitsivat Turkin yhteiskunnallista muutosta lopulta melko yksipuolisesti. Kehystä käytettäessä korostettiin lähes yksinomaan armeijan asemaa sekularismin suojelijana. Armeijan roolin voikin nähdä ylikorostuneen, sillä esimerkiksi pohdinnat kemalismin roolista loistivat poissaolollaan. Kemalistisen yksipuolueregiimin käynnistämät modernisaatiohankkeet ja niiden seuraukset tarjoavat monia vaihtoehtoisia tapoja analysoida Turkin yhteiskunnan tilaa. Kuten teorialuvussa todettiin, modernisaatio oli kokonaisvaltainen projekti, joka uudisti niin valtionhallinnon, kaupanteon, koulutuksen kuin naisen yhteiskunnallisen aseman. Modernisaation laajan käsitteen

²⁸¹ Nalbantoglu 17.7.2016.

²⁸² Cohen 18.7.2016.

²⁸³ Huhta 16.7.2016.

²⁸⁴ Konstandaras 27.7.2016.

tulkinnalla voidaankin avata kahden erilaisen maailmankuvan törmäystä, joka vaikutti ratkaisevasti turkkilaiseen elämäntapaan ja nykyisiin kiistoihin.

Taulukko 2. Deduktiivisten kehysten keskeisimmät aineistolähtöiset argumentit.

Liberaalidemokratian kehys	Regiimin kehys	Uskonnon kehys	Yhteistyön kehys	Modernisaation kehys
Sotilasjunta on huonoin vaihtoehto demokratian kannalta.	Kaappausyritys on kemalistisen eliitin vastaisku.	Sekularismin nimeen vannova armeija vastustaa poliittista islamia.	Turkki loittonee kauemmaksi länsimaiden yhteisöstä.	Kapina palauttaa mieliin historian aikaisemmat vallankaappaukset.
Istuva hallitus muuttuu yhä autoritaarisemmaksi.	Gülen-liike suunnittelee kaappausyrityksen.	AKP:n ja presidentti Erdoğanin aatteelliset juuret ovat islamissa.	Turkki kiristää EU:ta Lähi-idän pakolaisten päästämiseksi Eurooppaan.	Kaappauksen epäonnistuminen on osoitus Turkin demokratian kehittymisestä.
Puhdistukset rappeuttavat oikeusvaltiota (esim. sanan- ja lehdistönvapaus).	Hallitusvallasta päätetään vaaleissa. Väkivallalla ei ole sijaa demokratiassa.	Kaappausyrityksen motiivina on poliittisen islamin vastustus.	Turkki on arvaamaton Nato-kumppani.	Nykyiset vallanpitäjät jarruttavat Turkin modernisoitumista.
Opposition tukahduttaminen oikeutetaan turvallisuudella (esim. uuden kaappauksen uhka).	Kaappauksen epäonnistuminen on osoitus armeijan heikentymisestä.	Kaappauksen epäonnistuminen vahvistaa poliittista islamia.	Yhteistyö Turkin kanssa on länsimaille välttämätön paha.	Armeija pyrkii turvaamaan modernisaation edistymisen sekaantumalla politiikkaan.

6.2.7. Aineistolähtöiset kehukset

Analyysin yhteydessä aineistosta nousi induktiivisesti esille uusia tapoja kehystää vallankaappausyritystä. Nämä aineistolähtöiset tulkintakehikot eivät ole ristiriidassa työn teoreettisen viitekehysten kanssa, vaan ne voivat tarkentaa analyysia länsilehtien Turkki-uutisoinnista. Lisäksi ne argumentoivat Turkin demokratian tilaa omista lähtökohdistaan. Edellä käsiteltyjen deduktiivisten kehysten ohella demokratiaa kehystettiin aineistossa tulkintakehikoilla, joita kutsuttakoon *Erdoğanin henkilökultin kehukseksi*, *tunaroidun vallankaappauksen kehukseksi* sekä *tekopyhän EU:n kehukseksi*. Vaikka tutkimuksen lähestymistapa on pääosin deduktiivinen, lyhyt induktiivinen tarkastelu voi korostaa tutkimuskohteen kannalta mielenkiintoisia piirteitä länsimaisten lehtien Turkki-uutisoinnista.

Erdoğanin henkilökultin kehys määritteli monen aineistoon kuuluvan artikkelin sävyä. Kyse ei ollut yksinomaan Turkin presidentin väitetyn autoritaarisuuden kuvailusta, vaan myös hänen huiman kansansuosionsa korostamisesta. Kun ottaa huomioon Turkin poliittista järjestelmää viime vuosina leimanneen muutoksen, Erdoğan-kultin kehys kertoo ennen kaikkea maan demokratian tilasta. Nykyisen presidentin veroista voimahahmoa ei ole Turkin politiikassa nähty hetkeen, sillä Erdoğanin vallankasvu otti yhteen jopa perustuslain rajoitteiden kanssa. Vuoden 2017 perustuslakikansanäänestyksessä maan parlamentaarinen järjestelmä päätettiin muuttaa presidenttijohtoiseksi. Äänestystä on kritisoitu muun muassa siitä, että se järjestettiin poikkeustilan vallitessa.²⁸⁵ Demokratian näkökulmasta Erdoğanin aseman tekee problemaattiseksi myös se, että Turkin poliittiselle kentälle ei ole juuri jäänyt uskottavia oppositioedustajia, jotka voisivat haastaa Erdoğanin kultin.²⁸⁶

Erdoğanin asemasta kielii myös se, että monessa artikkelissa kaappausyrityksen kaatuminen laskettiin presidentin henkilökohtaiseksi saavutukseksi. Esimerkiksi The New York Timesissa kaappauksen jälkitunnelmista kirjoitettiin seuraavasti: ”Kun vallankaappausyritys alkoi, hän (Erdoğan) näytti lyödyltä mieheltä. Kun kaappaus oli torjuttu, hän oli vakiinnuttanut paikkansa Turkin tasavallan historian ainoana presidenttinä, joka on lyönyt armeijan täysimittaisen kapinan [...]”.²⁸⁷

Heti traumaattisen kaappausyrityksen jälkimainingeissa Erdoğanin arvioitiin muodostuneen turkkilaisia yhdistäväksi johtajaksi, ainakin hetkellisesti. The Times pani merkille pääkirjoituksessaan 21.7.2016,

²⁸⁵ Shaheen 10.4.2017.

²⁸⁶ Bakshian Jr. 2013, 64.

²⁸⁷ When the coup attempt started he looked like a finished man. By the time it ended he had secured his place in the history of the Turkish republic as the only president to put down a fully-blown military revolt [...]. (Smith 18.7.2016.)

että Istanbulin symbolisesti merkittävällä Taksim-aukiolla valtava Atatürkin kuva oli korvattu Erdoğanin potretilla.²⁸⁸ Lehden kirjeenvaihtaja Hannah Lucinda Smith tulkitsee Erdoğanin intoa sisällyttää kuolemanrangaistus takaisin rangaistusvalikoimaan: ”Epäonnistuneen vallankaappauksen johtajien istuttaminen teloituskomppanian eteen vakiinnuttaisi presidentin perinnön voimahahmona, joka murskasi armeijan.”²⁸⁹

Erdoğanin henkilökultin kehyksen suosio kertoo sanomalehtien populaarista kirjoitustyylistä, joka eroaa huomattavasti tieteellisen tutkimuksen käytännöistä. Tapahtumista ja ilmiöistä on helpompi kertoa ymmärrettävästi, jos ne voidaan yhdistää henkilöihin. Esimerkiksi AKP-hallitus on länsimaiselle lukijalle paljon tuntemattomampi ja abstraktimpi toimija kuin presidentti Erdoğan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että aineiston analyysit eivät olisi vartenotettavia. Toimittajan tavoite voi olla mahdollisimman selkeän yleiskuvan luominen – ei niinkään Turkin valtionhallinnon eksakti erittely. Lisäksi on myönnettävä, että Turkissa presidentin käsiin on keskitetty paljon valtaa.

Tunaroidun vallankaappausyhtymän kehys kummeksui kaappausyhtymän järjettömyyttä. Yritystä kutsuttiin muun muassa ”epätoivoiseksi” ja ”amatöörimäiseksi”. Kehyksen keskeisenä ajatuksena oli, että jo valmiiksi ahtaalle ajettujen upseerien virhearvio johti harhaiseen ja huonosti toteutettuun kaappausyhtymään. Tunaroidun vallankaappauksen kehys kuvasi kaappauksen suunnittelijoiden epärealistisista kuvaa turkkilaisesta yhteiskunnasta.

Aineiston perusteella toimittajat olivat hyvin kiinnostuneita niistä syistä, joiden vuoksi kaappaus ei onnistunut. Esimerkiksi Helsingin Sanomien Petteri Tuohinen huomautti kolumnissaan, että Erdoğania ei vangittu eikä kaappaajilla ollut selkeää johtajaa.²⁹⁰ Onkin luontevaa, että toimittaja selittää tapahtumien kulkua paneutumalla kapinallisten toimiin. Tunaroidulla vallankaappauksella kehystettäessä toimittajat pystyivät kartoittamaan kaappausyhtymän epäonnistumisen syitä. Esimerkiksi televisiokanavien haltuunottoa pidettiin huvittavana siirtona sosiaalisen median aikakaudella.²⁹¹ The New York Timesin Max Fisher ja Amanda Taub moittivat kapinallisia huonosta suunnittelusta: ”Tutkimusten mukaan menestyksekkään vallankaappauksen toteuttaminen on vähän kuin leipoisi

²⁸⁸ The Times 21.7.2016.

²⁸⁹ To put the failed coup leaders in front of a firing squad would secure the president’s legacy as the president’s legacy as the strongman who crushed the army. (Smith 19.7.2016.)

²⁹⁰ Tuohinen 21.7.2016.

²⁹¹ Smith 18.7.2016.

kakkua: On olemassa resepti, ja jos ohitat työvaiheita tai jätät pois ainesosia, epäonnistut melko varmasti.” Turkin juonittelijat eivät noudattaneet reseptiä.²⁹²

Vaikka upseerien virhearvioon suhtauduttiin artikkeleissa jopa huvittuneesti, kapinan taustalla oli armeijan loitontuminen vallankäytön ytimestä. Sen mahdollisuudet sekaantua siviilipoliitikkojen työhön olivat heikentyneet pitkään. AKP oli tehnyt perustuslakiin armeijan valtaa rajoittavia lisäyksiä jo vuoden 2007 parlamenttivaalien murskavoiton turvin.²⁹³ Demokratian näkökulmasta on kuitenkin huomionarvoista, että vain suhteellisen pieni armeijan fraktio oli valmis kapinoimaan istuvaa hallitusta vastaan, mikä kertoo merkittävästä ajattelutavan ja toimintakulttuurin muutoksesta.

Aineiston eurooppalaiset lehdet kuvasivat rinnakkaiseloa Turkin kanssa tekopyhän EU:n kehysten avulla. Unionin kyvyttömyys puuttua Turkin epädemokraattiseen kehitykseen kirvoitti toimittajilta paljon kritiikkiä. Erityisesti vaikenemista Turkin puhdistusten tiimoilta pidettiin tekopyhänä, sillä EU:n nähtiin suojelevan itseään turvapaikanhakijakriisiltä. Kehys tekikin moraalisia arvostelmia ja vaati kurssinmuutosta. Tekopyhän EU:n kehys on lähellä yhteistyön kehystä, mutta näkökulma on eri. Yhteistyön kehyksessä oli kyse Turkista kumppanina, kun EU:n tekopyhyydellä viitataan ennemmin Euroopan maiden epäeettiseen politiikkaan. Vaikka tekopyhän EU:n kehys suosi EU-maiden kritisoimista, sillä kehystettiin samalla myös Turkin soveltuvuutta unionin jäseneksi. Erdoğanin uhkailuja pidettiin halpamaisena osoituksena siitä, että Turkki ei sovi ihmisoikeuksia ja demokratiaa kunnioittavien EU-maiden joukkoon. Solmimalla pakolaissopimuksen EU:n arvioitiin jopa ”laskeutuvan” Turkin tasolle ja tinkivän arvoistaan.

Dagens Nyheterin pääkirjoituksen mukaan EU nipisti periaatteistaan, jotta pakolaissopimus pysyisi voimassa.²⁹⁴ Lehden kirjeenvaihtaja Erik Ohlsson siteerasikin näytelmäkirjailija Bertol Brechtin lausahdusta ”Ensin ruoka, sitten moraali” kuvatessaan Brysselin asennetta Turkki-yhteistyöhön.²⁹⁵ Helsingin Sanomien Pekka Mykkänen konkretisoi problemaattista tilannetta Saksan liittokansleri Angela Merkelin näkökulmasta: ”[...] eurooppalaiset arvot joustavat sananvapautta ahdistelevalle turkkilaisjohtajan edessä. Saksaan saapuneet pakolaiset ovat suurin syy, miksi Merkel pelkää menettävänsä vallan ensi vuonna pidettävissä vaaleissa.”²⁹⁶ The Timesin Edward Lucasin käsitys

²⁹² Research suggests that carrying out a successful coup is a bit like baking a cake: There is a recipe, and if you skip steps or leave out ingredients, you'll almost certainly fail. (Fisher & Taub 16.7.2016.)

²⁹³ Coşkun 2013, 104–105.

²⁹⁴ Dagens Nyheter 19.7.2016.

²⁹⁵ Ohlsson 27.7.2016.

²⁹⁶ Mykkänen 16.7.2016.

länsimaiden valintojen seurauksista oli vielä raadollisempi: ”Jos haluamme säilyttää mukavan elämämme, meidän pitää tehdä häikäilemättömiä kompromisseja toisten ihmisten kustannuksella. Ikävää niiden kannalta, jotka mätänevät Erdoğanin vankiloissa: me tarvitsemme hänen apuaan terrorismissa ja maahanmuutossa.”²⁹⁷

7. POHDINTA

Tässä luvussa peilataan kriittisesti pääosin deduktiivisella lähestymistavalla toteutetun analyysin löydöksiä työn teoreettiseen viitekehykseen. Tutkimuksen reflektointi on luontevaa aloittaa arvioimalla aineistoa ja analyysissa käytettyä metodologiaa. Ne asettavat rajat sille, minkälaisia tuloksia tutkimukselta on lupa odottaa. Sanomalehtitekstejä tarkasteltiin mediaesityksinä eli representaatioina. Tavoitteena olikin hahmottaa, miten lehdet esittivät Turkin demokratian tilan vallankaappausyrityksen jälkimainingeissa. Länsimaiset sanomalehdet olivat kiitollinen tutkimusaineisto kehysanalyysia ajatellen. Riippumattomat mediat esittävät huolensa esimerkiksi ihmisoikeuksien ja ilmaisunvapauden tilasta kärkevään sävyyn, kun esimerkiksi poliitikot ja virkamiehet joutuvat yleensä maltillistamaan puheenvuorojaan diplomaattisista syistä. Lisäksi valtionpäämiehet voivat monesti olla vastahakoisia ottamaan julkisesti kantaa toisen valtion sisäisiin asioihin.

Perinteinen ajatus viestinnästä informaation siirtona on näkökulmana liian kapea tämän tutkimuksen kannalta. Sanomalehdet eivät yksinomaan kuvaile tapahtumia, vaan ne voivat myös vaikuttaa valtioiden välisiin suhteisiin ja jopa kaataa hallituksia. Median kutsuminen neljänneksi valtiomahdiksi kieli sen kyvystä vaikuttaa asioiden kulkuun yhteiskunnallisia puheenaiheita määrittelemällä. Seppänen ja Väliaverronen toteavat osuvasti: ”Media on yhteiskuntaa ja yhteiskunta mediaa. Tästä syystä median valtaakaan ei voi käsittää asiana, joka rajautuu pelkästään median alueelle.”²⁹⁸ Tunnustettujen amerikkalaisten ja eurooppalaisten laatu-lehtien artikkelit vaikuttavatkin siihen, miten Turkkiin suhtaudutaan Nato-kumppanina, EU:n ehdokasvaltiona tai ylipäätään kansainvälisen yhteisön jäsenenä.

²⁹⁷ So if we want to preserve our comfortable lives, then we must make ruthless compromises at the expense of other people. Too bad for those rotting in Mr. Erdoğan’s prisons: we need his help on terrorism and migration. (Lucas 18.7.2016.)

²⁹⁸ Seppänen & Väliaverronen 2013, 170–171.

Neljästä länsimaisesta sanomalehdestä valikoidut artikkelit olivat määrällisesti sopiva aineisto työn laajuutta ajatellen. Yli neljän sadan uutistekstin joukosta seulottiin aineistoksi vain analyyttisiä artikkeleita, kuten pääkirjoituksia, kolumneja ja analyyseja, sillä tavoitteena oli hahmottaa artikkeleissa esiintyneitä kehystämisen tapoja. Kantaa ottavat tekstit olivat mielekäs aineisto teorialähtöisen kehysanalyysin näkökulmasta. Aineiston tiukka rajaus oli kuitenkin riski, sillä artikkelien riittävydestä ei ollut takeita vielä aineiston keruuvaiheessa. Koko tutkimusasetelman kannalta oli lopulta ratkaisevaa, että kaikki sanomalehdet julkaisivat tarkasteluajanjakson aikana huomattavan määrän analyyttisiä ja asiantuntevia artikkeleita.

Länsimainen sanomalehdistö kiinnostui sotilasvallankaappausyrityksestä ja sitä seuranneesta epävakaudesta heti konfliktin puhjettua. Lehdet analysoivat ja raportoivat Turkin tilanteesta aktiivisesti pitkään, vaikka itse kapina oli jo kuivunut kokoon. Tapahtuman tai ilmiön nouseminen maailmanlaajuisiksi puheenaiheeksi ei ole sattumaa, sillä sanomalehtien toimituksissa uutisoimisen arvoisia tapahtumia erotellaan vähemmän tärkeistä aiheista jatkuvasti. Nopeatempoisessa mediayhteiskunnassa²⁹⁹ ilmiöt ja tapahtumat kestävät yleensä vain päivän tai pari sanomalehtien kirjoittelun kohteena. Turkin tilanteen puinti oli vilkkaimmillaan juuri kaappausyrityksen alettua, mutta se jatkui aktiivisena monen viikon ajan. Elokuun loppua kohden Turkin tilanteen seuraaminen alkoi hiipua, sillä muun muassa Turkin rooli Syyrian sisällissodassa tuli entistä ajankohtaisemmaksi. Työn aikarajauksen jatkaminen syyskuulle ei olisikaan enää palvellut tutkimuksen tarkoitusta.

Aineiston koostuminen hyvin eri mittakaavan sanomalehdistä asetti aineiston koherenssin kyseenalaiseksi. Silti lehtien keskinäiset erot eivät juuri varjostaneet työn etenemistä, sillä tutkimusongelman kannalta laatu oli tilaajamääriä tärkeämpää. Analyysin perusteella voidaankin todeta, että Turkin demokratian tilaa kehystettiin artikkeleissa hyvin samankaltaisilla valinnoilla. Teoriapohjaisten kehysten suosiossa oli kuitenkin lehtikohtaisia eroja: esimerkiksi The Timesin artikkeleissa käytettiin regiimin kehystä Helsingin Sanomia useammin. Silti kehys oli kohtuullisen suosittu kaikissa sanomalehdissä.

Voidaan silti kysyä, edustaako näin heterogeeninen aineisto riittävän hyvin länsimaista sanomalehdistöä. Esimerkiksi Keski- ja Etelä-Euroopassa Turkin demokratian kehystämisessä saatettiin käyttää jokseenkin erilaisia tulkintakehikoita. Berliinin, Pariisin tai Madridin perspektiiveistä painotukset voivat

²⁹⁹ Mediayhteiskunnalla tarkoitetaan pitkälle kehittynyttä länsimaista yhteiskuntaa, jonka ilmiöitä ei voi ymmärtää, jos median yhteiskunnallista roolia ei otata huomioon. (Seppänen & Väliaverron 2013, 10.)

olla erilaiset kuin Lontoosta tai Tukholmasta katsottuna. Valittuihin lehtiin voi vaihtoehtoisesti suhtautua pohjoismaista ja angloamerikkalaista maailmankuvaa edustavina julkaisuina. Esimerkiksi yhteistyöllä kehystettynä Turkki oli paikoin EU-jäsenehdokas tai Nato-kumppani. Jatkotutkimusta silmällä pitäen voidaan olettaa, että vastaavanlaisia eroja syntyisi muidenkin länsimaisten lehtien välille.

Lehtien länsimaalaisuuden näkökulmasta on merkille pantavaa, että toimittajien taustat voivat olla hyvin heterogeenisia. Esimerkiksi The New York Timesin toimituskunnassa on niin turkkilaisia kuin amerikkalaisia toimittajia. Laatulehtiin palkattujen journalistien saama koulutus, kulttuurinen tausta ja erilaiset kokemukset voivat vaikuttaa heidän näkökulmiinsa. Henkilökohtaiset kokemukset journalistien vainoamisesta Turkissa voivat vaikuttaa ratkaisevasti kehystämispäätöksiin. Lehden moniäänisyyden kannalta heterogeenista toimituskuntaa voikin pitää suotavana ja tavoiteltavana. Tämän tutkimuksen aineisto osoittaa, että artikkelit olivat pohjavireeltään liberaalidemokraattisen maailmankuvan mukaisia, vaikka niissä esiintyi hieman toisistaan eriäviä moraalisia arvostelmia ja ratkaisuehdotuksia. Laatulehtien tarkka editointi pitää silti huolen siitä, että julkaisujen yleisilme on yhtenäinen.

Kehysanalyysin perusteella sanomalehtien yhteinen nimittäjä oli liberaalidemokratian käsitystä heijasteleva länsimainen arvopohja. Länsimaissa demokratiaan yhdistetyt kansalaisten oikeudet ja vapaudet saattoivat olla aineistossa poikkeuksellisen korostettuja, koska vallankaappausyrityksen jälkeen Turkissa julistettiin poikkeustila mahdollisten uusien kapinoiden tukahduttamiseksi. Poikkeustilan varjolla suoritettut puhdistukset saivatkin osakseen kovaa kritiikkiä aineiston sanomalehdissä. Ilman poikkeustilan julistamista ja puhdistusten aaltoa Turkin demokratian ruotiminen olisi voinut olla maltillisempaa.

Mediatutkimuksessa suosittu kehysanalyysi mahdollisti sanomalehtiartikkelien keskeisimpien argumenttien järjestämisen systemaattiseen muotoon. Politologisesta näkökulmasta oli mielenkiintoista tarkastella, kuinka kehysanalyysi paljastaa mediaesityksiin pakattua vallankäyttöä. Kuten Seppänen ja Väliverronen toteavat, kehystäminen on ”yksi representaation politiikan keskeisistä keinoista.”³⁰⁰ Journalistit jäsentävät maailman tapahtumia monin vakiintunein tavoin, mutta lehtijutut ovat myös tietojen valintojen tulosta. Tutkimusaineistossa käytettyjen kehysten tieteellinen tarkastelu ei kertonut pelkästään Turkin demokratian tilasta, vaan myös länsimaisesta näkökulmasta demokratiaan. Toimittajat

³⁰⁰ Seppänen & Väliverronen 2013, 97.

tarkastelevat todellisuutta omista näkökulmistaan erityisesti analyyseja, kolumneja tai muita kommentteja kirjoittaessaan.

Deduktiivinen lähestymistapa haastoi tarkastelemaan työn teoreettista viitekehystä suhteessa tutkittavaan aineistoon. Teorian laatimisvaiheessa tehdyt valinnat olisivat joutuneet kyseenalaiseen valoon, jos aineistosta ei olisi löytynyt deduktiivisesti laadittuja kehyksiä. Kehysten operationalisointi menetelmän esittelyn yhteydessä pakotti palaamaan takaisin teorian äärelle, mikä vahvisti tutkimuksen johdonmukaisuutta ja koherenssia. Tässä mielessä deduktiivisen lähestymistavan nykyinen suosio mediatutkimuksen saralla on ymmärrettävää. Pelkkä aineistolähtöinen tarkastelutapa olisi voinut haitata tutkimuksen toistettavuutta.

Tutkimuksen löydökset vastasivat melko hyvin teoreettisessa viitekehyksessä esitettyjä näkemyksiä. Teorialähtöisten kehysten suosiossa oli kuitenkin eroja sanomalehtien välillä, kuten edellä todettiin. Analyysin syventämisen kannalta oli suotavaa, että tutkimuksen suhtautuminen teorialähtöiseen lähestymistapaan ei ollut ehdoton. Vaikka syväluvun yhteydessä nousseita induktiivisia kehyksiä käsiteltiin lyhyesti, ne auttoivat osaltaan ymmärtämään tutkimusaineiston populaaria luonnetta. Erdoğanin henkilökultin, tunaroidun vallankaappauksen ja tekopyhän EU:n kehykset tilkitsivät teorialähtöisen tarkastelun aukkoja. Lisäksi ne korostivat sanomalehtien yleistajuista kirjoitustyyliä. Löyhät, induktiiviset kehykset osoittivatkin, että akateeminen tutkimus ja populaari sanomalehtikirjoittelu noudattavat omia sääntöjään.

Turkin historiaa käsiteltiin teorialuvussa kattavasti, jotta tasavallan menneisyydestä juontuvat politiikan jännitteet jäsenyisivät osaksi tutkimusta. Lähestymistavan voidaan katsoa leimaavan tieteellistä Turkki-tutkimusta laajemminkin, sillä tendenssi selviää jo tämän tutkimuksen lähdekirjallisuutta tarkasteltaessa. Tutkimuskohdetta taustoitettiin turkkilaista yhteiskuntaa ravistelleella modernisaatioprosessilla, jota systematisoitiin niin sanottujen kemalismin kuuden nuolen avulla. Nuolet olivat politiikan periaatteita, joita ajettiin jopa autoritaariseksi kuvailluin keinoin tasavallan ensivuosisikymmeninä. Osa niistä on menettänyt merkitystään, mutta toiset vaikuttavat edelleen osana poliittista kulttuuria. Nykyään kemalismia on vaikea luonnehtia kovin vallankumoukselliseksi ideologiaksi, mutta vallankaappausyrityksen kontekstissa sekularismin periaate on edelleen ajankohtainen. Poliittisen islamin rooli poliittista kenttää halkovana kysymyksenä olikin keskeinen osa työn teoreettista viitekehystä, mutta analyysivaiheessa se ei korostunut odotetulla tavalla.

Turkin demokratian tilaa taustoitettiin liberaalidemokratian teoreettisella tarkastelulla. Sen yhteydessä korostettiin yksilöiden oikeuksien ja vapauksien toteutumista demokraattisen yhteiskunnan reunaehtoina. Demokraattisen hallinnon ominaisuuksia hahmoteltiin Dahlin polyarkia-käsitteen näkökulmasta. Polyarkisen hallinnon edellytysten tyypittely on pragmaattinen keino systematisoida monitulkintaista demokratian käsitettä. Polyarkia onkin ideaalimalli yhteiskunnasta, jossa toteutuu poliittinen tasa-arvo ja ihmisillä on mahdollisuus autonomiseen mielipiteen muodostamiseen. On silti hyvä pitää mielessä, ettei missään yhteiskunnassa ole toteutettu polyarkian kaikkia vaatimuksia. Dahl itse muistuttaa, että yleensä demokratiasta puhuttaessa viitataan demokratiaan tavoitteena tai ideaalina.³⁰¹

Dahlin huomio kuvastaa sitä, että käsitteellisessä demokratiakeskustelussa ei ole saatavilla lopullisia vastauksia. Demokratian käsitteen monitulkintaisuus kävi ilmi myös tämän tutkimuksen edetessä. Länsimaiset sanomalehdet kehystivät Turkin demokratian rappeutuvan kaappausyritystä seuranneiden puhdistusten seurauksena. Tämä lähestymistapa sisältää oletuksen, jonka mukaan Turkki on ollut tai se on demokratia. Demokratia nähdäänkin suhteellisena käsitteenä, joka voi vahvistua ja heikentyä. Vain muutamissa aineiston artikkeleissa Turkin koettiin ajautuneen diktatuuriksi. Sanomalehtien kirjoittelusta kävi kuitenkin ilmi, että niiden näkökulmasta Turkki ei ole koskaan ollut länsimainen liberaalidemokraattinen valtio. Sen poliittisen järjestelmän nähtiin silti olleen demokraattisempi kuin Turkin itäisten ja eteläisten naapurimaiden.

Polyarkian käsite tarjosi teoreettisen rungon demokratian tarkastelulle, mutta sitä piti tarkentaa liberaalin demokratian ydinajatuksen esittelyllä. Länsimaisen demokratian määrittäminen vapauksien ja oikeuksien kautta tukevoitti teoreettista viitekehystä toivotulla tavalla. Analyysivaiheessa kävi kuitenkin ilmi, että rakennettu teoria oli huomattavan kattava suhteessa aineiston yleistajuisuuteen. Artikkeleissa ei juuri syvennytty määrittämään demokratiaa, vaikka se oli kirjoittelun keskeisin käsite. Esimerkiksi Berlinin moraalifilosofiset arviot vapauden luonteesta uhkasivat jäädä irrallisiksi, vaikka niissä on teoreettisuudestaan huolimatta kysymys ennen kaikkea yksilön suhteesta valtioon. Populaarista esitysmuodosta huolimatta sanomalehtien näkemykset demokratiasta perustuivat pohjimmiltaan länsimaiseen traditioon. Koska lehdet kuuluvat samaan länsimaiseen viiteryhmään, niiden ei edes tarvitse pohtia demokratian merkitystä ja määritelmiä artikkeleissaan.

Islaminusko edusti Atatürkille osmaniregiimin epäonnistumista, joten modernissa tasavallassa uskonto piti kahlita tiukasti yksityisyyden piiriin. Poliittisen islamin kontrolloiminen oli niin armeijan kuin

³⁰¹ Dahl 1998, 83.

perustuslakituomioistuimen tärkeimpiä tehtäviä. Julkisessa elämässä ei hyväksytty uskontoon viitanneita puheita ennen AKP-vallan vakiintumista 2000-luvulla. Poliittisen islamin vahvistuminen on kasvattanut kiinnostusta uskonnon ja demokratian suhdetta kohtaan niin mediassa kuin tieteellisen tutkimuksen sarallakin. Trendi ei kuitenkaan näkynyt Turkin demokratiaa kehystäneissä lehtijutuissa, sillä niissä uskonnon kehys oli oletettua harvinaisempi.

Teoreettisessa viitekehyksessä esitetyt näkemykset Turkin kansainvälisistä sitoumuksista vastasivat aineistossa esiintyneitä argumentteja. Yhteistyötä korostaneiden argumenttien suosio kertoo Turkin ajankohtaisesta roolista kansainvälisessä politiikassa. Länsimaisissa lehdissä Turkin vakauteen suhtauduttiin monesti välinearvona, sillä EU-maiden lehdet kantoivat huolta pakolaissopimuksen pitävyydestä. Yhdysvaltalaiset ja isobritannialaiset lehdet huomauttivat puolestaan, että Turkin sotilastukikohdat ja kehittynyt armeija ovat tarpeen Isisin vastaisessa sodassa. Toiveita tai aloitteita yhteistyön tiivistämisestä ei aineistossa juuri tehty.

Teorialähtöisten kehysten laadinnassa tähdättiin Turkin demokratian tilan representoinnin valintojen selvittämiseen. Liberaalidemokratian, regiimin, uskonnon, yhteistyön ja modernisaation kehykset tarkensivat kuvaa tutkimuskohteesta kerros kerrokselta, vaikka tulkintakehikot korostivat erilaisia argumentteja. Tulkintakehikot menivät osittain päällekkäin, kuten jo menetelmän esittelyn yhteydessä epäiltiin. Kehysten todentamista varten luotu kysymyspatteristo kuitenkin piti huolta analysoinnin systemaattisuudesta. Suurin osa artikkeleista oli kehystetty useammalla kuin yhdellä kehyksellä.

Analyysin perusteella tutkimusasetelmaa voi pitää mielekkäänä. Länsimaiset sanomalehdet kommentoivat ja kehystivät Turkin poliittista järjestelmää sekä demokratian tilaa aktiivisesti vallankaappausyrityksen aikana ja sen jälkimainingeissa. Aineistosta kävi ilmi, että Turkin demokraattisuus on viiteryhmästä riippuvainen suhteellinen käsite. Moniin muslimienemmistöisiin maihin verrattuna Turkin instituutiot ovat kehittyneet pitkälle, mutta länsimaisesta näkökulmasta katsottuna Turkki tarvitsisi mittavia reformeja. Länsimaisessa mediassa on esitetty toiveikkaita puheenvuoroja Turkin demokratian vahvistumisesta, mutta trendi näyttää kääntyneen. Aineiston perusteella toimittajat arvioivat, että Turkin mittavat puhdistukset ovat vihdoinkin osoittaneet AKP-hallituksen todellisen luonteen. Tulkinnat olivat lähes poikkeuksetta pessimistisiä ja kriittisiä. Tämän tutkimuksen valossa päinvastaisesti kehystetyn Turkki-analyysin julkaiseminen länsimaisessa laatulehdessä erottuisi valtavirrasta ja edellyttäisi toimittajalta huolellista argumentointia.

Demokratiaan ja poliittiseen järjestelmään liittyviä käsitteitä käytettiin tieteellisestä näkökulmasta katsottuna epäeksaktisti, mikä asetti haasteensa tutkimuksen toteuttamiselle. Lehtiteksti ja tieteellinen teksti eroavat toisistaan merkittävästi, sillä ne on tarkoitettu eri tarkoituksiin. Lukijoista kilpailevat populaarit julkaisut eivät halua monimutkaistaa juttuja raskailla, suuria merkkimääriä vaativilla pohdinnoilla. Lisäksi viesti on tapana muotoilla houkuttelevampaan muotoon käyttämällä kärjistäviä sanavalintoja. Tieteellisen tekstin yhtenä keskeisenä tavoitteena voidaan puolestaan pitää pyrkimystä tuottaa uutta tietoa. Tekstilajien ero on hyvä ottaa huomioon kaikissa tutkielmissa, joiden aineisto koostuu yleistajuisista esityksistä.

Deduktiivisille tulkintakehikoille oli yhteistä se, että ne kuvasivat Turkin yhteiskunnan ajautuneen sekasortoon upseerien ja AKP-vetoisen hallituksen vastakkainasettelun vuoksi. Kaappausyrityksen motiivit ovat tutkimusta laadittaessa vielä epäselvät, mutta vallitsevan käsityksen mukaan kapinallisten joukossa oli niin gülenistejä, kemalisteja kuin muita AKP-vetoiseen valtiojohtoon tyytymättömiäkin. Edes vallankaappajia yhdistäneestä motiivista ei ole varmaa tietoa.³⁰² Toimittajat joutuivatkin analysoimaan Turkin tilannetta hyvin puutteellisin tiedoin, mikä ei sinänsä poikkea toimitusten arjesta. Voidaan katsoa, että epätietoisuuden vallitessa valmiiden tulkintakehikoiden aktivointi on toimittajalle erityisen houkuttelevaa.

Tutkimuksen merkittävimpiä löydöksiä oli se, että AKP:n kansansuosiota ei selitetty kemalistisen autoritarismin näkökulmasta, vaikka tutkimuskirjallisuudessa modernisaatioprosessin katsotaan kylväneen tyytymättömyyttä vanhoja regiimeja kohtaan. Vuoteen 1945 asti kemalistinen CHP hallitsi Turkia hegemonisin elkein, mutta suurimmaksi puolueeksi se on viimeksi yltänyt 1970-luvulla. Länsimaisten sanomalehtien toimittajat eivät uskokaan kemalistisen regiimin kykyyn haastaa istuvia vallanpitäjiä. Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että kemalistisen valtioideologian vaikutus Turkin poliittiseen järjestelmään on heikentymässä.

Yhteistyön kehyksen suosio oli yllättävää työn teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta. Toiseksi käytetyimpänä teorialähtöisenä kehyksenä se todistaa, että länsimaiset sanomalehdet pitivät Turkin yhteiskunnallista kehitystä huomionarvoisena. Turkin EU-kelpoisuuden pohtiminen ja pakolaissopimuksen kohtalon spekulointi innoittivat eurooppalaisia lehtiä korostamaan Turkin ulkosuhteita. Pelot valtion ajautumisesta kaaokseen ja turvapaikanhakijoiden vyörystä Eurooppaan olivat toistuvia teemoja eurooppalaisissa lehdistä. The New York Times ja The Times puolestaan kantoivat

³⁰² Rettman 17.1.2017.

huolta Nato-yhteistyöstä. Lisäksi The New York Timesin toimittajien argumenteissa otettiin kantaa Turkin valtiojohtoon syytteisiin, joiden mukaan Yhdysvallat olisi jollakin tavalla osallistunut vallankaappausyritykseen.

Aineistolähtöinen tarkastelu osoitti, että teoriasta ammennetut kehykset eivät ottaneet huomioon kaikkia aineistossa esiintyneitä Turkin demokratian kannalta relevantteja argumentteja. Ilman induktiivisen lähestymistavan soveltamista analyysin ulkopuolelle olisi jäänyt esimerkiksi Erdoğanin henkilökultin kehys, joka kielii median taipumuksesta henkilöidä tapahtumia ja ilmiöitä. Kaappausyrityksen kehystäminen niin, että autoritaarinen presidentti tukahduttaa kansalaisten vapauksia ja oikeuksia voidakseen keskittää itselleen valtaa oli ilmeisen houkutteleva vaihtoehto. Lukijan näkökulmasta ihmiset ovatkin toimijoina konkreettisempia kuin instituutiot tai organisaatiot. Presidentti Erdoğan on helppo kuvata islaminuskoa turkkilaiseen yhteiskuntaan juurruttavana despoottina, jos sellainen kuva on jo valmiiksi luotu. Turkin tapahtumien ja demokratian kuvailu presidentin henkilöhahmon kautta on silti yksinkertaistavaa. Vuoden 2016 kesällä Turkki oli parlamentaarinen tasavalta, jossa presidentin valtaoikeudet olivat, ainakin virallisen tulkinnan mukaan, tiukasti perustuslain rajaamat.

Länsimainen media on viime vuosina suhtautunut hyvin varauksellisesti islaminuskon voimistumiseen Turkin poliittisessa järjestelmässä. Myös työn teoreettisesta viitekehyksestä kävi ilmi, että uskonnon ja demokratian välinen suhde on problemaattinen. Tutkimusaineistossa presidentti Erdoğanilla todettiin moneen kertaan olevan uskonnollisia tavoitteita, mutta vain harvassa artikkelissa niitä analysoitiin syvällisemmin. Aineistossa ei esimerkiksi pohdittu islaminuskon roolia osana AKP:n poliittista agenda. Sanomalehdet pitivät islamia pitkälti itsearvoisena päämääränä – ei niinkään välineenä kannatuksen keräämiseksi. Yksittäisissä jutuissa demokratian ja islaminuskon yhteensopivuus kiellettiin kategorisesti, mutta suurimmaksi osaksi poliittisen islamin vahvistuminen otettiin Turkin kontekstissa annettuna.

Analyysi osoitti, että toimittajat pitivät presidentti Erdoğanin yksinvaltaisia toimia Turkin demokratian suurimpana uhkana. Tähän ei osattu varautua työn teoreettisessa viitekehyksessä, jossa korostettiin sen sijaan hegemoniasta kamppailevia aatesuuntia, kuten kemalismia, poliittista islamia ja gülenismia. Löydökset viittaavat siihen, että Turkissa koettiin kaappausyrityksen jälkeen tarvetta niin sanotun ”vahvan miehen” johtajuudelle. Turkki-tutkimus kaipaasi kattavampaa teoreettista lähestymistapaa karismaattisen poliittisen johtajuuden tarkasteluun. Karismalla tarkoitetaan tässä yhteydessä Erdoğanin kykyä saada kansalaiset kannattamaan itseään. Taitavana puhujana ja esiintyjänä hän on luonut tiiviin suhteen kannattajiinsa. Karisma ei kuitenkaan ole presidentti Erdoğanin ainut vallan resurssi, sillä hän on AKP:n kautta pystynyt kontrolloimaan esimerkiksi tiedonvälitystä ja puhdistamaan toisinajattelijoita

valtionhallinnosta. Ilmeisesti Erdoğanin valta-asema kuitenkin tukeutuu pitkälti hänen karismaansa, sillä presidentti ei ole hävinnyt yksikään vaaleja palattuaan valtakunnanpolitiikkaan vuonna 2002.

Länsimaisten sanomalehtien suhtautuminen presidentti Erdoğanin ja AKP:n vallankäyttöön oli nuivaa, vaikka istuva valtiojohto on saanut mandaatin vaaleissa. Analyysi paljasti, että toimittajien arvostelu kohdistui eritoten Turkin nykyjohtoon majoritaristiseksi moitittuun demokratiakäsitykseen. Hallitusta syytettiin siitä, että oppositiolle ei anneta mahdollisuutta kritisoida ja haastaa enemmistön tekemiä päätöksiä. Rodrikin mukaan presidentti Erdoğanin menestys on hyvä esimerkki siitä, kuinka poliittinen johtaja pystyy kokoamaan enemmistöhallituksia, vaikka yhteiskunta olisi hyvin jakautunut. Rodrik katsoo, että Erdoğanin kaltaisilla johtajilla on kyky sivuuttaa koalitioidensa ulkopuolelle jäävien ryhmien mielipiteet ja oikeudet.³⁰³

Turkin demokratian tilaa representoitiin aineistossa pessimistisin sanakääntein. Demokratian nähtiin kuihtuneen jo ennen vallankaappausyritystä, mutta puhdistusten aikana suhtautuminen demokratian tilaan muuttui vielä epäilevämmäksi. Länsimaiset sanomalehdet vertasivat Turkin tilannetta omiin käsityksiinsä demokratiasta ja näkivät Turkin luisuvan autoritarismiin. Poikkeustilan varjolla tehdyt mittavat puhdistukset hylkäsivät lehtien mukaan laillisuusperiaatteen. Lehtien mukaan myös syyttömien siivoamista yhteiskunnan eri sektoreilta oikeutettiin torjutulla vallankaappauksella.

Polyarkia-käsitteen näkökulmasta sanan- ja lehdistönvapauden kaventaminen riistää yksilöltä mahdollisuuden saada vallanpitäjistä riippumatonta ja moniäänistä informaatiota esimerkiksi sanomalehtien kautta. Lisäksi poliittisten mielipiteiden lausuminen ääneen on aineiston tulkintojen perusteella vaarallista, sillä toisinajattelijat voidaan leimata vallankumouksellisiksi kapinallisiksi. Näin toimiessaan valtiovalta loukkaa muun muassa järjestäytymisen vapautta. Monet kansalaisjärjestöt ovatkin joutuneet Turkissa epäsuosioon kritisoidessaan viranomaisia.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että sanomalehdet eivät pitäneet Turkia demokratiana länsimaaisessa mielessä vallankaappauksen jälkeisenä aikana, vaikka sen poliittisessa järjestelmässä oli vielä demokraattisia piirteitä. Tällaisia välitilan valtioita on luonnehdittu tutkimuksessa monilla eri termeillä. Teoriaosuudessa mainittiin esimerkiksi Özbudunin näkemys Turkista majoritaarisena demokratiana, jossa vähemmistön näkemykset sysätään sivuun.³⁰⁴ Rodrik puolestaan määritteli Turkin vaalidemokratiaksi, jossa kansalaiset voivat osallistua politiikkaan äänestämällä. Kansalaisoikeudet

³⁰³ Rodrik 2016, 54.

³⁰⁴ Özbudun 2014, 157.

jäävät silti Rodrikin mukaan Turkissa vähemmälle huomiolle.³⁰⁵ Tässä tutkimuksessa esitettyjen näkemysten perusteella Turkin poliittinen johto sekaantui yksittäisten kansalaisten mahdollisuuksiin olla autonomisia poliittisia toimijoina. Autoritaarisessa yhteiskunnassa valtiovallalla on kiusaus kajota yksilön vapauksiin, jos mikään taho ei pysty estämään sen rajoittamatonta vallankäyttöä. Tällaisen regiimin näkökulmasta kansalaisen poliittinen emansipaatio koetaan uhkaksi.

Lopuksi on paikallaan pohtia, kannattiko Turkin demokratian tilaa verrata sen länsimaisiin määritelmiin. Analyysin perusteella Turkin poliittisen järjestelmän demokraattisuutta oli rajoitettu vuoden 2016 kesällä ja poikkeuslain tultua voimaan demokratian vahvistamista ei pidetty todennäköisenä. Lisäksi aineistosta kävi ilmi, että länsimaisten lehtien toimittajat eivät nähneen Turkissa hyviä poliittisia vaihtoehtoja. Sotilasjunta oli huonoin mahdollinen skenaario, mutta presidentti Erdoğanin ei katsottu olevan paljon parempi. Turkin demokratian vertaaminen länsimaiseen demokraatiakäsitykseen oli kuitenkin perusteltua siksi, että Turkki on pyrkinyt poliittisesti integroitumaan läntiseen arvoyhteisöön. Länsimaisten lehtien näkökulmasta vaikuttaa itsestään selvältä, että ne kehystivät Turkin demokratiaa juuri liberaalidemokratian näkökulmasta, kuten mitä tahansa muuta valtiota.

8. LOPUKSI

Tutkimuksen tavoite oli tarkastella, miten länsimaiset sanomalehdet kehystivät Turkin demokratian tilaa vuoden 2016 sotilasvallankaappauksen aikana ja selkkauksen jälkimainingeissa. Teoria perustui länsimaisille käsityksille demokraattisen hallinnon luonteesta, ja metodina käytettiin kehysanalyysia. Analyysin löydöksiä peilattiin kattavasti teoreettiseen viitekehykseen työn pohdintaosiossa. Tässä luvussa tarkastellaan lyhyesti tutkimuksen kaikkein keskeisimpiä johtopäätöksiä ja arvioidaan niiden merkityksiä. Lisäksi nostetaan esille muutamia uusia tutkimusideoita.

Sotilasvallankaappausyrityksen jälkeisestä demokratian rappeutumisesta muodostui vallitseva tapa kehystää Turkin tilannetta. Puhdistusten arviotiin osoittaneen istuvan regiimin todellisen suhtautumisen kansanvaltaisiin periaatteisiin. Lähes poikkeuksetta presidentti Erdoğanin katsottiinkin olevan syypää demokratian hiipumiseen. Johtavien länsimaisten lehtien kiinnostus Turkin demokratiaa kohtaan johtui valtion vuosikymmeniä kestäneestä lännettymisen doktriinista, joka on kuitenkin tullut viimeisten

³⁰⁵ Rodrik 2016, 52.

vuosikymmenten saatossa haastetuksi. Lähtökohtaisesti Turkkia pidettiin demokratiana, mutta kesän 2016 tapahtumien myötä sen nähtiin olevan vähemmän demokraattinen. Länsimaaisessa mielessä Turkkia ei ole luokiteltu demokratiaksi aikaisemminkaan, mutta sitä on kuitenkin pidetty esimerkillisenä valtiona Lähi-idässä. Tässä mielessä demokraattisuutta pidettiin tutkimusaineistossa myös suhteellisena käsitteenä.

Tutkimuksen toinen keskeinen johtopäätös oli se, että tutkimuskirjallisuudessa korostuvat historialliset ja islaminuskoon liittyvät Turki-analyysit eivät olleet kovin suosittuja sanomalehtiaineistossa. Tämä kävi ilmi modernisaation ja uskonnon kehysten vähäisenä esiintymisenä tutkimusaineistossa. Joko Turkin historia ei ollut toimittajille riittävän tuttu, tai he eivät uskoneet sen kykyyn selittää Turkin nykypolitiikan tapahtumia. Toimittajien valinnat voivat myös kieltä siitä, että muut kehykset olivat työn kannalta kätevämpiä ja yleisölle helpommin avautuvia. Löydöksen perusteella voidaan todeta, että historiallis-uskonnolliset argumentit olivat teoriassa jokseenkin ylikorostuneita. Toisaalta ne kuitenkin osaltaan täydensivät kuvaa Turkin demokratian tilasta. Kolmanneksi yhteistyön kehyksen suosiota voidaan pitää yllättävänä. Turkki-uutisointi ei ollut aktiivista vain, koska se koettiin mielenkiintoiseksi. Turkin vakaudella nähtiin olevan seurauksia myös monille länsimaille.

Turkin demokratian tarkastelu avasi monia mahdollisuuksia jatkotutkimusta ajatellen. Vuoden 2016 kesällä Turkissa vallitsi vallankaappausyrityksen jälkeinen poikkeustila, jonka aikana valtiovalta pyrki puhdistamaan valtionhallinnon vastustajistaan. Lehtien harjoittama kritiikki olisi kuitenkin voinut olla maltillisempaa normaalioloissa, sillä olihan vaaleilla valittu hallitus juuri välttynyt sotilaiden vallankaappaukselta. Länsimaisten lehtien kirjoittelun tutkiminen Turkin normaaliolojen aikana voisi tuottaa erilaisia tuloksia.

Turkin demokratian tilaa käsitelleillä sanomalehdillä ja tieteellisillä tutkimuksilla kiinnostuksen kohde oli sama, mutta lähestymistapa eri. Sanomalehtien harrastama tapahtumien popularisointi on tarpeen ottaa huomioon tutkimusasetelmaa hahmoteltaessa. Lehtitekstin yleistajuisuus voi olla tieteen näkökulmasta problemaattista, sillä se ei esimerkiksi määrittele käyttämiään käsitteitä eksplisiittisesti. Sama pätee toki moniin muihinkin tutkimusaineistoihin. Turkin demokratian tilaa voisi analysoida myös perehtymällä sanomalehtiä virallisempiin aineistoihin. Turkin EU-ministeriön julkaisuja tai turkkilaista nykykirjallisuutta tarkastelemalla demokratian tilasta piirtyvä kuva voisi olla hyvin erilainen.

Turkin epäonnistuneen sotilasvallankaappauksen motiivit ovat vielä tutkimusta laadittaessa pitkälti hämärän peitossa. Lisäksi kaappausyrityksellä lienee huomattavia pitkän aikavälin seurauksia

turkkilaiselle yhteiskunnalle ja Turkin kanssa yhteistyötä tekeville maille. Poliitiikan tutkimuksen näkökulmasta muun muassa poliittisen islamin vahvistumisessa, armeijan aseman heikentymisessä ja gülenistien vastaisessa kamppailussa riittää tutkittavaa. Yksi lähivuosien merkittävimmistä yhteiskunnallisista muutoksista lienee Turkin perustuslain astuminen voimaan seuraavien parin vuoden aikana. Sen myötä parlamentaarinen järjestelmä muuttuu presidenttijohtoiseksi. Tämän tutkimuksen perusteella Turkissa koettiin tarvetta vahvalle johtajuudelle yhteiskunnallisen epävakauden hetkinä. Turkin demokratian tarkastelussa onkin tarpeellista pohtia poliittisen johtajuuden tematiikkaa, sillä Erdoğanin korostunutta asemaa valtiota luotsaavana voimahahmona ei voi nykyisellään sivuuttaa.

LÄHTEET

PRIMÄÄRIAINESTO (ks. LIITE 1)

Tutkimusaineistoksi valitut sotilasvallankaappausyritystä koskevat artikkelit 15.7.–31.8.2016.

Helsingin Sanomat, Sanoma Media Finland.

Dagens Nyheter, Bonnier AB.

The Times & The Sunday Times, Times Newspapers Ltd.

The New York Times, The New York Times Company.

KIRJALLISUUS

AKP (2013), *The Silent Revolution: Turkey's Democratic Chance and Transformation Inventory 2002–2012*. Republic of Turkey, Prime Ministry: Undersecretariat of Public Order and Security Publications.

Alaranta, Toni (2013), "The Presuppositions of Contemporary Kemalism", *Turkish Journal of Politics* 4 (1): 51–65.

Altunisik, Meliha Benli & Özlem, Tür (2005), *Turkey, Challenges of continuity and change*. The Contemporary Middle East Series. New York: RoutledgeCurzon.

Anckar, Carsten (2011), *Religion and Democracy, A worldwide comparison*. Routledge Studies in Religion and Politics. Milton Park: Routledge.

Arat, Zehra F. (1991), *Democracy and Human Rights in Developing Countries*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.

Atacan, Fulya (2005), "Explaining Religious Politics at the Crossroad: AKP-SP", *Turkish Studies* 6 (2): 187–199.

Bagdonas, Özlem Demirtaş (2008), "The Clash of Kemalisms? Reflections on the Past and Present Politics of Kemalism in Turkish Political Discourse", *Turkish Studies* 9 (1): 99–114.

Bakshian Jr. Aram (2013), "Erdogan, the Anti-Ataturk", *The National Interest*. Syys-lokakuun julkaisu: 56–64.

Barkey, Henri (14.7.2017), "One year later, the Turkish coup attempt remains shrouded in mystery". The Washington Post. Analyysi. Saatavissa: <https://www.washingtonpost.com/news/democracy-post/wp/2017/07/14/one-year-later-the-turkish-coup-attempt-remains-shrouded-in-mystery/?utm_term=.93bb453b47a0>, luettu 16.9.2017.

Başkan-Canyaş, Filiz & F. Orkunt Canyaş (2015), "The Interplay Between Formal and Informal Institutions in Turkey: the Case of the Fethullah Gülen Community", *Middle Eastern Studies* 52 (2): 280–294.

BBC (16.3.2016), "Erdogan Threatens to Scrap EU-Turkey Migrant Deal". Uutinen. Saatavissa: <<http://www.bbc.com/news/world-europe-39294776>>, luettu 26.9.2016.

BBC (2.7.2017), "After Erdogan apology, Russia brings Turkey in from the cold". Analyysi. Saatavissa: <<http://www.bbc.com/news/world-europe-36689801>>, luettu 12.10.2017.

Berlin, Isaiah, Juha Sihvola & Timo Soukola (toim.), (2001), *Vapaus, ihmisyys ja historia: Valikoima esseitä*. Helsinki: Gaudeamus.

Berlin, Isaiah & Henry Hardy (toim.), (2002), *Liberty*. Oxford: Oxford University Press.

Berndtson, Erkki (2008), *Politiikka tieteenä: Johdatus valtio-opilliseen ajatteluun*. 11. painos. Helsinki: Edita.

Birch, Anthony H. (1993), *Concepts & Theories of Modern Democracy*. London: Routledge.

Birch, Anthony H. (2002), *Concepts & Theories of Modern Democracy*. Toinen painos. London. Routledge.

Bohman, James (1996), *Public Deliberation: Pluralism, Complexity and Democracy*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Bora, Kanra (2009), *Islam, Democracy and Dialogue in Turkey: Deliberating in Divided Societies*. Farnham: Routledge.

- Bozkurt, Umut (2013), "Neoliberalism with a Human Face: Making Sense of the Justice and Development Party's Neoliberal Populism in Turkey", *Science & Society* 77 (3): 372–396.
- Burak, Begüm (2011), "Turkish Political Culture and Civil Society: An Unsettling Coupling?" *Turkish Journal of International Affairs* 10 (1): 59–71.
- Burr, Vivien (1995), *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.
- Çakmak, Cenap & Cengiz Dinc (2010), "Constitutional Court: Its Limits to Shape Turkish Politics", *Insight Turkey* 12 (4): 69–92.
- Caliskan, Koray (2016), "Explaining the End of Military Tutelary Regime and the July 15 Coup Attempt in Turkey", *Journal of Cultural Economy* 10 (1): 97–111.
- Cavanaugh, Kathleen & Edel Hughes (2016), "Rethinking What is Necessary in a Democratic Society: Militant Democracy and the Turkish State", *Human Rights Quarterly* 38 (3): 623–654.
- Cinar, Menderes (2006), "Turkey's Transformation Under the AKP Rule", *The Muslim World* 96 (3): 469–486.
- CNN (11.8.2016), "Turkey's Erdogan to US: Hand over exiled cleric Gulen". Uutinen. Saatavissa: <<http://edition.cnn.com/2016/08/11/politics/turkey-us-fethullah-gulen-ultimatum/index.html>>, luettu 11.10.2017.
- Committee to Protect Journalists (2016), Turkey's crackdown propels number of journalists in jail worldwide to record high. Saatavissa: <<https://cpj.org/reports/2016/12/journalists-jailed-record-high-turkey-crackdown.php>>, luettu 10.10.2017.
- Coşkun, Vahap (2013), "Constitutional Amendments Under the Justice and Development Party Rule", *Insight Turkey* 15 (4): 95–113.
- Çaylak, Adem & Güliz Dinç (2017), "Gülenism as "Religionist" Kemalism", *Insight Turkey* 19 (3): 181–206.
- Dahl, Robert A. (1989), *Democracy and its Critics*. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, Robert A. (1998), *On Democracy*. New Haven: Yale University Press.

Dalay, Galip & Dov Friedman (2013), "The AK Party and the Evolution of Turkish Political Islam's Foreign Policy", *Insight Turkey* 15 (2): 123–139.

De Vreese, Claes H. (2005), "News Framing: Theory and Typology", *Information Design Journal + Document Design* 13 (1): 51–62.

Dodd, Celement H. (1996), "Developments in the Turkish Democracy", Teoksessa: Mastny, Vojtech & R. Craig, Nation, *Turkey Between East and West, New Challenges for a Rising Regional Power*, 131–140. Boulder: Westview Press.

Doğan, Erhan (2005), "The Historical and Discursive Roots of the Justice and Development Party's EU Stance", *Turkish Studies* 6 (3): 421–437.

Driessen, Michael D. (2014), *Religion and Democratization: Framing Religious and Political Identities in Muslim and Catholic Societies*. Oxford: Oxford University Press.

Duverger, Maurice (1969), *Poliittiset järjestelmät*. Kolmas painos. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Eder, Mine (2004), "Populism as a Barrier to Integration with the EU", Teoksessa: Uğur, Mehmet & Nergis Canefe, *Turkey and European Integration, Accession Prospects and Issues*, 49–74. London: Routledge.

Entman, Robert M. (1993), "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm", *Journal of Communication* 43 (3): 51–58.

Esposito, John. L. & John. O. Voll (1996), *Islam and democracy*. New York: Oxford University Press.

Euroopan ihmisoikeussopimus (1950). Saatavissa:

<http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FIN.pdf>, luettu 19.9.2017.

Euroopan komissio (2002), Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession. Saatavissa:

<http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2002/tu_en.pdf>, luettu 18.11.2016.

Euroopan komissio (2015), Staff Working Document, Turkey 2015 Raport. Saatavissa: <

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf>, luettu 18.11.2016.

- Fowler, Roger (1991), *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge.
- Freedom House (2016), Freedom in the World -raportti. Saatavissa
<<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2016>>, luettu 18.11.2016.
- Goddard, Hugh (2002), "Islam and Democracy", *The Political Quarterly* 73 (1): 3–9.
- Goffman, Erving (1986), *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Harris, George S (2011), "Military Coups and Turkish Democracy, 1960–1980", *Turkish Studies* 12 (2): 203–213.
- Heper, Metin & Senem Yıldırım (2011), "Revisiting Civil Society in Turkey", *Southeast European and Black Sea Studies* 11 (1): 1–18.
- Heywood, Andrew (2002), *Politics*. Toinen painos. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Heywood, Andrew (2011), *Global Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Heywood, Andrew (2012), *Political Ideologies: An Introduction*. Viides painos. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Holt, Kristoffer & Michael Karlsson (2011), "Edited Participation", *Journal of the European Institute for Communication and Culture*, 18 (2): 19–35.
- Houston, Christopher (2001), *Islam, Kurds and the Turkish Nation State*. Oxford: Berg.
- Howe, Marvin (2000), *Turkey, A Nation Divided Over Islam's Revival*. Boulder: Westview Press.
- Huntington, Samuel P. & Kimmo Pietiläinen (1996), *Kulttuurien kamppailu ja uusi maailmanjärjestys*. Helsinki: Terra Cognita.
- Ignatieff, Michael & Amy Gutmann (toim.), (2001). *Human rights as politics and idolatry*. Princeton: Princeton University Press.
- Ikäheimo, Hannu-Pekka (2016), "EU nautintovarkana: Tulkintakehykset "EU-kieltää" -artikkeleissa". *Politiikka* 58 (4): 263–279.

Ison-Britannian alahuone (2017), House of Commons Foreign Affairs Committee: The UK's Relations with Turkey, Tenth Report of Session 2016–17. Saatavissa:

<<https://publications.parliament.uk/pa/cm201617/cmselect/cmfaaff/615/615.pdf>>, luettu 20.10.2016.

İnsel, Ahmet (2007), ”Kemalizmi – huoli valtion eheydestä”. Teoksessa Leinonen, Anu, Tuula Kojo, Mervi Nousiainen, Sampsa Peltonen & Lauri Tainio (toim.), *Turkki Euroopan rajalla?* 121–135. Helsinki: Gaudeamus.

İçener, Erhan & Zeyneb Çağlıyan-İçener (2011), ”The Justice and Development Party's Identity and its Role in the EU's Decision to Open Accession Negotiations with Turkey”, *Southeast European and Black Sea Studies* 11 (1): 19–34.

Jokinen Arja (1999), ”Diskurssianalyysin suhde sukupuolitradiitioihin”, Teoksessa: Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suominen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*, 37–53. Tampere: Vastapaino.

Kansainvälinen PEN (2014), Kirje ilmaisunvapauden puolesta. Saatavissa: <<http://www.pen-international.org/newsitems/leading-international-writers-join-pen-in-calling-for-greater-freedom-of-expression-in-turkey/>>, luettu 10.1.2017.

Karaveli, Halil M. (2010), ”An Unfilled Promise of Enlightenment: Kemalism and its Liberal Critics”, *Turkish Studies* 11 (1): 85–102.

Karvonen, Erkki (2000), ”Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen”, *Tiedotustutkimus* 23 (2): 78–84.

Kayaoglu, Turan (2016), ”Getting Turkey Back on Track to Democracy, Human Rights, and Religious Freedom”, *The Review of Faith & International Affairs* 14 (2): 14–22.

Kissane, Bill (2014), ”Atatürk and After: Three Perspectives on Political Change in Turkey”, *The Review of Politics* 76: 293–307.

Klemola, Pertti (1981), *Helsingin Sanomat: sananvapauden monopoli*. Helsinki: Otava.

Kocher, Matthew Adam (2007), ”The Decline of PKK and the Viability of a One-State Solution in Turkey”. Teoksessa: Koenig, Matthias & Paul de Guchteneire (toim.), *Democracy and Human Rights in Multicultural Societies*, 93–112. Burlington: Ashgate Publishing Company.

Kunelius, Risto (2003), *Viestinnän vallassa: Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. Viides painos. Helsinki: WSOY.

Lounasmeri, Lotta (2013), ” ‘Power Investigation’ Neglected: The Case of the Finnish Newspaper Helsingin Sanomat”, *Journal of Contemporary European Studies* 21 (3): 382-395.

Milan F. Francesco (2016), ”Turkey: What Hides Behind a Failed Coup Attempt”, *The RUSI Journal* 161 (4): 28–32.

Moussalli, Ahmad S. (2003), *The Islamic Quest for Democracy, Pluralism, and Human Rights*. Gainesville: University Press of Florida.

Newsworks 2017. Saatavissa: <http://www.newsworks.org.uk/The-Times>, luettu 25.9.2017.

Paastela, Jukka (2000), *Yksin- ja harvainvallasta: Tutkimus muinaisista ja nykyisistä autokratioista ja oligarkioista sekä niistä esitetyistä käsityksistä*. Studia Politica Tamperensis No. 9. Tampere: Tampereen yliopisto. Poliittikan tutkimuksen laitos.

Polat, Necati (2006), ”Identity Politics and the Domestic Context of Turkey’s European Union Accession”, *Government and Opposition* 41 (4): 512–533.

Popp, Maximilian (30.11.2010), ”America's Dark View of Turkish Premier Erdogan”. Der Spiegel. Analyysi. Saatavissa: <<http://www.spiegel.de/international/world/the-tribune-of-anatolia-america-s-dark-view-of-turkish-premier-erdogan-a-732084.html>>, luettu 20.11.2016.

Rahigh-Aghsan, Ali (2011), ”Turkey’s EU Quest and Political Cleavages under AKP”, *Review of European Studies* 3 (1): 43–53.

Rettman, Andrew (17.1.2017), ”Gulen did not order Turkey coup, EU spies say”. EUobserver. Uutinen. Saatavissa: <<https://euobserver.com/foreign/136568>>, luettu 30.10.2017.

Reuters (20.11.2016), ”Fed up with EU, Erdogan says Turkey could join Shanghai bloc”. Uutinen. Saatavissa: <<https://www.reuters.com/article/us-turkey-europe-erdogan/fed-up-with-eu-erdogan-says-turkey-could-join-shanghai-bloc-idUSKBN13F0CY>>, luettu 10.10.2016.

Rodrik, Dani (2016), ”Is Liberal Democracy Feasible in Developing Countries?” *Studies in Comparative International Development* 51(1): 50-59.

- Rustow, Dankwart A. (1965), "Turkey: The Modernity of Tradition". Teoksessa Pye, Lucian. W. & Sidney Verba (toim.), *Political Culture and Political Development*, 171–198. Princeton: Princeton University Press.
- Roy, O. (2007). *Secularism confronts Islam*. New York: Columbia University Press.
- Ryan, Charlotte (1991), *Prime Time Activism: Media Strategies for Grassroots Organizing*. Boston: South End Press.
- Salt, Jeremy (2016), Erdogan's "New Turkey" Slides into Turmoil", *Middle East Policy* 23 (2): 119–131.
- Sanoma Oyj (2017). Saatavissa: < <https://media.sanoma.fi/printti/helsingin-sanomat>>, luettu 25.9.2017.
- Seppänen, Janne & Esa Väliaverronen (2013), *Mediayhteiskunta*, Toinen painos. Tampere: Vastapaino.
- Setälä, Maija (2003), *Demokratian arvo: teorian, käytännöt ja mahdollisuudet*. Helsinki: Gaudeamus.
- Shaheen, Kareem (10.4.2017), "Turkish referendum: all you need to know". The Guardian, uutinen. Saatavissa: < <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/10/turkish-referendum-all-you-need-to-know>>, luettu 24.10.2017.
- Sonn, Tamara (2005), "Islam and Modernity: Are They Compatible?" Teoksessa Hunter, Shireen T. & Huma Malik (toim.), *Modernization, Democracy and Islam*, 65–81. Westport: Praeger.
- Şenel, Ersin (19.7.2017), "The Guardian, Turkey's democracy is dying – but this brutal crackdown can't last". The Guardian, mielipide. Saatavissa: <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/jul/19/turkey-erdogan-turkish-democracy>>, luettu, 16.9.2017.
- Tabloid Nordic AB (2017). Saatavissa: < <http://www.tabloid.se/page.php?content=Vara-tidningspartners>>, luettu 25.9.2017.
- Tambar, Kabir (2009), "Secular Populism and the Semiotics of the Crowd in Turkey", *Public Culture* 21 (3): 517–537.

Tharoor, Ishaan (17.7.2017). "Turkey's Erdogan turned a failed coup into his path to greater power". Analyysi, The Washington Post. Saatavissa:

<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/07/17/turkeys-erdogan-turned-a-failed-coup-into-his-path-to-greater-power/?utm_term=.7182ac8140ee>, luettu 20.10.2017.

The Guardian (29.7.2016). "Turkey president Erdoğan to drop cases of insult in coup aftermath." Uutinen. Saatavissa: <<https://www.theguardian.com/world/2016/jul/29/turkey-drops-cases-of-insult-against-president-in-coup-aftermath>>, luettu 8.10.2017.

The New York Times (2017). Pulitzer-palkinnot. Saatavissa: <<http://www.nytc.com/pulitzer-prizes/>>, luettu 21.11.2016.

Tibi, Bassam (1998), *The Challenge of Fundamentalism: Political Islam and the New World Disorder*, Berkeley: University of California Press.

Timur, Safak & Arango, Tim (4.3.2016), "Turkey Seizes Newspaper, Zaman, as Press Crackdown Continues". The New York Times, uutinen. Saatavissa:

<https://www.nytimes.com/2016/03/05/world/middleeast/recep-tayyip-erdogan-government-seizes-zaman-newspaper.html?_r=0>, luettu 14.1.2017.

Toprak, Binnaz (2005), "A Secular Democracy in the Muslim World: The Turkish Model". Teoksessa Hunter, Shireen T. & Huma Malik (toim.), *Modernization, Democracy and Islam*, 277–292. Westport: Praeger.

Toprak, Binnaz (2007), "Islam ja demokratia", Teoksessa Leinonen, Anu, Tuula Kojo, Mervi Nousiainen, Sampsa Peltonen & Lauri Tainio (toim.), *Turkki Euroopan rajalla?* 165–193. Helsinki: Gaudeamus.

Torvinen, Taimi (1982), *Ulkomaisen sanomalehdistön historia*. Viestintätutkimuksen Seuran julkaisusarja No. 6. Helsinki: Weilin+Göös.

Totten, Michael J. (2015), "The Trouble with Turkey. Erdogan, ISIS, and the Kurds". *World Affairs* 178 (3): 5–12.

Turkin perustuslaki (1982). Saatavissa: <https://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf>, luettu 18.1.2017.

Usher, Nikki (2014), *Making News at The New York Times*. The New Media World Series. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Uskali, Turo (2007), *Ulkomaanuutisten uusi maailma*. Tampere: Vastapaino.

Ünay, Sadık & Şerif Dilek (2016), "July 15: Political Economy of a Foiled Coup", *Insight Turkey* 18 (3): 205–231.

Van Gorp, Baldwin (2007), "The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In", *Journal of Communication* 57 (1): 60–78.

Voll, John O. (2005), "Islam and Democracy: Is Modernization a Barrier?" Teoksessa Hunter, Shireen T. & Huma Malik (toim.), *Modernization, Democracy and Islam*, 82–97. Westport: Praeger.

Väliaverronen, Esa (1998), "Mediatekstistä tulkintaan". Teoksessa Kantola, Anu, Inka Moring & Esa Väliaverronen (toim.) *Media-analyysi, teksteistä tulkintaan*, 13–39. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Väliaverronen, Esa (1996), *Ympäristöuhkan anatomia: Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Tampere: Vastapaino.

Wolterstorff, Nicholas (1997), "The Role of Religion in Decision and Discussion of Political Issues". Teoksessa Audi, Robert & Nicholas Wolterstorff (toim.), *Religion in the Public Square, The Place of Religious Convictions in Political Debate*, 67–120. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Yılmaz, Hakan (2005), "Turkki Euroopan kartalle". Teoksessa Leinonen, Anu, Tuula Kojo, Mervi Nousiainen, Sampsa Peltonen & Lauri Tainio (toim.), *Turkki Euroopan rajalla?* 45–59. Helsinki: Gaudeamus.

YK (1948) Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Saatavissa: <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf, luettu 19.9.20017>, luettu 27.10.2017.

Öniş, Ziya (2015), "Monopolising the Centre: The AKP and the Uncertain Path of Turkish Democracy". *The International Spectator* 50 (2): 22–41.

Özbudun, Ergun (2014), "AKP at the Crossroads: Erdoğan's Majoritarian Drift", *South European Society and Politics* 19 (2) 155-167.

Özkirimli, Umut (2017), "How to Liquidate a People? Academic Freedom in Turkey and Beyond". *Globalizations* 14 (6): 851–856.

Özler, Hayrettin & Yildirim, Ergün (2008), "Islam and Democracy: A False Dichotomy", *Insight Turkey* 10 (3): 87–99.

LIITTEET

Liite 1: Tutkimusaineisto sanomalehdittäin

Helsingin Sanomat

”Euroopan unioni lipsuu periaatteistaan.” Pääkirjoitus. 18.8.2016.

Huhta, Kari, ”Turkin kömpelö kaappausyritys oli tuomittu epäonnistumaan.” Ulkomaat. 16.7.2016.

Huhta, Kari, ”Öykkäreiden internationaali haastaa läntiset demokratiat.” Merkintöjä. 12.8.2016.

”Kaappausyritys haavoitti Turkia.” Pääkirjoitus. 17.7.2016.

”Kuolemantuomio etäännyttäisi Turkin.” Pääkirjoitus. 19.7.2016.

Mykkänen, Pekka, ”Euroopassa orasti hetken tylsyys – vain hetken.” Essee. 17.7.2016.

Mykkänen, Pekka, ”Pakolaispelkoinen Eurooppa on nöyrytynyt Turkin Erdoğanin ”minä tai kaaos” -vaihtoehtoihin.” Ulkomaat. 16.7.2016.

Nalbantoglu, Minna, ”Turkki järkkyy rajummin kuin vuosikausiin, Erdoğan selvisi voittajana – entä nyt?” Analyysi. 17.7.2016.

Nalbantoglu, Minna, ”Yrittääkö Erdoğan nyt itse seuraavaa vallankumousta?” Analyysi. 22.7.2016.

Rautio, Yrjö, ”Turkki on kohta ongelma kaikille.” Poliitiikka. 4.8.2016.

”Sananvapaus heikkenee Turkissa.” Pääkirjoitus. 29.7.2016.

Similä, Ville & Ville Tietäväinen, ”Turkki karkasi kenraalien otteesta, ja nyt Erdoğania ei horjuta enää mikään.” Sunnuntai. 22.8.2016.

”Toivo on Turkissa himmentynyt.” Pääkirjoitus. 24.7.2016.

Tuohinen, Petteri, ”Justiinsa juu, sanoi turkkilainen.” Kolumni. 21.7.2016.

Dagens Nyheter

”Demokratins marodörer.” Pääkirjoitus 19.8.2016.

”EU-principer sätts på prov.” Pääkirjoitus. 19.7.2016.

Kjöller, Hanne, ”Ord skrämmar mer än Facebook-konto.” Kolumni. 23.7.2016.

Jonsson, Gunnar, ”Erdogan tar befälet över alla.” Kolumni. 5.8.2016.

Larsmo, Ola, ”EU:s tystnad ett fribrev för Erdogan.” Analyysi. 1.8.2016.

Lundqvist, Jonathan, ”Pressfrihet. Erdogan gör journalister till spioner och förrädare.” Kolumni. 27.7.2016.

Nyström, Susanne, ”En sak är säker: Fortsättning följer i Erdogans Turkiet.” Uutinen. 21.7.2016.

Nyström, Susanne, ”Låt det brutala dödstraffet gå i graven.” Kolumni. 27.7.2016.

Nyström, Susanne, ”Turkiet har blivit ett land som människor flyr ifrån.” Lyhyesti. 5.8.2016.

Nyström, Susanne, ”Turkiska muren kan falla.” Kolumni. 26.7.2016.

Nyström, Susanne, ”Visst profiterar vi på journalistik.” Kolumni. 24.8.2016.

”Redan illa kan bli värre.” Pääkirjoitus. 17.7.2016.

Shachar Nathan, ”En bikupa full av rykten och konspirationsteorier.” Analyysi. 20.7.2016.

Shachar, Nathan, ”Erdogan vänder bakslag till triumf.” Uutinen. 18.7.2016.

Shachar, Nathan, ”Frågan är hur president Erdogans hämnd ser ut.” Analyysi. 17.7.2016.

Ström Melin, Annika, ”Det är upp till Europarådet att agera.” Kommentti. 3.8.2016.

”Offensiven mot kurderna.” Pääkirjoitus 25.8.2016.

Ohlsson, Erik, ”EU:s tystnad: Realpolitik eller hyckleri?” Analyysi. 27.7.2016.

The Times ja The Sunday Times

"Better the devil." Pääkirjoitus. 18.7.2016.

Christie-Miller, Alexander, "Erdogan's power grab leaves Turkey weaker." Analyysi. 20.7.2016.

"Coup defeated, but what now for Turkey?" Pääkirjoitus. 17.7.2016.

Lucas, Edward, "Ankara will be even harder for the West to deal with now." Kommentti. 18.7.2016.

Smith, Hannah Lucinda, "Dramatic fall of the military." Analyysi. 18.7.2016.

Smith, Hannah Lucinda, "Great survivor whose force of personality saw off the crisis." Kolumni. 18.7.2016.

Smith, Hannah Lucinda, "Personality cult has only been strengthened by plot." Analyysi. 21.7.2016.

Smith, Hannah Lucinda, "Strongman or statesman?" Lyhyesti. 19.7.2016.

Smith, Hannah Lucinda, "Unity hides mood of fear among millions of Turks." Analyysi. 23.7.2016.

Stone, Norman, "Modernity's first mistake was to take on religion in the July heat." Kolumni. 17.7.2016.

"Turkey's tragedy." Pääkirjoitus. 21.7.2016.

"Turkey in transit." Pääkirjoitus. 18.8.2016.

The New York Times

Akyol, Mustafa, "Is it time to celebrate democracy in Turkey? Kolumni. 17.7.2016.

Akyol, Mustafa, "Turkey's great purge." Kolumni. 23.8.2016.

Akyol, Mustafa, "Who was behind the coup attempt in Turkey?" Kolumni. 22.7.2016.

Arango, Tim & Ceylan Yeginsu, "Erdogan triumphs after coup attempt, but Turkey's fate is unclear." Analyysi. 17.7.2016.

Arango, Tim, "In Istanbul, optimism fades to a familiar melancholy." 18.7.2016.

Arango, Tim & Ceylan Yeginsu, "With army in disarray, a pillar of modern Turkey lies broken." Analyysi. 28.7.2016.

"A complicated alliance with Turkey." Pääkirjoitus. 26.8.2016.

Cohen, Roger, "Turkey's coup that wasn't." Analyysi. 18.7.2016.

Fisher, Max & Amanda Taub, "Turkey was an unlikely victim of an equally unlikely coup." Analyysi. 16.7.2016.

Friedman, L. Thomas, "Trump and the sultan." Kolumni 20.7.2016.

Hubbard, Ben, Tim Arango & Ceylan Yeginsu, "Failed Turkish coup accelerated a purge years in the making." Analyysi 22.7.2016.

Karaveli, Halil M. "Turkey's fractured state." Kolumni. 1.8.2016.

Kinzer, Stephen, "How to play nice with angry Erdogan." Analyysi. 3.8.2016.

Konstandaras, Nikos, "Erdogan should look across the Aegean." Kolumni. 27.7.2016.

"Mr. Erdogan's reckless revenge." Pääkirjoitus. 20.7.2016.

"The counter coup in Turkey." Pääkirjoitus. 18.7.2016.

Tufekci, Zeynep, "How the internet saved Turkey's internet-hating president." Analyysi. 18.7.2016.

"Turkey's new anti-Americanism." Pääkirjoitus. 4.8.2016.

Liite 2: Kysymykset teorialähtöistä kehysanalyysia varten

1. Liberaalidemokratian kehys

- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että kaappausyritys vaarantaa yksilönvapaudet?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että kaappausyritys vaarantaa kansalaisoikeudet?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että kaappausyritys vaarantaa laillisuusperiaatteen toteutumisen?

2. Regiimin kehys

- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että kaappausyritys voi johtaa regiimin vaihdokseen?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että uusi regiimi olisi nykyistä hallitusta huonompi demokratian toteutumisen kannalta?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että vallankaappauksen epäonnistuminen vahvistaa vallassa olevaa regiimiä?

3. Uskonnon kehys

- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että kaappausyritys on seurausta islaminuskon korostuneesta asemasta turkkilaisessa yhteiskunnassa?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että kaappausyritys on seurausta islamistisen ja sekularistisen eliitin välisestä valtakamppailusta?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että kaappausyritys on seurausta hallitsevan AKP:n ja gülenistisen liikkeen välisestä valtakamppailusta?

4. Yhteistyön kehys

- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että Turkin tilanne voi aiheuttaa alueellista epävakautta?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että Turkin luotettavuus Nato-kumppanina on kärsinyt?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että Turkki-EU-suhteet kärsivät Turkin nykytilasta?

5. Modernisaation kehys

- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että modernisaatioprosessin aiheuttamat yhteiskunnalliset jännitteet johtivat kaappausyritykseen?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että Turkin yhteiskunnallista epävakautta voidaan selittää modernisaatioprosessin avulla?
- Tuodaanko artikkelissa ilmi, että Turkin armeija on menettänyt asemansa maan modernisaatioprosessin turvaajana?